

Tretja številka // poljudni članek: **Družina strnadov (Emberizidae) v Sloveniji** // ornitološki
potopis: **Ljudska republika Kitajska** // varstvo ptic in narave: **Zgodba o veliki uharici iz**
Štrkljevice // mi za ptice in naravo: **Kmetijstvo za ptice, intervju** // portret: **Jerebica**

Svet ptic: 03,'06

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije DOPPS // letnik 12, številka 03, oktober 2006 // ISSN: 1580-3600

→ SVET PTIC:

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 12, številka 03, oktober 2006/ISSN: 1580-3600 prej Novice DOPPS/ISSN: 1408-9629

izdajatelj:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®), p. p. 2990, SI-1000 Ljubljana

Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja.

Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

naslov uredništva:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®), Tržaška 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana, tel.: 01 426 58 75, fax: 01 425 11 81, e-mail: dopps@dopps-drustvo.si, www.ptice.org

glavna urednica:

Urša Koce

e-mail: ursa.koce@dopps-drustvo.si

uredniški odbor: Marjana Ahačič, Tomaž Mihelič,

dr. Al Vrezec, Eva Vukelič

lektoriranje: Henrik Ciglič

art direktor: Jasna Andrič

oblikovanje: Mina Žabnikar

prelom: Primer d.o.o.

fotoliti: Fotolito Dolenc d.o.o.

tisk: Schwarz d.o.o.

naklada: 2500 izvodov

izhajanje: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno. Revijo sofinancirajo družba Mobitel, Grand hotel Union d.d. in Ministrstvo za šolstvo in šport. Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610. Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Prispevke lahko pošiljate na naslov uredništva ali na elektronski naslov: ursa.koce@dopps-drustvo.si. Za objavo oglasov pokličite na društven telefon ali pošljite e-mail na naslov uredništva.

Poslanstvo DOPPS je varovanje ptic in njihovih habitatov z naravovarstvenim delom, raziskovanjem, izobraževanjem, popularizacijo ornitologije in sodelovanjem z drugimi naravovarstvenimi organizacijami.

predsednik: Damijan Denac

podpredsednik: dr. Al Vrezec

upravni odbor: Dejan Bordjan, Dare Fekonja, Jernej Figelj, Andrej Figelj, Leon Kebe, Žiga Iztok Remec, Jakob Smole, Rudolf Tekavčič, Aleš Tomažič

nadzorni odbor: dr. Tatjana Čelik, dr. Peter Legiša, Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar (predsednik)

direktor: Andrej Medved

poslovni račun: 02018-0018257011 pri NLB

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

Fotografija na naslovnici: Skalni strnad (*Emberiza cia*) naseljuje predvsem zahodno Slovenijo in je po južnih pobočjih Posočja, Vipavske doline in Krasa razveseljivo številan. Kot druge vrste strnadov tudi skalni ob petju rad poseda po vzvišenih strukturah v krajini. foto: Tomaž Mihelič

glavni sponzor DOPPS

ZIVLJENJE NIJO LE BESEDE
WWW.MOBITEL.SI

Prirodoslovni muzej Slovenije
Slovenian Museum of Natural History

4

6

10

18

24

31

34

40

48

4

Ptice naših krajev

//ureja Al Vrezec

6

Družina strnadov (Emberizidae) v Sloveniji

//Primož Kmecl

10

Ljudska republika Kitajska

//Borut Rubinič

14

Zgodba o veliki uharici iz Štrkljevice

//Tomaž Mihelič

16

Kmetijstvo za ptice

//Andrej Medved

18

Popisi za NOAGS so spet prinesli vrsto zanimivosti

//Tomaž Mihelič

19

Štetje koscev na Ljubljanskem barju

//Luka Božič

20

Pisarna DOPPS zdaj tudi v Pliskovici

//Marjana Ahačič in Nataša Šalaja

21

Ko Cerkniško jezero usiha

//Leon Kebe

21

Ptice navdihujejo mlade glasbenike

//Ksenija Kohek

22

Rühestädt - tam, kjer vladajo štoklje

//Damijan Denac

24

Jerebica

//Tomaž Jančar

26

Program DOPPS: oktober - december 2006

30

Izlet na Magrede

//Jurij Hanžel, 16 let

31

Hraške mlake

//Iris Petrovič

32

Porečje Nanoščice

//Manca Černigoj

33

Bloke

//Maja Slak, 17 let

34

Mladinski ornitološki tabor Begunje 2006

//Marjana Ahačič

37

Šolski projekt »Spoznajmo kosca« v porečju Nanoščice

//Suzana Krečič

38

Renški glinokopi

//Tomaž Berce

40

V obsegu barjanskega kanala

//Ivan Kogovšek

41

Velike bele ptice

//Aleš Tomažič

44

Novi upravni odbor

//Urša Koce

48

Novice

Ob prihajajočem Evropskem srečanju partnerjev svetovne ornitološke zveze BirdLife International, ki ga sredi oktobra letos gostimo v Ljubljani, se na društvu upravičeno sprašujemo o sporočilnosti in pomenu samega dogodka za Slovenijo. Kaj gre ob tako pomembnem dogodku sporočiti svojim članom, javnosti, ministrom ... V deželi, ki relativno gledano premore največji delež Nature 2000 v Evropski uniji, bo tekla beseda o ključnih usmeritvah za prihodnje delovanje naše največje svetovne ornitološke zveze. Krojila se bo prihodnost varstva ptic, narave, okolja in človeka. In to v času, kjer si pod pretvezo »trajnostnega razvoja« dovolimo povsem načrtne degradacije kakovostnih življenjskih prostorov. Pred petimi leti se je Evropa obvezala, da bomo do leta 2010 ustavili upadanje biotske pestrosti. Naš odnos do narave pa ne kaže volje, ki bi vodila k dosegu omenjenega cilja. Premalo truda in energije je država vložila v ta, z vidika Lizbonske strategije, »neperspektivni« sektor. Vse prepogoste so še vedno »padalske« interesne skupine, ki s pomočjo podpore iz visokih odločevalskih krogov krojijo našo skupno prihodnost. Dvomim, da se njihovi zavezniki zavedajo pomena ciljev iz Gotheborga?!! Ali je naše društveno vizionarstvo res tako nedoumljivo in napredno, da je predmet spotike nekaterim odločevalcem? Bomo pa medtem prevzeli skupno evropsko valuto, če je zadeva sploh primerljiva, in z njo suvereno pomahali ob prevzemu predsedovanja EU v letu 2008.

Andrej Medved, *direktor*

»V splošnem sem prepričan, da še zmeraj ne dojemamo dejanskega pomena ptic in njihovih življenjskih prostorov za obstoj nas samih. Naša narava je dejansko naša edina evropska prihodnost. Pa ne v strogo ekonomskem vidiku, kar bi večina najbrž zagrabila, češ vsaj to! Gre za nacionalni ponos in identiteto. Ne glede na to, da si nam ponujene dodatne bruselske finančne podpore zaradi nepoznavanja tematike, kljub priložnosti, ni posrečilo izpogajati. Še več, v postopkih priprave novih državnih strateških in programskih dokumentov za obdobje 2007 – 2013 nam kar noče biti jasno, ali bo naša narava – naša svetla prihodnost dobila svojega mecena ali ne. Kot Društvo delujemo v okolju, kjer so najbolj primarne stvari najbolj zapostavljene. Kolikokrat je bilo vse to že povedano in napisano; nemalokrat pa je pisarna šla čez obrate, ko je bilo treba zadnji hip pripraviti dopise svinčene vsebine v bran naravi in loviti strateško postavljene časovne roke s strani državnih institucij. Te namreč še vedno dajejo vtis, da se odprte debate z naravovarstvenimi nevladnimi organizacijami in civilno družbo na splošno in v postopkih priprave družbeno pomembnih dokumentov s področja okolja, narave in razvoja podeželja raje izogibajo, kot pa nasprotno.

Le zakaj in le čemu?! Pravočasno smo s strokovnimi podlagami opozorili na vsestranski pomen Nature 2000 pri doseganju ciljev Direktive o pticah. Opozarjali smo na pomen Nature 2000 pri spodbujanju trajnostnega razvoja podeželskih skupnosti in sožitja med človekom in naravo, ki je marsikje vzrok, da smo sploh ohranili tako kakovostna življenjska okolja. Še vedno smo prepričani, da lahko vzporedno in v sožitju z Naturo 2000 naredimo pomemben korak v doseganju našega prostora ter opozorimo na tiste drobne stvari, ki jih ima večina za nekaj samoumevnega; seveda in le dokler so nam na voljo. Ptice imajo to lastnost, da nas s svojo navzočnostjo v vlogi varovalke opozorijo na nepravilnosti v našem antropocentričnem doseganju sveta. Evropa se je celo odločila, da ptice postavi za glavni indikator stanja in porabe sredstev za razvoj podeželja. Ne predstavljam si družbe, ki bi svoj največji kapital – naravo uničila z izigravanjem sicer na deklarativni ravni zelo dobro postavljenih evropskih ciljev. V tem bi šlo raje iskati konkurenčne prednosti. Vse prepogosto se na strokovnih posvetih še sliši »pa saj imamo tega pri nas še dovolj ...« in »če so naši zahodni sosedje to storili, zakaj ne bi imeli pravice tega storiti še mi ...«.

Mogoče pa je sporočilnost tako pomembnega dogodka, kot je evropsko srečanje BirdLife partnerjev v Ljubljani, celo preprostejša, kot si mislimo. Za začetek si priznajmo, da je naša Slovenija čudovita in da nam ni čisto vseeno za ptice, naravo, okolje in kakovost življenja nas samih. Tako se bomo morda lažje spravili k pisanju nadaljevanja te zgodbe ...

PTICE NAŠIH KRAJEV

//ureja Al Vrezec

Velika bela čaplja (*Egretta alba*)

Šele v zadnjem času se je število teh nedavno redkih ptic v času selitve in prezimovanja na Ljubljanskem barju skokovito povečalo [Tome D., Sovinc A. & Trontelj P. (2005): Ptice Ljubljanskega barja. Monografija DOPPS št. 3, DOPPS, Ljubljana].

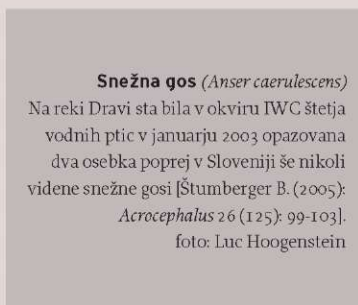
foto: Tone Trebar

Bela štorklja (*Ciconia ciconia*)

Že v februarju 2006 se je osamljena ptica potikala po Vipavski dolini. Se je morda že vrnila s selitve? [portal Ixobrychus: <http://www.ixobrychus-drustvo.si/portal/html/modules.php?name=News&file=article&sid=985>]

foto: Tone Trebar

Snežna gos (*Anser caerulescens*)

Na reki Dravi sta bila v okviru IWC štetja vodnih ptic v januarju 2003 opazovana dva osebka poprej v Sloveniji še nikoli videne snežne gosi [Štumberger B. (2005): *Acrocephalus* 26 (125): 99-103].

foto: Luc Hoogenstein

Veliki žagar (*Mergus merganser*)

Glede na večletna zimska IWC štetja vodnih ptic število prezimovajočih velikih žagarjev in velikih belih čapelj narašča, medtem ko število njivskih gosi in žvižgavk upada [Božič L. (2005): *Acrocephalus* 26 (126): 123-137].

foto: Tone Trebar

Beloglavi jastreb (*Gyps fulvus*)

Največ beloglavih jastrebcev preleti Slovenijo med majem in septembrom, in sicer v JZ Sloveniji, kjer jadraro vzdolž dinarskih grebenov, še posebno grebenov Trnovskega gozda, Nanosa, Snežnika, Čičarije in Kraškega roba [Mihelič T. & Genero F. (2005): *Acrocephalus* 26 (125): 73-79].

foto: Ivan Esenko

Kragulj (*Accipiter gentilis*)

Veliki ptičji plenilci se včasih lotijo tudi mrhovine, tako kot sta se na Menišiji ostankov risovega plena lotila kragulj in kozača [Krofel M. (2005): *Acrocephalus* 26 (124): 49].

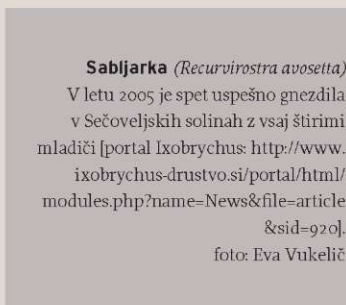
foto: Tone Trebar

Liska (*Fulica atra*)

Včasih se pripeti, da ptico njene peruti zanesejo v nenavadne kraje, kar se je zgodilo liski, ki se je septembra 2005 potikala po prostranih dinarskih gozdovih Menišije [Krofel M. (2005): *Acrocephalus* 26 (125): 109].

foto: Tone Trebar

Sabljarka (*Recurvirostra avosetta*)

V letu 2005 je spet uspešno gnezdila v Sečoveljskih solinah z vsaj štirimi mladiči [portal Ixobrychus: <http://www.ixobrychus-drustvo.si/portal/html/modules.php?name=News&file=article&sid=920>].

foto: Eva Vukelič

Kozica (*Gallinago gallinago*)

Izumrla gnezdilka Ljubljanskega barja, ki je še do leta 1992 gnezdila na odprtih ostankih mokrega nizkega barja, danes pa je tu zgolj reden preletnik [Tome D., Sovinc A. & Trontelj P. (2005): Ptice Ljubljanskega barja. Monografija DOPPS št. 3, DOPPS, Ljubljana].

foto: Kajetan Kravos

Bengalska čigra (*Sterna bengalensis*)

V juliju 2005 sta Sečoveljske soline vnovič obiskali dve bengalski čigri, kar je tretji zapis v Sloveniji [portal Ixobrychus: <http://www.ixobrychus-drustvo.si/portal/html/modules.php?name=News&file=article&sid=925>].

foto: Luka Božič

Čuk (*Athene noctua*)

Čuk biva tudi v Posočju, saj sta se dve ptici oglašali v pri naseljih Kamno in Čiginj v juniju 2005 [Blažon G. (2005): *Acrocephalus* 26 (125): 109].
foto: Damijan Denac

Zlatovranka (*Coracias garrulus*)

Ta ptica je nekoč gnezdila na Ljubljanskem barju [Tome D., Sovinc A. & Trontelj P. (2005): Ptice Ljubljanskega barja. Monografija DOPPS št. 3, DOPPS, Ljubljana], danes pa je v okolici Ljubljane zgolj redek preletnik, nazadnje opažena maja 2005 [portal Ixobrychus: <http://www.ixobrychus-drustvo.si/portal/html/modules.php?name=News&file=article&sid=915>]. foto: Urša Koce

Smrdekavra (*Upupa epops*)

Čeprav se še danes tu in tam vidi kak pojoči samec, gnezdenje že dolgo ni bilo več potrjeno na Ljubljanskem barju [Tome D., Sovinc A. & Trontelj P. (2005): Ptice Ljubljanskega barja. Monografija DOPPS št. 3, DOPPS, Ljubljana].
foto: Urša Koce

Čebelar (*Merops apiaster*)

Nova gnezdilka Sečoveljskih solin – par si je v juniju 2005 izkopal gnezdilni rov v enem izmed solinskih kanalov [portal Ixobrychus: <http://www.ixobrychus-drustvo.si/portal/html/modules.php?name=News&file=article&sid=914>].
foto: Marko Gregorič

Belovrati muhar (*Ficedula albicollis*)

Nenavadno odkritje na hribu med Lazami in Jančami blizu Ljubljane je hrastov gozd, v katerem so bili maja 2005 kot gnezdilci najdeni belovrati muharji in srednji detli, sicer bolj poznani iz nižinskih gozdov V Slovenije [Trontelj P. (2005): *Acrocephalus* 26 (125): 109-110].
foto: Urša Koce

Gorska sinica (*Parus montanus*)

Čeprav je stalnica višje ležečih gozdov, se občasno na Ljubljanskem barju pojavlja jeseni in pozimi v manjših invazijah, denimo v letih 1987, 1993, 1996 in 2000 [Tome D., Sovinc A. & Trontelj P. (2005): Ptice Ljubljanskega barja. Monografija DOPPS št. 3, DOPPS, Ljubljana].
foto: Miha Podlogar

Črnočeli srakoper (*Lanius minor*)

Zadnje gnezdo je bilo na Ljubljanskem barju najdeno leta 1980. Ali gre spet za vrsto s seznama izumrlih barjanskih gnezdilcev? [Tome D., Sovinc A. & Trontelj P. (2005): Ptice Ljubljanskega barja. Monografija DOPPS št. 3, DOPPS, Ljubljana].
foto: Tomaž Mihelič

Siva vrana (*Corvus cornix*)

Dve sivi vrani sta junija 2004 na vodnem zbiralniku Medvedce kradli jajca iz gnezd vodnih ptic – mlakarice, liske in malega ponirka [Bordjan D. (2005): *Acrocephalus* 26 (126): 157].
foto: Anže Kacin

Ščinkavec (*Fringilla coelebs*)

Skoraj popolnoma belo obarvana ptica, opazovana v skupini z drugimi ščinkavci na Krimu nad vasjo Iška v aprilu 2005 [Vrezec A. & Vrh P. (2005): *Acrocephalus* 26 (124): 52-53].
foto: Al Vrezec

Kalin (*Pyrrhula pyrrhula*)

Ptica, ki je pripadala severni in pri nas negnezdeči soimenski podvrsti *P. p. pyrrhula*, se je novembra 2005 oglašala v bližini Brestovice pri Komnu in je bila verjetno del manjše invazije tovrstnih kalinov, ki so jo zabeležili v Italiji [Tout P. (2005): *Acrocephalus* 26 (125): 110-111].
foto: Tomaž Mihelič

Beloglavi strnad

(*Emberiza leucocephalos*)

V porečju Nanošče in Pivke so bili beloglavi strnadi večkrat ujeti in opazovani med letoma 2003 in 2005, v oktobru 2005 pa celo križanec med beloglavi in rumenim strnadom [http://www.ixobrychus-drustvo.si/portal/html/modules.php?name=News&file=article&sid=974].
foto: Željko Šalamun

Veliki strnad (*Miliaria calandra*)

Najpogostejša gnezdilca travnikov v JZ Sloveniji sta veliki strnad in poljski škrlanec. Prvi je značilen za travnike v zaraščanju, drugi pa za odprte kraške travnike [Tome D. (2005): *Annales* 15 (1): 115-120].
foto: Marko Gregorič

1

1: Plotni strnad
(*Emberiza cirrus*)
foto: Ivan Esenko

Imam čast predstaviti morda najlepše obarvano, najzanimivejšo in najlepše pojočo družino slovenskih ptic. Ta izjava je seveda popolnoma subjektivna, a med prelistavanjem priročnika za določevanje strnadom nisem našel para. Strnadi v Sloveniji v splošnem redkokje dosegaajo visoke gnezditvene gostote, kjer pa jo, so navadno znanilci ohranjene raznolikosti vrst in zgolj ekstenzivnega poseganja človeka v naravo. Strnadi so sicer ožji sorodniki ščinkavcev (Fringillidae), ki so jim po obliki tudi precej podobni, večina pa spada v rod *Emberiza*. So večinoma selivke, njihova glavna prehrana pa so semena trav in plevelov, večkrat pa jo dopolnijo z različnimi jagodami in nevretenčarji, predvsem pri prehrani mladičev. Prehrani je prilagojen tudi kljun, ki je močan in posebej ustrojen za luščenje semen. Gnezdo imajo, v nasprotju s ščinkavci, pri katerih prevladujejo drevesne vrste, v grmovju ali celo na tleh. Zasedajo težko razpoznavno različne ekološke niše in tako ni nič nenavadno, če z istega, dobro izbranega mesta slišite petje več vrst te družine. Strnadi so sicer razširjeni tako v novem kot v starem svetu, največjo pestrost pa dosegaajo v starem.

DRUŽINA STRNADOV (EMBERIZIDAE) V SLOVENIJI

//Primož Kmecl

Pri določevanju po obarvanosti perja (razen pri eni izjemi, ki jo bom predstavil kasneje) predvsem pri samcih ne boste imeli težav. Z dobrim priročnikom in v skrajnem primeru s teleskopom pa se da s prostim opazovanjem streti oreh tudi manj intenzivno obarvanih osebkov. K ornitološki abecedi seveda sodi poznavanje petja, ki je prav tako nezgrešljivo in tudi tu vam prav nobena vrsta ne bi smela povzročati sivih las. Le nekajkrat si zavrtite posnetke, potem pa kar na teren!

Ker sem večkrat nekoliko len za pisanje, bi vas rad kar nemudoma povabil na izlet. Vzemite si čas tam nekje konec maja. Z avtom od Kozine in po stari cesti do Prešnice, mimo vasi in do železniške postaje. Tam parkirajte, izstopite in prisluhnite. Z malo sreče boste zaslišali majhen slap padajočih kristalnih kroglic z vzdignjenim valovitim crescendom na koncu. Nekateri bilahko slišati tudi tiho šklepetanje ključev ali navijanje ure. Pojdite tja, od koder prihaja. Prav na vrhu črnega trna boste zagledali neugledno ptico, ki začetnikom povzroči nekaj težav pri določevanju. Vendar pa, le pogledjte si značilni kljun in obrazno masko in takoj vam bo jasno, v katero družino spada. Torej, naj vam predstavim prvega v družini, ki ima po pravici pridevnik veliki:

Veliki strnad (*Miliaria calandra*)

Značilen prebivalec suhih, ekstenzivnih travnikov z grmišči in mejicami. Na obsežnejših površinah kraških travnikov je skupaj s poljskim škrjancem (*Alauda arvensis*) dominantna vrsta, na primer na Goliču v slovenski Istri. Pravzaprav je v Sloveniji dokaj pogost, vendar redkokoli dosega velike gostote. Najraje ima kraška polja jugozahodne Slovenije. Pogost je tudi na Ljubljanskem barju, kjer pa populacija precej niha. Redkeje pri nas tudi prezimuje, predvsem v toplejših primorskih dolinah. Prepoznavnega najhitreje poznačilni čokati obliki, skoraj kot da bi bil brez vratu, najzanesljiveje pa po petju. Gnezdo ima na tleh v globelici. Kljub stepskemu izvoru mu spreminjanje ekstenzivnih površin v monokulture ne ustreza. Poleg zaraščanja kraških travnikov je to pomemben dejavnik, ki ga ogroža.

Vrtni strnad (*Emberiza hortulana*)

Znova z nekoliko sreče in vztrajnosti boste ob

sprehodu po Podgorskem Krasu zaslišali tudi močno in zvonko petje morda najbolj nenavadnega izmed naših strnadov. Pel bo najverjetneje na goli rogovili, na rahlo nagnjenem terenu z južno ekspozicijo, okolinjega pa bo pelo še nekaj samčkov. Vrtni strnad je prebivalec suhih, zaraščajočih se kraških travnikov z redko vegetacijo, pogorišč, na severu Evrope pa nekoliko nenavadno – tudi agrarne krajine. Gnezdo ima v spleteni skodelici na tleh pod grmovjem. V obdobju med letoma 1970 in 1990 je populacija v Evropi doživela zlom, zakaj, ne ve nihče, sum pa je padel na spremembe v prezimovališčih v Afriki ali na selitvi. Na Krasu je vrtni strnad prišel v primež pogozdovanja in intenzifikacije kmetijstva, med tema dvema skrajnostma pa ima le malo prostora. Zanimivo je, da ni opaziti neposredne tekmovalnosti z rumenim strnadom, ki je sicer pogost le na nekaterih delih Krasa, denimo na Socerbskem Krasu. Vrtni strnad tvori ohlapne kolonije pojočih samcev, od katerih se spari le eden, z več samicami. Število pojočih samcev je tako le posreden kazalec števila parov. Posebnost je še ta, da se gnezditveni in prehranjevalni habitat razlikujeta, kar je za ptice pevke neobičajno. Če gnezdi najraje na suhih, zaraščajočih se travniščih z redko travo in pogoriščih, se prehranjuje v kulturni krajini in je pripravljen tja leteti tudi 3 kilometre daleč. Perje ima prav aristokratsko. Najbolj razpoznavna je siva kapuca in opečnato rdeči trebuh. Žvepleno rumeni so očesni obroč, brk in grlo. V Sloveniji živi le na Krasu in tudi gnezdišča v drugih državah so daleč proč. Na Krasu smo sodelavci DOPPS v letu 2006 prešteli 56 pojočih samcev. Na italijanskem delu tržaškega Krasa ni pel niti en osebek. Pač pa poje na obsežnih jugozahodnih obronkih Učke na Hrvaškem kakšnih 200 osebkov.

Rumeni strnad (*Emberiza citrinella*)

Nato se napotite proti Praprečam in Kraškemu robu. Sicer je na Primorskem redek, a če je na voljo mozaična ekstenzivna krajina z nekaj zapuščenimi zemljišči, boste slišali našega najbolj razširjenega strnada: rumenega. Velikokrat ga vidimo sedeti na žici ali vrhu kakšnega grma ali drevesa. Gnezdi v nizkem grmovju. Nanj me vežejo prav veseli spomini, saj sem skupino 20 rumenih strnadov zasledoval kot začetnik neko strupeno zimo na Pasji ravni. Navdušeno sem opazil rdečo trtico

2: V Sloveniji obstaja mesto, s katerega lahko slišite kar šest strnadov naše avifaune. Katere, ugotovite sami. Iz Podpeči pod Kraškim robom se odpravite naprej po cesti proti Zazidu. Malo pred vasjo se cesta vzpne na manjšo, obdelano planoto. Z desnega, nižjega grebena poskusite srečo. Med strnadi ne bo le habitatnega posebnosti, trstnega strnada. Namig: najboljši bo prvi sončni dan v začetku junija, zgodaj zjutraj.
foto: Tomaž Mihelič

3: Veliki strnad (*Miliaria calandra*)
foto: Marjan Cigoj

4: Vrtni strnad (*Emberiza hortulana*)
foto: Tomaž Mihelič

in rumeno perje in si predstavljal, da odkrivam kakšno malo znano vrsto. Nato sem ga videl in slišal še mnogokrat in vsakokrat, ko se spomnim na notranjske goličave, zraven po spominu zabrenči njegov nezgrešljivi »ziziziziziiii«. Samčevo perje je nezgrešljivo obarvano, poleg prevladujoče rumene barve glave, vratu in trebuha bodeta v oči opečnato rdeča trtica in oprsje. Samice lahko določimo, a moramo biti previdni pri razlikovanju od drugih samic rumeno obarvanih strnadov, predvsem plotnega. V Sloveniji se kot gnezdtilec pojavlja praktično povsod, razen v višjih predelih. Pozimi se pomakne še nekoliko nižje, posamezni osebki pa se združijo v večje jate. Na Ljubljanskem barju je zelo pogost gnezdtilec, pojoče samce pa lahko poslušamo od začetka marca do konca julija.

Skalni strnad (*Emberiza cia*)

Zdaj stopite prav na »rob roba«, kjer boste srečali novo vrsto te zanimive družine: skalnega strnada. Ime dokaj natančno opisuje njegov habitat, ki pa niso stene, kot bi si človek mislil, ampak ima morda celo raje tipičen kraški gozd z veliko kamenja ali pa denimo mlad gozd z odkrušenimi balvani. Ne brani se tudi suhih zidov in cestnih ali železniških usekov. Je izrazito toploljubna in južnoevropska vrsta. Osnovna barva glave samca je srebrno bela, s črnimi progami in značilnim trikotnim vzorcem strnadov na licu. Ima sivo grlo in svetlo rjasto oziroma cimetasto obarvano trtico ter boke. Njegova razširjenost v Sloveniji je milo rečeno nenavadna. Praktično strnjeno naseljuje zahodno

in jugozahodno Slovenijo, vključno z zgornjo dolino Kolpe. Ni ga v Kamniških Alpah ali kjerkoli drugje, kljub temu da je primernih habitatov na pretek. Izjema je sotočje Save in Savinje, ki je naselitveni otok. Med balvani pod Čavnom je njegova gnezditvena gostota presenetljiva, petje boste slišali tudi sredi najbolj razbeljenega dne. Pesem je sicer lepa kitica, a netipično strnadovsko sramežljiva. V Sloveniji tudi prezimuje v okolici gnezdišč, a se pomakne v nižje ležeče predele. Gnezdo ima v skalni špranji.

Črnoglavi strnad (*Emberiza melanocephala*)

Naš najbolj skrivnostni in kot gnezdtilec najverjetneje izumrli strnad. Iztok Geister poroča, da je do leta 1980 gnezdil v dolini Dragonje, po izvedeni melioraciji pa ga tam ni bilo več. Je toploljubna vrsta, vezana na sonaravno kmetijstvo v rečnih dolinah, bolj proti vzhodu pa ga najdemo tudi v drugih, bolj suhih habitatih s posameznimi drevesi, v grmovnatih predelih z značilnimi obdelanimi vrtačami in kulturami za suhimi zidovi. Občasno sedaj opazimo v Sloveniji klateške samce ali celo par, upanje pa daje že drugo leto pojavljajoči se pojoči samec v bližini Podpeči na Kraškem robu. Sam sem ga v dobrih dvajsetih letih ukvarjanja z ornitologijo v Sloveniji videl samo enkrat, in sicer popolnoma nepričakovano pri Klaričih leta 1993. Opazoval sem par, samček pa je izvolil celo zapeti. Perje je znova nezamenljivo, samček ima značilno črno kapuco in sončno rumeno perje po grlu in

trebuhu. H kontrastu prispeva še rdečerrjavi hrbet. Gnezdi na tleh v plevelih. Črnoglaví strnad pa ima še eno zanimivo posebnost: je ena redkih naših ptic, ki se seli v Indijo. Zelo je občutljiv za intenzifikacijo kmetijstva, predvsem spreminjanje mozaične tradicionalne pridelave v Sredozemlju v monokulture.

Plotni strnad (*Emberiza citrinella*)

Ko boste že precej izčrpani od obilice strnadov, se le spustite še čez rob do Podpeči. Tam bo na kakšni murvi (in tako je že od začetka februarja) čisto z vrha slišati močno enakomerno petje. Slišali boste vašega prvega plotnega strnada. Tudi ta je izjemno lepo obarvan, s črno rumeno masko, sivim oprsnim perjem in rumenim trebuhom. V Sloveniji strnjeno gnezdi le na Primorskem, kjer je tudi dokaj številčen, ter v posameznih naselitvenih otokih, kjer mu habitat ustreza, npr. na Kozjanskem, v Halozah in v Kolpski dolini. Pojavlja se tudi pozimi, ko se klati v okolici gnezdišč. Plotnega strnada srečate v bližini naselij v ekstenzivni kulturni krajini, na robu gozda in parkih. Rad ima gričevnato pokrajino in se izogiba ravninam. V okolici potrebuje tudi goste grmičevje in žive meje. Gnezdo ima nizko v grmovju.

Trstni strnad (*Emberiza schoeniclus*)

Glede habitata je pravi posebnost med strnadi. Če je razlike habitatov drugih vrst včasih že kar težko opisati, se njegove preference jasno razlikujejo in so vsaj pri nas vezane na trstišča. Res pa pri

tem ni ne vem kako izbirčen, zadostujejo mu že s trstjem porasli jarki ali ribniki. V svatovskem perju ima črno glavo in grlo ter bel ovratnik, sicer pa je perje manj vpadljivo, vendar pri podrobnem opazovanju še vedno zlahka določljivo. Gnezdo je v šopu trave ali v grmovju, v bližini vlažnih predelov. V Sloveniji gnezdi na Ljubljanskem barju, Cerkniškem jezeru, v ormoških lagunah ter še na nekaterih drugih lokacijah. Manjša močvirja mu niso pogodu. Na Ljubljanskem barju je manj pogost gnezdelec, glavčina populacije pa gnezdi vzhodno od Iščice. Trstni strnad v Sloveniji tudi prezimuje, najbolj številčen je v obalnih trstiščih.

Druge vrste

V Sloveniji se redko in naključno pojavljajo še nekatere druge vrste strnadov, ki jim je skupno to, da prihajajo z visokega severa, kjer gnezdiijo v tajgi in na barjih. V oklepajih navajam število opažanj po letu 1950. Te vrste so ostroglež (*Calcarius lapponicus*) (5), snežni strnad (*Plectrophenax nivalis*), beloglaví strnad (*Emberiza leucocephalos*), gozdni strnad (*Emberiza rustica*) (1), mali strnad (*Emberiza pusilla*) (9), kostanjevi strnad (*Emberiza rutila*) (1, a poreklo ni znano). Morda najbližji nam je zimski areal snežnega strnada, ki ga zato videvamo pozimi sicer naključno, a kar pogosto. ●

5: Rumeni strnad (*Emberiza citrinella*)
foto: Tone Trebar

6: Črnoglaví strnad (*Emberiza melanocephala*)
foto: Borut Rubinič

7: Skalni strnad (*Emberiza cia*)
foto: Tomaž Mihelič

8: Mlad trstni strnad (*Emberiza schoeniclus*)
foto: Tone Trebar

Ljudska republika Kitajska

中华人民共和国

//Borut Rubinič

Površina: 9.596.960 km², četrta največja in najgostejše naseljena država na svetu
Najvišji vrh: K2: 8611 m
Št. Prebivalcev: 1.286.975.468
Št. vrst ptic: 1329 (vir: Mackinnon, J. & K. Phillips (2000): A Field Guide to the Birds of China, Oxford University Press, New York, USA.)
Št. globalno ogroženih vrst ptic: 83 (vir: BirdLife International, 2006)
Št. IBA-jev: 445 (vir: BirdLife International, 2006)
Št. EBA-jev (Endemic Bird Areas): 14 (vir: BirdLife International, 2006)
Št. opazovanih vrst ptic na 17-dnevnem izletu v zimski sezoni: 209

Zanimive ptice:

Globalno ogrožene in endemične vrste ptic: azijska bela štoklja (*Ciconia boyciana*), mala žličarka (*Platalea minor*), labodja gos (*Anser cygnoides*), sibirski krehelec (*Anas formosa*), kraljevi orel (*Aquila heliaca*), beloglavi fazan (*Syrnaticus ellioti*), snežni žerjav (*Grus leucogeranus*), beloglavi žerjav (*G. vipio*), mandžurski žerjav (*G. japonensis*), belopenuta tekačica (*Coturnicops exquisitus*), kratkokljuni galeb (*Larus saundersi*), japonski cvrčalec (*Megalurus pryori*), trstni papigokljun (*Paradoxornis heudei*), mandžurska plašica (*Remiz consobrinus*), beloglavi škorec (*Sturnus sericeus*)

Zanimive rastline: dvoprsti ginko (*Ginkgo biloba*) – biološko najstarejša drevesna vrsta na svetu, na Zemlji že vsaj 200 milijonov let; bambusi (Bambusoidea) – skupina trajnic iz družine trav z več kot 700 vrstami, so najbolj pestri ravno na Kitajskem; šolsko drevo (*Alstonia scholaris*), sapan (*Caesalpinia sappan*), hainanska tisa (*Cephalotaxus hainanensis*), kacura (*Cecidiphyllum japonicum*), kitajska cipresa (*Cupressus duclouxiana*), kitajski jasmin (*Holarrhena pubescens*), kitajski bor (*Pinus tabulaeformis*), sandalovec (*Santalum album*).

Zanimive živali: orjaški panda (*Ailuropoda melanoleuca*) – ena najbolj znanih in ogroženih živali, ki živi le še na nekaj ločenih lokacijah v osrednji Kitajski; mačji panda (*Ailurus fulgens*), divji jak (*Bos grunniens*), dvogriba kamela (*Camelus bactrianus*) – v divjini živi manj kot 1000 osebkov dvogribih kamel, večina na Kitajskem, nekaj v Mongoliji; tiger (*Panthera tigris*) – na Kitajskem živita še dve podvrsti tigra – sibirski in še redkejši južnokitajski tiger, kaspijski tiger je iztrebljen; leopard (*Panthera pardus*), snežni leopard (*Uncia uncia*), azijski črni medved (*Ursus thibetanus*), kitajski rečni delfin (*Lipotes vexillifer*), azijski divji osel (*Equus hemionus*), tibetanski divji osel (*Equus kiang*), tibetanski makak (*Macaca thibetana*), beloglavi langur (*Trachypitecus poliocephalus*), črni gibbon (*Nomascus concolor*), čokati lor (*Nycticebus coucang*), azijski slon (*Elephas maximus*), davidov jelen (*Elaphurus davidianus*).

»Su!« Odgovora ni. Ponovno pokličem. Zdaj malo glasneje. »Su!«

Nič, mali mož se ne obrne. Zato pridem čisto do njega in ga ponovno pokličem: »Su!«

Zdaj se njegova usta razširijo v širok nasmeh, belina zob se zasveti v podrasti temačnega gozda, po katerem sledimo njegovemu zanesljivemu koraku, in možak v smehu odvrne: »Ne Su, Su-uu!«

Tako mu je namreč ime. Ne Su, pač pa Su-uu!

»No, Su-uu, kaj je bilo to?« Del stavka, ki stoji za vejico, kot vse do zdaj rečeno, razen napačno izgovorjenega imena tega simpatičnega moža, razložim s pomočjo kretenj.

Endemično območje Gorovja jugovzhodne Kitajske – Naravni rezervat Guanshan

Da, to, prav to je bilo to – beloglavi fazan namreč, ki smo ga iskali celo dopoldne. Redka in plašna ptica, ki po pravkar minule srečanju z dvema samicama, od katerih mi je v spominu ostala samo očitna belina v perutih, sicer pa nekaj običajno kurje temnorjavega na hitro pobeglega, kar vidiš samo za drobec trenutka, dobiva še intenzivnejši predznak skrivnostnega, že skoraj vilinskega, pravljičnega. Ta gozdna pojava z znanstvenim imenom *Syrnaticus ellioti*, ki smo ga, kot večino neimenovanih ptic doslej, kot terenska, potujoča terminološka komisija suvereno opremili z izvirnim slovenskim imenom beloglavi fazan, je maskota območja, ki ga raziskujemo. Maskota Mednarodno pomembnega območja za ptice, ki ga najdemo pod kataloško oznako CN-356 organizacije BirdLife, naravni rezervat Guanshan. Po slovensko gorovje Guan.

Kakorkoli že, rezervat Guanshan leži v osrčju province Jiangxi, nedaleč, torej kakih 6 ur vožnje od Nanchanga, glavnega mesta province. Strogi rezervat obsega 2200 ha, sicer pa gre za obsežnejše območje endemičnega subtropskega širokolistnega listopadnega in mešanega gozda. Sam rezervat je biotsko del EBA (Endemic Bird Area – Endemično območje za ptice) Gorovja jugovzhodne Kitajske. Ta EBA je zaradi dejstva, da leži na enem izmed najbolj naseljenih predelov planeta, med najbolj ogroženimi endemičnimi območji nasvetu. Ogrožena predvsem obsežna, večinoma slabo nadzorovana ali povsem nekontrolirana sečnja zaradi izkoriščanja lesa in pridobivanja novih kmetijskih površin.

Najznačilnejše ptice širšega endemičnega območja so kritično ogroženi belouhi kvakač (*Gorsachius magnificus*), ki mu grozi popolno izumrtje, ter drugi globalno ogroženi endemiti tega območja, ki spadajo v kategorijo ranljivih vrst: ogričasta drevesna jerebica (*Arborophila gingica*), pegasti tragopan

(*Tragopan caboti*), beloglavi fazan in nekoliko širše razširjena pravljična pita (*Pitta nympha*) ter kratkorepi papigokljun (*Paradoxornis davidianus*).

Po gozdovih gorovja Guan naj bi se, glede na podatke fundacije Save China's Tigers (www.savechinastigers.net), še vedno potikal kakšen južnokitajski tiger (*Panthera tigris amoyensis*), predstavnik najredkejše podvrste tigra, katere populacija v naravi šteje manj kot 30 osebkov. Vendar pa je to, kot na žalost kaže, vse bolj oddaljena preteklost, morda celo samo mit, saj so nam prijazni uslužbenci gozdne biološke postaje, ki je bila tri dni naš dom, ob kazanju slike velike mačke na plakatu samo žalostno odkimavali z glavo. Tudi naš »fazanji« strokovnjak Su-uu je le odmahoval z roko. »No, morda nas pa ne želi prestrašiti,« smo poznavalsko razglabljali. Kdo ve, gozdovi v okolici so naši na trenutke pobežljani domišljiji brez napore dopuščali verjetnost o navzočnosti tudi tako pravljične prelesti, kot je ta veličastni mačkon.

Sicer pa je bil glavni cilj naše skupine v tem slikovitem gozdu videti nekaj vrst fazanov in drugih subtropskih gozdnih ptic. Marjanca, Viljana, Vojko, Miha in moja malenkost smo se zato povsem zadovoljili s kakovostnim opazovanjem nekaj jat plahih srebrnih fazanov (*Lophura nyctemera*), del ekipe pa je užival celo v nekaj trenutkih neobičajnega uhatega fazana (*Pucrasia macrolopha*). Dovolj razburljivo je bilo tudi že samo potikanje po strminah gozda, ki nekoliko spominja na naše mešane gozdove. Popolno vživetje v domačnost atmosfere tu in tam sicer zmoti le kakšen šop orjaških bambusov, debela liana okoli čudnega figovca, predvsem pa orkester glasov, ki bi jih le pod vplivom česa zelo opojnega, pa še to stežka, uvrstili v kakšno domačo gmajno tam pod Toškim čelom ali Kureščkom. Pravi razlog za razburljivost pa je seveda tičal predvsem v tem, da smo na trenutke tudi uzrli, večkrat seveda po celem nizu nemajhnih, a sladkih naporov, vsaj kakšnega izmed proizvajalcev teh številnih eksotičnih gozdnih tonov.

Zemljevid:

Uporabljen z dovoljenjem »The General Libraries, The University of Texas at Austin«.

- 1: Kitajska opera
- 2: Tempelj Jiming v nekdanji kitajski prestolnici Nanjing
- 3: Ameriška zastava na Trgu nebeškega miru v Pekingu pred obiskom ameriškega predsednika Busha
- 4: »Ptičja gripa«
- 5: Kitajsko dekle na tržnici v mestu Shenzhen
- 6: Detajl iz Prepovedanega mesta v Pekingu
foto: Borut Rubinič
- 7: Jesenske barve javorjev v naravnem rezervatu Guanshan
foto: Borut Rubinič

8

9

10

11

12

8: Trstni papigokljun (*Paradoxornis heudei*), markantni endemit vzhodne Kitajske in delčka ruskega Daljnega Vzhoda, je pogost v trstiščih rezervata Yancheng.

9: Terenska terminološka komisija na delu – nenehno cvrčanje v vseh plasteh subtropskega gozda – ptico vrste *Alcippe morrisonia* smo slovensko poimenovali sivoglava cvrčalka.

10: Rdečekljuno srako (*Urocissa erythrorhyncha*) iz parka v Pekingu krasi kake pol metra dolg progast rep.

11: Poljski vrabec (*Passer montanus*) je kljub zatiranju v preteklosti in stalni ponudbi v obliki ražnjičev na pekinških ulicah še vedno najštevilnejša vrsta v mestu.

vse foto: Borut Rubinič

Zdi se mi, da sta enega večjih vtisov na nas naredili dve veliki žolni – osupljivi rjava (*Celeus brachyurus*) in tigrasta žolna (*Blythipicus pyrrhotis*). Te tri ptice, tigrasti žolni sta bili namreč dve, samec in samica, smo po gozdu lovili vsaj debelo uro. Šele po zaključku te komične igre ravbarjev in žandarjev smo žolne videli tako dobro, da smo jih lahko s pomočjo priročnika tudi določili.

V gozdu so nas sicer ves čas spremljali kitajski slavčki (*Leiothrix lutea*) in dve vrsti ptičkov, ki smo ju v stilu precedenčnega obiska Indije suvereno opremili z imenoma cesarček (*Abroscopus albugularis*) in sivoglava cvrčalka (*Alcippe morrisonia*).

Poleg naštetih so nas očarale še številne druge ptice tega zanimivega gozda, iz katerega nam kar ni bilo oditi, in mislim, da govorim v imenu vseh petih članov ekipe, če se kategorično izjasnim, da nam je bilo od vseh krajev, ki smo jih obiskali, prav v tem gozdu najlepše. Pa ne le zaradi poplave eksotičnih subtropskih ptičkov, marveč tudi zaradi izjemne naravnosti in sproščenosti naših gostiteljev v gozdnem biološkem štabu. Slednjim je bilo kljub osnovnosti bivanja v preprostih hišicah, daleč od civilizacije, moč z obrazov neredko brati izraze čiste izpolnjenosti, da ne rečem sreče. Slike takih in sorodnih občutij smo tudi sicer, kot lahko dandanašnji v splošnem pričakujemo, srečevali predvsem na obrazih preprostih, od vrveža hrupnih, zaprašenih in onesnaženih kitajskih mest, daleč odmaknjenih ljudi.

Vrabci Beijinga

Vrnimo se na izhodišče poti, v Peking, oziroma Beijing ali Bejdžing, kot ga, bliže kitajskemu fonetičnemu izvirniku, imenujejo zadnje čase. Prestolnica Kitajske, kljub dobrim 13 milijonom prebivalcev, daje solidne možnosti za opazovanje Evropejcem zanimivih vrst ptic. Veliki parki, kakršen je na primer park Beihai v bližini Prepovedanega mesta, obsežne zelene površine v sklopu Poletne palače, sploh pa obrobje mesta, denimo ostanki kitajskega zidu pri Badalingu, so prava

poslastica za slovenskega ljubitelja ptic. Ena najštevilnejših vrst v Pekingu je v primerjavi z nam domačo navadno srako (*Pica pica*), ki je tu prav tako zelo številčna, manjša in nenavadno mila modra sraka (*Cyanopica cyanus*). Zelo družabne modre srake se zbirajo v jate nekaj desetih osebkov, opazujemo pa jih lahko povsod po mestu. V večjih parkih srečamo še tretjo, brez dvoma najlepšo – rdečekljuno srako (*Urocissa erythrorhyncha*), ki jo krasi kake pol metra dolg progasti rep. Na zimskem jagodičastem grmovju se »pasejo« rdečeperuti (*Turdus naumanni*) in obe podvrsti rdečegrlega drozga (*Turdus r. ruficollis*) in (*T. r. atrogularis*), od katerih je slednja pravzaprav črnogrla. Med sinicami lahko v mestu opazujemo povsod pogosto veliko sinico (*Parus major*), ki pa tu po trebuhu ni rumena, pač pa bela, ter naši gorski sinici sorodno songarsko sinico (*Poecile songara*). Na vrhovih dreves pogosto posedajo sajasti (*Sturnus sinensis*), redkeje pa beloglavi (*S. sericeus*) ali komatni škorci (*Gracupica nigricollis*). Slednji zbujejo pozornost zaradi svoje skoraj vranje velikosti. Vrane, ki jih navadno vidimo visoko v zraku, so velekljune (*Corvus macrorhynchos*) ali poljske vrane (*C. frugilegus*), bolj na obrobju mesta tudi na prvi pogled sivi vrani podobne stepske kavke (*C. dauuricus*).

Na pekinško letališče, od koder smo poleteli proti že omenjenemu Nanchangu, so nas spremili številni poljski vrabci (*Passer montanus*). Ti nam dobro poznani vrabčki so živi primer, da tudi največje človeške norosti včasih, na vso srečo, ostanejo brezplodne – v najbolj vznesenih časih kitajske kulturne revolucije je namreč takratni vodja Komunistične partije in obenem vseh Kitajcev na Kitajskem, Mao Zedong, na piko vzel tudi to nikomur nič zalega hotečo pernato bitjece. Poljskega vrabca je doletela huda obtožba, češ da njihova pretirana številčnost povzroča pravo huronsko, oziroma lokalnim razmeram primerneje rečeno, mongolsko, pustošenje na žitnicah okoli glavnega mesta. Da »vrabčja zalega« ne bi povzročila nebrzdane rasti števila lačnih otroških ust v kitajskem glavnem mestu, je Mao, oče naroda, izdal dekret,

13

14

15

16

ki zapoveduje iztrebljenje taiste »zalege«. Rezultat splošnega neusmiljenega trebljenja poljskih vrabcev, pri čemer je bilo bojda najučinkovitejše hkratno ploskanje več deset tisoč prebivalcev prestolnega mesta in posledično padanje vrabcev z neba, je bilo nesluteno povečanje števila kobilic, ki so v nasprotju z vrabci resnično in zelo učinkovito uničile ne le žito, marveč kar vse posevke v bližnji in daljni okolici mesta. No, kobilic je, odkar so vrabce pustili na miru, nekaj manj, vrabcev in žita pa še vedno obilo.

Jezero žerjavov - Poyang Hu

Glavni namen našega izleta je bil na jezeru Poyang v osrednjem delu vzhodne Kitajske, v provinci Jiangxi, prešteti prezimujoče snežne žerjave (*Grus leucogeranus*). Dve leti prej sem jih tu naštel več kot tri tisoč, kar je bilo več, kot jih je literatura do tedaj sploh poznala. Sicer pa je to jezero najpomembnejše prezimovališče te v svetovnem merilu ogrožene sibirske ptice, kjer prezimuje približno 99 % celokupne populacije vrste.

Iz Pekinga smo odleteli v Nanchang. Lin, naš voznik in odličen poznavalec ptic, nas je naslednje jutro odpeljal v vas na koncu sveta, pravzaprav na koncu zemlje. Tam na bregu jezera, v tej prijetni vasi z imenom Wucheng, kjer se končajo vse kopenske poti, pozimi pa jih celo zalije voda, tako da vas postane otok, smo v bazičnem hotelu, ki so ga nekaj let pred tem zgradili za maloštevilne ornitološke turiste, čakali na žerjave.

Naj povem, da smo bili na jezeru Poyang pregodaj in ptic, ki tja pridejo večinoma iz Sibirije, še ni bilo v pravem številu. Decembra 2003 sem na delčku tega največjega kitajskega jezera, ki je pravzaprav stranski rokav Dolge reke, Jangce, preštel skoraj 100.000 prezimujočih vodnih ptic, tokrat pa jih je bilo tu zaradi nenavadno toplega novembrskega vremena še le kakih 15.000.

Osebnemu razočaranju ob v nebo vpijočem dejstvu, da ne bomo mogli potrditi rekordnega števila snežnih žerjavov, navkljub

smo začeli uživati v množici ptic, ki jih le redko katero oko ljubitelja ptic vidi več kot enkrat v življenju. Prav jezero Poyang ali Poyang Hu (hu v mandarinščini pomeni jezero) je glavno prezimovališče nekaj najbolj ogroženih vodnih ptic na svetu: ogromne črnokljune in belooke azijske bele štokljke (*Ciconia boyciana*), labodje gosi (*Anser cygnoides*) ter treh zelo redkih žerjavov, snežnega, beloglavega (*Grus vipio*) ter malega žerjava (*G. monacha*). Slednjega tokrat nismo videli, smo pa 24.11.2005 med 8. in 9. uro zjutraj na delu jezera z imenom Bang Hu prešteli »skromnih« 1138 snežnih in 194 beloglavih žerjavov. Prizor je bil zaradi meglic, ki se ob teh urah dvigajo s plitvega jezera, mističen, ptice ljubezni, kot ljubkovalno kličejo žerjave v tej deželi, pa so v valovih odletavale z jezera. Vse skupaj je bilo pospremljeno z njihovim značilnim oglašanjem, ki v takem številu na ornitologovi koži povzroča prijetno mravljinčenje.

Zaključil bom predčasno, kajti vseh vtisov ni moč strniti na tri strani. Pri čemer nisem niti omenil številnih anekdot, od Viljaninega pitja špirita, za katerega je mislila, da je voda, spoštljivega odnosa domačinov do Vojkove sive brade, obleganja s strani filipinskih in indonezijskih lepotic v hongkonškem parku Kowloon, do nadlegovanja Marjane na domačem brniškem letališču in mnogih drugih.

Zelo rad bi pripovedoval tudi o prelestnih mandžurskih žerjavih (*Grus japonensis*) v naravnem rezervatu Yancheng, opazovanju malih žličaric (*Platalea minor*), kratkokljunih galebov (*Larus saundersi*) in kraljevih orlov (*Aquila heliaca*) v hongkonškem rezervatu Mai Po ali pa izjemnem opazovanju skrivnostne beloperute tekačice (*Coturnicops exquisitus*) na jezeru Poyang. A čeprav je po enem letu srce še vedno do vrha polno, je prostor vendarle omejen.

Ne preostane mi drugega kot da vas povabim, da se mi naslednjič pridružite! Prejšnji ekipi ni bilo žal. ●

12: Najslavnejši obiskovalec rezervata Yancheng ob Rumenum morju je osupljivo lepi mandžurski žerjav (*Grus japonensis*).

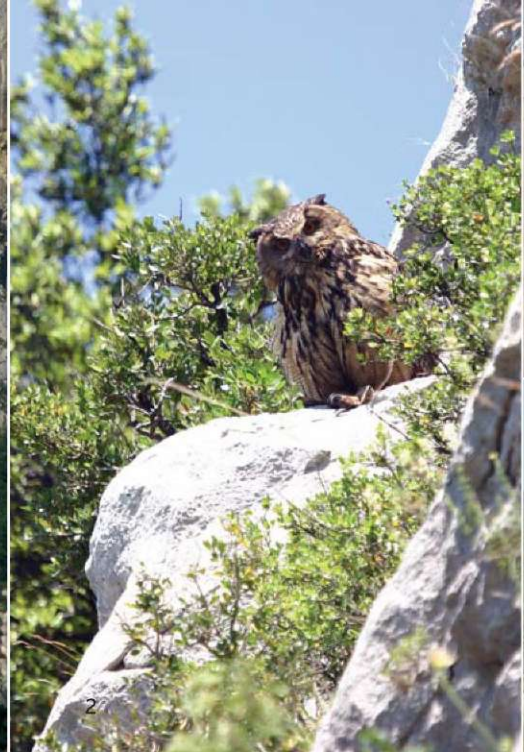
13: Samec in samica črnoglavega dleska (*Eophona migratoria*) na drevesu v Yanchengu

14: Izjemno bogato obarvani samec rdečegrlega drozga (*Turdus ruficollis*) iz parka Beihai v bližini Prepovedanega mesta

15: Delček pestrosti jezera Poyang – labodje gosi (*Anser cygnoides*), žličarke (*Platalea leucorodia*) in mali labodi (*Cygnus columbianus*)

16: Skupina slovenskih ljubiteljev ptic z osebnim gozdnem postaje v naravnem rezervatu Guanshan

vse foto: Borut Rubinič

Zgodba o veliki uharici iz Štrkljevice

//Tomaž Mihelič

1: Verjetno bi v Sloveniji našli večjo steno, tudi slikovitejšo, bolj znano ali kaj podobnega. Po številu ptic, ki gnezdi v njej, pa je Štrkljevica absolutni državni prvak. Njej podobni steni na Kraškem robu sta bili v času, preden so začeli plezati v njej, še Velika stena in Mišja peč.
foto: Tomaž Mihelič

2: Na svoji zemlji!
foto: Tomaž Mihelič

Težko si predstavljate moje veselje, ko sem lani maja na skalni polički Štrkljevice opazil dva majhna puhasta mladička velike uharice. Da bilahko razumel vsaj delček občutkov, ki so bili razlog, da je po vsej Hrastovelski dolini zadonel močan vzklík, podoben uharičinemu, le da z velikim »J« spredaj, morate poznati zgodbo, ki se je na Kraškem robu pisala že več kot desetletje.

Začetki zgodbe, ki jo poznam, so se začeli na Kraškem robu v prvi polovici devetdesetih. Takrat sem prvič obiskal ostenja, ki so že takrat veljala za uharičin t.i. »locus typicus«. Pa ni bila samo uharica tista, ki me je zvalila na Kraški rob. Od študijskih kolegov so vse pogosteje prihajale novice o odličnem plezališču nad idilično primorsko vasico Osp. Prenekateri zimski ali spomladanski konec tedna smo preživeli z rokami držeč se za zadnje ostanke apnenčastega Krasa, naše noge pa so bingljale visoko v zraku nad flišno Primorsko.

Kraški rob z vsemi svojimi ostenji je res impresiven. Osapska udornica je s svojimi več kot 100 metri najvišja, k slikovitosti območja pa močno pripomorejo stare vasi po celem robu, ki so nastale v zavetrju ostenij. Kljub znani kraški burji, ki vas bo še v Podgorju presenetila s svojimi močnimi sunki, se lahko pod robom, nekaj 100 metrov stran, znajdete v popolnem brezvetrju. In če boste Notranjcu ali Gorenjcu še skoraj pozimi rekli, da pod robom že cvetijo češnje, se bo samo nasmehnil in zamahnil z roko. Ravno ostenja in pestra kulturna krajina pod njimi, pomešana z gozdom, pa močno prispevajo k pestrosti življa, kar se kaže tudi pri pticah. Hočeš nočeš sem se v svoji ornitološki radovednosti na Kraškem robu tako spoznal tudi z veliko uharico. V resnici ni bilo težko, saj se je samca spomladi pogosto slišalo k Eliči na dvorišče, ki je bilo pred nastankom kampa v Ospu najbolj priljubljeno zbiranje plezalcev. Ne vem, če je bil doneč glas tisti, ampak v naslednjih letih sem ravno zaradi velike uharice na Kraškem robu

preživel večino svojega prostega časa, spoznavanje s parom iz osapske stene pa je zaznamovalo moj odnos do vrste in ptic nasploh.

V osapski steni in Mišji peči par ni gnezdil od leta 1987. Šele 10 let kasneje je domačin iz Ospa našel gnezdo pod majhnim flišnim skokom, dobesedno na tleh. Gnezdo smo sprva pripisali paru iz osapske stene, saj je bilo od tam oddaljeno le dober kilometer. Sistematični skupinski popisi, ki smo jih opravili skupaj z ornitološkimi kolegi iz društva, pa so že v naslednjem letu pokazali, da na območju živita dva para. Leta 1999 je bila celo opazovano parjenje uharic v osapski steni, istočasno pa smo poslušali tudi duet samca in samice na lokaciji omenjenega gnezda. Dva para, a zakaj le eno gnezdo? Vprašanje je bilo tako pereče, da se je v par letih nabralo več kot 50 terenskih dni, v katerih sem skušal potrditi gnezditve tudi osapskega para. A žal brezuspešno. Bi bilo res plezanje lahko razlog, da par na območju ne gnezdi? Natančen pregled dogajanj na Kraškem robu in po Sloveniji je pokazal, da utegne biti v primeru uharic v Ospu še največji vpliv stalna prisotnost ljudi v steni. Plezanje se je v več primerih izkazalo kot dejavnik, ki lahko izredno hitro sproži opustitev gnezdišča. Po resnejšem priходу plezanja v Osp leta 1980 je uharica Veliko steno zapustila le tri leta kasneje in se preselila v Mišjo peč. Že leto po začetku nastajanja plezalskih smeri tudi v Mišji peči je par zapustil tudi to steno. Podobno se je zgodilo v Štrkljevici, kjer je večino smeri nastalo med letoma 1994 in 1997. Velika uharica je steno zapustila leta 1996. Podobni dogodki pa niso bili poznani samo s Kraškega roba. Opuščena gnezdišča so bila najdena prav tako v plezališčih Vipava, Vipavska bela in Risnik. In zakaj plezanje in gnezdišča ravno v istih stenah? Za gnezdenje si velika uharica izbira v glavnem velike, previsne stene, saj je v njih varnejša pred plenilci. Dobrodošlo je, če so stene suhe, na kar vpliva tudi sam

naklon skal, in obrnjene proti jugu ali zahodu, tako da so toplejše. Ne spleta namreč gnezda, ki bi dajalo izolacijo jajcem in mladičem. Stene morajo biti še dobro razčlenjene, saj s tem zagotavljajo ustrezna mesta za gnezdenje in počivanje čez dan. Ker lovi v glavnem po odprti krajini, ki jo najdemo pri nas predvsem v niže ležečih predelih, so zanje primerne niže ležeče skalne stene, blizu naselij in odprte krajine.

Če zdaj zadevo prezrcalimo v človeške oči plezalcev, opazimo, da prav vse od naštetih lastnosti sten privlačno vplivajo tudi nanje. Visoka, previsna, suha, razčlenjena in lahko dostopna stena je res idealna.

Občutljivost na vznemirjanje pa seveda izvirata iz uharicne narave življenja. Vrsta je plaha in skoraj prek celega leta izredno navezana na svoje domovanje – skalno steno. Že jeseni je od dogajanj v njeni okolici odvisno, ali bo samec steno izbral kot gnezdišče ali ne. V gnezdišču se nato navadno v februarju začnejo gnezditvene aktivnosti, gnezdenje pa se lahko zavleče celo do julija, ko poletijo zadnji mladiči. Pa še od takrat naprej se bodo do približno oktobra mladiči dnevno pojavljali v ostenju.

Dogajanja na Kraškem robu so seveda sprožila pobudo, ki smo jo brž dali na Ministrstvo za okolje in prostor, in leta 1999 je bila izdana prva Uredba, ki je omejevala plezanje na Kraškem robu. Uredba je bila postavljena kot kompromis med interesi plezanja in naravovarstva, zato je omejevala plezanje predvsem na vzhodnem delu Kraškega roba, kamor spada tudi Štrkljeвица, plezalcem pa so ostala na voljo plezališča nad Črnim Kalom in Ospom. Uredba je bila seveda kar nekajkrat podaljšana, njeno uresničevanje na terenu pa je prišlo najbolj do izraza ravno v Štrkljevici, kjer so domačini na lastno pobudo steno kratko malo zaprli. Kljub temu, da je bilo večino smeri odstranjenih in da je bila pot zaprta, pa so se v naslednjih letih v steni še vedno pojavljali ljudje. Pot v steno je tako še vedno ostajala shojena. Ker ljudje Kraški rob najraje obiskujejo pozno pozimi ali zgodaj spomladi, smo tudi v primeru Štrkljevice predvidevali, da jo obiskujejo v obdobju, ko je velika uharica na vznemirjanje najbolj občutljiva.

Kljub večletnemu jalovemu iskanju skupne poti med plezanjem in ohranjanjem ptic, je do zadnjega resnega premika prišlo šele jeseni 2003, ko smo na društvu dosegli kompromis, sprejemljiv tudi za plezalce in pohodnike. Skupaj z predstavniki Planinske zveze Slovenije in Ministrstva za okolje in prostor smo se dogovorili za spoštovanje omejitev in predlog poti, ki bi na varni razdalji obšla varovana ostenja.

In tako je prišla težko pričakovana pomlad 2004 in seveda pričakovanje, ali se bo uharica v Štrkljevico vrnila? No, v steno se je par vrnil šele spomladi 2005 in istega leta tudi gnezdil. Gnezditve po desetletnem premoru v steni je bila neobičajno zgodnja, tako da so mladiči poleteli že v začetku junija. Letošnje leto pa je gnezditve velike uharice v Štrkljevici potekala že povsem običajno. Dva mladiča sta tako iz stene poletela v sredini junija, že v naslednjih nekaj tednih pa lahko pričakujemo, da bo samec začel označevati teritorij, kot naznanilo novi generaciji uharic na Kraškem robu.

To je v kratkem zgodba, ki se je pisala v zadnjem desetletju v Štrkljevici. Poznam jo, ker sem bil tudi sam njen del. V naravi pa nenehno poteka nešteto zgodb, v katere smo hote ali nehoti vpeti. Ne glede na to, ali se vanje vključimo ali ne, zgodbe tečejo naprej. Nema lokrat lahko že s svojimi močmi vsaj malo vplivamo na potek teh zgodb, da pa bi se znali vanje pravilno vključevati, se je treba naučiti opazovati dogajanja v naravi. Verjetno je ena izmed največjih vrlin človeka ravno tista, ki nam pomaga živeti tako, da ne bi škodovali komu drugemu. Pa naj gre za človeka ali kakršno koli bitje. ●

3: Mladički, ki so po desetih letih v Štrkljevici zagledali luč sveta. Kljub temu, da so bili digiskopirani na razdalji 250 m, so nenehno strmeli v fotografa.

foto: Tomaž Mihelič

4: Predstavniki PZS, MOP in DOPPS pri usklajevanju poti na Kraškem robu

foto: Tomaž Mihelič

5: Eden izmed pomembnih mejnikov pri uvajanju dogovorjenega režima plezanja v Štrkljevici je bilo tudi odstranjevanje plezalskih pripomočkov »svedrovcev«. Pri tem so nam pomagali plezalci, ki so bili avtorji nastalih smeri.

foto: Tomaž Mihelič

Del aktivnosti bo v prihodnje na Kraškem robu potekal tudi v okviru projekta »Natura Primorske«, ki ga sofinancira Evropska unija v okviru PPS INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006.

Kmetijstvo za ptice

//Andrej Medved

1: V porečju Nanoščice so za ohranjanje ptic zelo pomembni vlažni ekstenzivno obdelovani travniki, ki se v okviru projekta LIFE Narava III za vzpostavitev dolgoročnega varstva kosca v Sloveniji (LIFE03NAT/SLO/000077) upravljajo na podlagi sklenjene upravljaljske pogodbe med društvom in kmetom.
foto: Andrej Medved

2: Ekološko kmetovanje na osrednjih območjih Natura 2000 v Sloveniji, kamor sodi tudi kmetija g. Otoničarja (porečje Nanoščice), je prepoznano kot tisti tip kmetovanja, ki lahko poskrbi za ohranjanje ptic podeželja.
foto: Tadeja Oven

Intervju z g. Albinom Otoničarjem, kmetom iz vasi Hraščice pri Postojni

Pred časom je bilo v utemeljitvi za podelitev priznanja Aviana 2005 zapisano, da smo v Hraščah pri Postojni spoznali ekološkega kmeta s čutom za sobivanje s pticami podeželja. V okviru projekta LIFE za vzpostavitev dolgoročnega varstva kosca v Sloveniji je bilo na območju porečja Nanoščice speljanih več pomembnih aktivnosti za varstvo kosca, kjer se je sodelovanje našega društva z lokalnimi kmeti izkazalo kot ključnega pomena za doseganje širših naravovarstvenih ciljev in ciljev Nature 2000.

G. Albin Otoničar je danes ekološki kmet z izrazitim čutom za sobivanje s pticami podeželja. Je eden izmed redkih lokalnih kmetov, ki iz ljubezni do lastnega okolja in narave skrbi, da se vlažni travniki visoke biotske pestrosti ob reki Nanoščici ne bi popolnoma zarasli. S svojo kmetijo je v celoti vključen v visokostandardizirani sistem ekološkega kmetovanja v Sloveniji, ukvarja pa se pretežno z rejo drobnice. Aktivno upravlja čez 100 ha travnikov, med katerimi večino takšnih, ki z ekonomskega vidika niso zanimivi za povprečnega slovenskega kmeta.

Sodelovanje našega društva DOPPS z g. Otoničarjem je že zdavnaj preraslo v prijateljstvo in ni naključje, da smo se v zgodnjem septembrskem jutru ustavili na Otoničarjevi kmetiji ter z njim spregovorili o tem, kako je bilo nekoč ...

Kmetijstvo je bilo od zmeraj pomemben dejavnik v prostoru. Kako so s kmetijsko zemljo ob Nanoščici upravljali nekoč?

Svojčas je imela vsaka hiša v vasi natančno določene travnike ob Nanoščici. Še pred drugo svetovno vojno je bilo tako. Eni po eno, drugi po več. Naša družina je imeli tri in se jim je reklo »logi«. Po agrarni reformi leta 1963

je loge prevzela Kmetijska zadruga Postojna. Nekateri so jih prodali, drugi pa zamenjali za boljšo zemljo drugod. Ko je kmetijska zadruga pred desetletjem razpadala, je zemljo prevzel Sklad RS kmetijskih zemljišč in gozdov. Cerkev pa je po drugi strani imela tako imenovane »laze«, ki jih je bilo pri nas za 45 delov. Večina je bila slabe kakovosti, tisto, kar se je dalo pokositi, je bilo za hrano konjem, steljo pa se je prodalo v Trst. Cerkev je laze dala v košnjo vaščanom po sistemu kroženja, tako da si vsako leto dobil drug delež. Vsi deleži so se kosili hkrati, na isti dan. Če ni bilo moškega pri hiši, so ženske morale za košnjo najeti delovno silo. So pa vse kosili, okoli vsakega grma. Ni bilo tako kot sedaj, ko se s traktorjem kosi le tisto, kar se lahko, drugo se pa pusti. Pod Italijo so kmetom, ki so na roke kopali jarke, plačali nagrado. Vsak je moral tudi očistiti del struge Nanoščice, da se ni voda ustavljala.

Ljudje so nekoč večinoma kosili ob Nanoščici, imeli nekaj krav in furali po gozdu. Pa sem ter tja je bil kdo na železnici zaposlen. Veliko se jih je izselilo, tisti, ki so ostali, pa so večinoma živeli od kmetijstva.

Kdaj so prišle glavne spremembe v odnosu domačinov do okolja in narave in s tem opuščanja kmetovanja? Kako so na odnos vplivali časi združništva?

Spremembe so nastale, ko se je ustanovila Zadruga. Do takrat je bilo po ta starem, ljudje so vse pokosili. Če kdo ni mogel sam, je pa dal pač sosedu. Ko je upravljanje z zemljišči prevzela zadruga, se je pa začelo opuščati zemljo in kositi samo še najboljše travnike, in sicer tiste, ki niso bili tako zelo zamočvirjeni. V teh letih se je ta teren tudi najbolj zarasel. Vedno se je kosilo le enkrat, konec avgusta. Če je bilo deževno leto, pa tudi to ni bilo mogoče. Pokošeno so zbalirali in uporabili za steljo in za prodajo. Težke naravne razmere pač ... Je pa bilo v tistih časih tudi nekaj zanimivih poskusov intenzifikacije, ki pa niso nikoli uspeli. Na Logih so skopali dolge melioracijske jarke, zemljo zorali in pustili. Poskus intenzivne pridelave koruze se je zaradi težkih naravnih razmer izjalovil.

5

6

Kakšen pa je bil odnos domačinov do narave in okolja na Nanoščici?

Ni bilo onesnaževanja, ni bilo zaraščanja, vsaka bilka je bila pokošena. Takrat smo se otroci z vasi hodili kopat v čisto Nanoščico. Ob nedeljah nas je bilo tudi do 25 otrok, dol na Nanoščici. Takrat nismo hodili na morje ... Vsi smo se naučili plavat v Nanoščici. Potem pa jo je najprej onesnaževala mlekarna in farne. No, zdaj opažam, da je voda že spet dosti boljša, kot je bila, tudi raki so se spet naselili v njej. Nekoč je bilo na Nanoščici veliko raznih ptic, veliko divjadi, srnjadi, zajcev. Ptiča kosca pa takrat nisem poznal.

Danes je vaša kmetija ena redkih še aktivnih tradicionalnih kmetij v Hraščah in tudi širše ob Nanoščici. Kaj vas je dejansko vzpodbudilo, da se s kmetovanjem ukvarjate še naprej?

Malo zaradi finančnih sredstev, subvencij, drugače pa predvsem zaradi želje po ohranjanju narave, okolja, živali. Navezanost na domače okolje mi onemogoča, da bi gledal, kako se kmetijska zemlja in podeželje zaraščata ... saj se mi mnogi smejejo, pa vseeno ... Čeprav se finančno ne splača. S prodajo balirane krme in stelje ne pokriješ niti stroškov dela, kaj šele, da bi kaj zaslužil. Saj se ne bi rad hvalil, ampak če jaz svoje delo tukaj opustim, ne vidim prav nikogar, ki bi to delo nadaljeval. Mogoče, če bi kdo iz Ljubljane, domačini pa ... Ne vem tudi, če bi bila to prava rešitev. Da bi se vrnil nazaj v 50. in 60. leta, ko je vsak poskrbel za svoj del zemlje, je nerealno pričakovati. Kmetov ni več. Saj v vsej vasi danes ne najdeš enega samega prašiča. Včasih, ko sem imel še dvajset let, je vsaka hiša imela vsaj dva. Govedo imamo samo še mi, pa en sosed ima štiri bike. Cele Hrašče pa premorejo dobrih 162 hiš! No, psov in mačk je pa dovolj okoli vsake bajte ...

Torej na tem območju praktično ni mladih, ki bi prevzemali kmetije in skrbeli naprej za podeželje?

Je tudi težko začeti kmetovati znova, da bi mlad človek to začel. Saj ne moreš kar iz zraka vzeti 10 milijonov za začetek, pa še z zemljo se zakomplicira ponavadi ... Razen vas z društva ga ni človeka, ki bi bil tu in mi pomagal, svetoval, me podpiral. Država mi kvečjemu pošlje

položnico za najemnino, in to je vse. Je ne briga, če bom lahko pokosil ali ne, kam bom prodal seno. Se mi zdi, da bi morala tudi Evropa malo pritisniti na naše uradnike, da bi sredstva namenila tudi za nas, ki še kmetujemo na takšnih območjih, kakršno je naše. Tukaj ni heca, časa je natančno en mesec, da narediš, kar imaš za narediti. In če takrat dežuje, tako kot letos ...

Kako pa je z Naturo 2000? Ali domačini sploh vedo, kaj to pomeni, in kakšen je njihov odnos do Nature 2000?

Zelo slabo. Tudi se ne zanimajo zanjo. Jaz mislim, da v bistvu večina niti ne ve, za kaj gre. Saj ne vem, kdo bi jim moral o tem pripovedovati, morda kmetijski svetovalci. A veste, kaj ljudi zanima? Ko so predavanja o izpolnjevanju formularjev za subvencije, je v dvorani zmeraj polno ljudi. Zanima jih denar, narava pa prav čisto nič. Mali kmetje, tisti, ki imajo štiri, pet hektarjev zemlje, subvencij sploh ne uveljavljajo. Ljudi bi bilo treba osvestiti. Kar vdani v usodo so, ponavadi rečejo, da se jim za tistih nekaj hektarjev ne splača ukvarjat še z birokracijo ... Mogoče kaj več napisati o tem v časopisih, ali pa vašo revijo Svet ptic bolj razširiti tudi med kmete.

Imate morda kakšno sporočilo našemu društvu in članom?

Lahko samo pohvalim DOPPS, ker ste edini, ki se zavzimate za ohranitev tega našega okolja tukaj na Nanoščici. Ste edini, ki pridete pogledat, kaj se tu sploh dogaja, in edini, ki mi pomagata. Tudi jaz sem zaradi vas dobil nekaj veselja, ko sem videl, da v svojih prizadevanjih za nadaljevanje kmetovanja in ohranjanja ptic in narave nisem sam. ●

*Pozdravljeni
člane DOPPS
G B*

3: Za ohranjanje vlažnih ekstenzivnih travnikov in kosca na Nanoščici je predvsem pomembna pozna košnja (po 15. juliju), pticam prijazen način košnje iz sredine travnika navzven in puščanje posameznih grmov sredi travnikov.
foto: Andrej Medved

4: DOPPS + Otoničar na travnih balah
foto: Tomaž Mihelič

5: Naša društvena revija Svet ptic je redno brana tudi pri Otoničarjevih v Hraščah.
foto: Andrej Medved

6: Intervju je potekal v prijetnem okolju domačije g. Albina Otoničarja v Hraščah v bližini Nanoščice. Na sliki sta g. Albin Otoničar in avtor intervjuja Andrej Medved, DOPPS.
foto: Tomaž Mihelič

Popisi za NOAGS so spet prinesli vrsto zanimivosti

//Tomaž Mihelič

1: Utrinek s popisne poti ob prvem in drugem štetju. Če bi se nam poleg slike posrečilo natisniti še zvočno ozadje posnetkov, bi bilo še očitneje, zakaj vsak popis opravimo dvakrat. Ob prvem, aprilskem popisu so najpogostejše gozdne stalnice, z drugim pa lahko v maju natančneje popišemo selivke in ptice travšč. foto: Tomaž Mihelič

2: Tesarska mojstrovina črne žolne in Jurij po popisu divjega petelina. foto: Tomaž Mihelič

3: Če so bili letos prvi popisi zaznamovani z debelo snežno odejo, pa smo ob vrnitvi lahko občudovali cvetoče poljane. Travniki žafrana nas je pričakal v Krmi. foto: Tomaž Mihelič

Skupinski popisi pri Novem ornitološkem atlasu gnezdk so resda postali stalnice, pa je kljub temu vsak zase nekaj posebnega. Za del drugačnosti poskrbijo ptiči, drugi del pa vpletejo ljudje, popisovalci in tudi tisti, s katerimi se ob popisih vsako leto srečujemo. Letos smo popisovali Gorenjsko in priznam, da sem se organizacije popisa lotil s precejšnjo mero treme. Največ je k temu pripomoglo to, da se še vedno deklariram za Gorenjca, ptice pa tod razmeroma slabo poznam. Vsaj tiste, ki se zlepa ne prikažejo v pasu gozda ali visokogorja. Popis je šel mimo, rek »pusti se presenetiti« pa se je še za eno lepo izkušnjo globlje zapisal vame. Prijetnih presenečenj namreč letos na Gorenjskem ni manjkalo.

Dogodivščine je napovedovala že izjemno pestra družina, ki se je ob petkih zbirala v begunjski šoli. Letos se je popisov udeležilo 29 društvenih prostovoljcev, ki so opravili izjemno delo. Vsak je popisovanju dodal svoj osebni pristop, zatorej ni manjkalo presenečenj s terena. Le-ta smo lahko med kosilom in zvečer delili med seboj. Ravno druženje doda skupinskim popisom NOAGS še poseben čar. Med zanimivejše zgodbe, ki so se zapisale na terenu, gotovo spada srednji detel, ki ga je odkril Andrej F. na Radovljiški ravni, nove najdbe malih muharjev v Bohinju in na Mežaklji, ki sta jih odkrila Eva in Maarten, ter nova gnezdišča velikih uharic, ki smo jih našli na »predpopisih« že v marcu. Seveda večina najdb redkih vrst ni bila naključje, ampak rezultat ciljnih ogledov terena. Tako smo po krajšem posvetu na travšč

Begunjščice poslali Tomaža J., ki se mu je posrečilo opazovati slegurje. Na taistih travščih smo stikali tudi s kotornami, a na skupinskih popisih žal neuspešno. Še najbolj vztrajen je bil Maarten, ki je tovrstna potikanja po Begunjščici podaljšal v zgodnje poletje. Kako uspešen je bil, si boste lahko prebrali v eni izmed naslednjih beležk v Acrocephalusu. Posebno poglavje so bili tudi popisi koconogih kur. Za ruševca in divjega petelina se je popilo več kave, kot za vse druge vrste. A je bilo vse poplačano! Aljaž se je vrnil z Jelovice s šestimi križci na karti. Eden izmed najbolj razposajenih petelinov se mu je celo skoraj zaletel v glavo, ko je v svoji razboritosti preverjal, kaj se smuka pod rastiščem. Še sedaj ugibamo, kdo se je koga bolj ustrašil. Manj adrenalinski popis petelina je imel Tomaž R., ki je zaman pregazil 2 kilometra meter in pol globokega snega. In to v supergah! Andrej F. je izostril uho na gozdnega jereba in pridal kar nekaj novih najdb k doslej še neznani jerebovi razširjenosti. Pri ruševcih so spet zmagale Fužinske planine, kjer sem na enem rastišču opazoval 13 samcev in 9 kokoši. Redki in pregledni macesnovi gozdovi pa so letos pokazali, kaj vse znajo prikriti človeškim očem. Opazoval sem tri pojoče samce konopeljščic, žal pa ni bilo časa, da bi nam kasneje uspelo potrditi tudi njihovo gnezditve. Tudi tisti, ki so se povzpeli najvišje, so v dolino prinesli kaj zanimivega. Dejan in Ana sta s Košute prinesla nove podatke o planinskih vrabcih, Bert in Maarten pa o belkah z Belščice. Zanimivosti so bile seveda tudi na vznožjih hribov, kjer smo v popoldanskih popisih odkrili več hribskih listnic in skalnih strnadov, poslušali svatovsko oglašanje duplarjev in uživali v množičnem zboru pogorelčkov.

Dogodivščine bi lahko našteval v nedogled, pa mislim, da je bilo dovolj za priokus tega, kako prijeten je bil letošnji popis na Gorenjskem. Verjamem, da so bila doživetja s terena tista, ki

4

5

so vam povrnila večino vloženega truda, pa se vam vendarle, drage popisovalke in popisovalci, ob tej priložnosti od srca zahvaljujem. Vesel sem, da lahko skupaj sestavljamo kolaž razširjenosti slovenskih ptic.

Popisa Gorenjske so se letos udeležili: Primož Bizjan, Dejan Bordjan, Alenka Bradač, Barrie Cooper, Andrej Figelj, Bert van der Geest, Marteen de Groot, Juri Hanžel, Tomaž Jančar, Andrej Kelbič, Urša Koce, Anže Kristan, Barbara in Tomaž Mihelič, Iris Petrovič, Monika Podgorelec, Žiga I. Remec, Tomaž Remžgar, Aljaž Rijavec, Nataša Šalaja, Željko Šalamun, Tina Šantl Temkiv, Tina Šetina, Barbara Vidmar, Ana Vidmar, Eva Vukelič, Darko Zdešar, Anamarija Žagar, Miha Žnidaršič.

Prostore pa nam je prijazno odstopila podružnična šola Begunje na Gorenjskem. Vsem iskrena hvala! ●

Štetje koscev na Ljubljanskem barju

//Luka Božič

V okviru programa rednega spremljanja številčnosti ogroženih vrst ptic v Sloveniji smo letos vnovič prešteli kosce na najpomembnejših območjih. Na največjem območju, Ljubljanskem barju, je bilo letošnje štetje že peto zapovrstjo. Prejšnja štetja v letih 2002-2005 so dala občutno manjše število koscev, kot smo jih prešteli v goih, trend zmanjševanja števila prešteti koscev in krčenja naselitvenega območja na Barju pa je bil opazen iz leta v leto. Absolutni minimum smo zabeležili leta 2004, ko smo prešteli le 104 kosce. Izkušnje iz prejšnjih let za letos torej niso obetale nič razveseljivega. Na srečo se je še enkrat več pokazalo, da je narava nepredvidljiva in da

moramo biti z ocenami o dolgoročnem upadanju ptičjih populacij nadvse previdni. V štetju, ki smo ga opravili po standardni metodi nočnega poslušanja koscev z dvema obiskoma, smo na 43 popisnih ploskvah prešteli skupaj 171 pojočih samcev, kar je največje število prešteti koscev na Barju po letu 1999. Zanimiv je tudi pomik težišča populacije z zahodnega na vzhodni del Barja. Rast števila prešteti pojočih samcev je opazna zlasti na travnikih vzdolž Iščice. Odgovore na vprašanja, ali gre za dejansko povečevanje populacije in kaj to pomeni v luči različnih naravovarstvenih prizadevanj na Barju, bomo dobili le z nadaljevanjem štetja koscev na Barju, ki že dobiva podobo tradicionalne akcije društva, podobno kot znameniti »Crex-night« na Cerkniškem jezeru. Štetje koscev na Barju je lep primer, ki nazorno kaže, kako pomembni so kakovostni in strokovno pridobljeni podatki pri naravovarstvenem delu. Ob tej priložnosti gre posebna zahvala vsem popisovalcem, ki ste letos še enkrat več kot odlično opravili svoje delo – mnogi med vami že peto leto zapored! Brez vaše požrtvovalnosti in vloženega velikega truda izvedba tako obsežnega štetja ne bi bila mogoča.

Leta 2006 so kosce šteli: Andreja Dremelj, Barbara Kaiser, Barbara Vidmar, Blaž Gindiciosi, Boštjan Grom, Cvetka Marhold, Dare Fekonja, Dare Šere, Dušan Sova, Gregor Torkar, Igor Kovše, Iris Petrovič, Ivan Esenko, Ivan Kogovšek, Jani Vidmar, Jošt Stergaršek, Jože J. Kozamernik, Jožef Osredkar, Leon Kebe, Marjana Mandeljč, Metka Štok, Miha Podlogar, Milan Gorjanc, Mimi Koce, Nataša Gorjanc, Sava Osole, Simon Širca, Tadej Kogovšek, Tanja Benko, Tatjana Škrabec Confidenti, Tomaž Jančar, Tone Karer, Urša Koce, Valerija Zakšek, Vojko Havliček, Željko Šalamun in Živa Pipan. ●

4: Divji petelin (*Tetrao urogallus*) je na Gorenjskem najštevilčnejši na Pokljuki. Se pa tudi tu počasi umika vse pogostejšim človeškim aktivnostim.
foto: Tomaž Mihelič

5: Vrbovski deli so del osrednjega gnezditvenega območja kosca (*Crex crex*) na Ljubljanskem barju.
foto: Eva Vukelič

1

2

3

4

Pisarna DOPPS zdaj tudi v Pliskovici

//Marjana Ahačič in Nataša Šalaja

1: Trak na vratih nove pisarne so prerezali: Andrej Medved, direktor DOPPS, Ivica Žerjal, predsednica RD Pliska, in Evgen Gulič, predsednik KS Pliskovica. foto: Tomaž Mihelič

2: DOPPS se želi dejavno vključiti v utrip živahne in aktivne Pliskovice. V sodelovanju z RD Pliska bomo z opisi ptic dopolnili Pliskino kraško učno pot, pozimi pa bomo za domačine in morebitne obiskovalce pripravili tudi ornitološka predavanja in delavnice. foto: Tomaž Mihelič

3: Naši gostje iz Zveze Sonček so uživali na izlivu Soče v Italiji. foto: Matjaž Primc

Sredi septembra smo v Pliskovici na Krasu slovesno odprli novo informacijsko pisarno društva. Dvakrat mesečno bo poslej eden naših ornitologov tamkajšnjim domačinom in obiskovalcem na voljo za odgovore na vprašanja o pticah in varstvu njihovega življenjskega prostora. Pisarno je DOPPS-u v okviru sodelovanja z Razvojnimi društvom Pliska v uporabo odstopila tamkajšnja krajevna skupnost.

Vzpostavitev informacijske pisarne v Pliskovici je le ena izmed številnih aktivnosti projekta Natura 2000 za boljše kakovost življenja, ki na društvu poteka v letošnjem in prihodnjem letu in katerega glavni cilj je prispevati k uspešnemu dolgoročnemu varstvu ptic na sedmih posebnih območjih varstva – območjih Natura 2000 na Primorskem. S projektom želimo izboljšati poznavanje območij Natura 2000, oblikovati primere dobre prakse pri povezovanju ohranjanja narave z usmerjanjem trajnostnega razvoja podeželja in skupaj z lokalnimi partnerji poiskati nove razvojne možnosti.

Načrtovane aktivnosti so ambiciozno zastavljene: izdelali bomo upravljalvske smernice za varovane vrste ptic na treh območjih Natura 2000, zaradi katerih so bila ta območja opredeljena. Kot strokovno podlago bomo opravili nekaj raziskav, in sicer o vplivu električnih daljnovodov na številčnost velike uharice na Krasu, temeljit popis velikega skovika in čuka na Krasu ter ekološko raziskavo vrtnega strnada. Upravljalvske smernice za ptice suhih travnikov bomo še posebej nadgradili z oblikovanjem smernic za ohranjanje teh dragocenih kraških habitatov. Skupaj s Kmetijsko gozdarskim zavodom Nova Gorica bomo izdali kmetijsko-okoljski priročnik in ga skupaj s kmetijskimi svetovalci v prihodnjih letih aktivno promovirali kmetom.

Eden izmed pomembnih ciljev projekta je tudi izboljšati odnos lokalnih prebivalcev, predvsem mladih, do svojega naravnega okolja, zato je del projekta namenjen tudi izobraževanju in promociji. Izobraževalni del projekta bo potekal predvsem v naravnem rezervatu Škocjanski zatok. Poleg naravoslovnih dni in raziskovalnih nalog za mlade bomo že februarja 2007 organizirali zimski tabor mladih ornitologov Slovenije.

Na Krasu bomo interpretacijo uporabljali kot pomoč pri usmerjanju pticam prijaznega športnega plezanja, s tablami o pticah pa bomo dopolnili Pliskino pot. Tudi interpretacijski del projekta bo v veliki meri potekal v Škocjanskem zatoku, kjer že pripravljamo interpretacijo ob krožni učni poti. Veliko pozornost namenjamo skupinam s posebnimi potrebami, ki jim želimo omogočiti čim bolj neodvisen obisk rezervata. Za gluhe in gluhoneme načrtujemo vodene izlete s tolmačem znakovnega jezika. Za samostojno orientacijo slepih v rezervatu bomo vzdolž celotne učne poti na Bonifiki zgradili robnik in izdelali prve tridimenzionalne makete s predstavitev živega sveta zatoka. Člane Medobčinskega društva slepih in slabovidnih Koper in varovance Zveze Sonček smo skupaj s koprskim društvom za varovanje okolja Pangea že popeljali na prvi izobraževalni izlet v okviru projekta. 15. septembra smo obiskali naravni rezervat ob izlivu Soče v Italiji. Posebni pokrovitelj izleta je bila tudi tokrat družba Mobitel. ●

Projekt »Natura 2000 za boljše kakovost življenja« (Natura Primorske) delno sofinancira Evropska unija v okviru Programa pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006.

Partnerji v projektu so: Občina Zgonik in Občina Repentabor ter Il Mosaico, Konzorcij Socialnih kooperativ z omejeno odgovornostjo, iz Italije, Zavod RS za varstvo narave, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije – Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica, Razvojno društvo Pliska in Park Škocjanske jame.

Ko Cerkniško jezero usiha

//Leon Kebe

Cerkniško jezero je zaradi fenomena presihanja postalo svetovno znano. Prav nihanje vode določa življenjsko okolje in kroji usodo mnogim rastlinskim in živalskim vrstam. Nekaterim na lepše, drugim na slabše. Ob presihanju vode na Cerkniškem jezeru človeku pridejo najprej na misel ribe. Voda je njihovo življenjsko okolje in brez nje so izgubljene.

Na vodo pa so vezane tudi ptice. Ponirki se navadno v tem času golijo in niso sposobni leteti. Do zadnjega se držijo vodnih ostankov, ko pa izginejo še ti, se umaknejo v zavetje trstič. Zaradi svoje nespretnosti in nezmožnosti za hojo postanejo lahek plen lisic in drugih manjših zveri. To ima vsekakor velik vpliv na populacijo ponirkov na Cerkniškem jezeru. Rjavovrati ponirek ima tu edino gnezdišče v Sloveniji. Za pet gnezdečih parov je vsak izgubljeni mladič zatorej huda izguba.

Reševanje rib je na Cerkniškem jezeru že stalnica. Ribiči Ribiške družine Cerknica že veliko let zapored to počno po svojih najboljših močeh. Ustanovitev Notranjskega regijskega parka in dobro delovanje Notranjske sekcije DOPPS je pripeljalo do zelo dobrega sodelovanja z ribiči. Letos so nas spet obveščali o tem, kateri deli jezera usihajo in kje so se v osamljena vodna telesa ujeli ponirki in njihov zarod. Seveda so tudi ribiči sami prenašali nemočne ptice na mesta, kjer je bilo dovolj vode.

Letos je v Cerknici ravno ob času usihanja vode na jezeru potekal Raziskovalni tabor študentov biologije, ki so pri reševanju ponirkov priskočili na pomoč. Verjamem, da bomo s to akcijo nadaljevali in da se nam bo v naslednjih letih pridružilo še več prostovoljcev. ●

Ptice navdihujejo mlade glasbenike

//Ksenija Kohek

Etno Histria je mednarodni tabor etno glasbe, ki se ga je letos udeležilo 60 mladih glasbenikov iz 12 držav. Potekal je prvi teden avgusta v Škofijah. Tabor je namenjen glasbenikom, starim do 25 let, ki se aktivno ukvarjajo z ljudsko glasbo.

Ob koncu tabora, 7.8. 2006, so glasbeniki nastopili kot orkester Etnohisteria v kulturnem domu v Cerknici. Ker nismo hoteli, da bi bil nastop edini dogodek v Cerknici, smo k sodelovanju povabili tudi Leona Kebeta, strokovnega vodjo Notranjskega regijskega parka.

Že prej se nam je utrnila ideja, da bi lahko »oglašanje« glasbenikov povezali z oglašanjem ptic. Tako sem glasbenikom na kratko predstavila kozačo (*Strix uralensis*), ruševca (*Tetrao tetrix*) in turško grlico (*Streptopelia decaocto*). Bistveno pri predstavitvi je bilo njihovo oglašanje. Uporabila sem posnetke Tomija Trilarja z zgoščenke Gozdne ptice Slovenije. Glasbeniki so morali oponašati petje samca kozače, brbotajoče oglašanje ruševca in ritmično oglašanje turške grlice. Iz teh oglašanj smo naredili ritmično večglasno ptičjo kompozicijo. Ta je rabila kot prehod med predavanjem in nastopom Etnohisterie. Z zanimivim predavanjem z naslovom »Naravne lepote Cerkniškega jezera« je Leon Kebe v slovenskem in angleškem jeziku predstavil pomen posameznih vrst ptic Cerkniškega jezera in njihove številčnosti za Evropo. Naravne lepote Cerkniškega jezera je glasbenikom predstavil tudi v živo na Cerkniškem jezeru, kamor smo se odpravili pred nastopom.

Etno Histria je tabor etno glasbe, ptice pa so bile za popestritev. Naš namen je bil dosežen, saj smo glasbenikom na nevsiljiv način razširili glasbena obzorja. Večina o pticah ne ve dosti, a po tej ornitološko glasbeni delavnici so jih začele zanimati. ●

4: Jata ponirkov se je ujela v jezerce nad ponikalnico v Leviščih na Cerkniškem jezeru. Na sliki so mladi in odrasli čopasti ponirki (*Podiceps cristatus*), odrasli mali ponirki (*Tachybaptus ruficollis*) in mladi rjavovrati ponirki (*Podiceps grisegena*).
foto: Tomi Trilar

5: Mladiči čopastih ponirkov (*Podiceps cristatus*) in dva odrasla mala ponirka (*Tachybaptus ruficollis*) čakajo na rešitev.
foto: Tomi Trilar

6: Čopastemu ponirku (*Podiceps cristatus*) se mudi na svobodo.
foto: Leon Kebe

7: Udeleženci tabora »Etno Histria« smo obiskali Cerkniško jezero in se na izletu navdušili tudi nad pticami. Na večernem koncertu v Cerknici smo z oponašanjem ptičjega petja predstavili večglasno ptičjo kompozicijo.
foto: Jan Prpič

1: Prizor, ki v Rüheshädt privablja obiskovalce.

2 in 3: Dogajanje na štokljinem gnezdu lahko s pomočjo kamere spremljamo na ekranu v informacijskem centru ali na internetu.

4: Štoklje namesto medvedkov, zakaj pa ne?

5: Kronologijo dogajanja na posameznem gnezdu razberemo s tabel.

6: Župan Rüheshädt, gospod Herper, opravlja funkcijo prvega moža v mestu prostovoljno, sicer je uslužbenec biosfernega rezervata kot naravovarstveni nadzornik!

7: Koliko tehta bela štoklja?

8: Prostori uprave biosfernega rezervata »Flusslandschaft Elbe – Branderburg« z impresivnim središčem za obiskovalce

9: Dobro informiranje je osnova uspeha.

10: Neskončne površine optimalnih prehranjevališč bele štoklje – travnikov

vse foto: Damijan Denac

Rüheshädt - tam, kjer vladajo štoklje (II. Mednarodna konferenca Evropskih vasi štokelj) //Damijan Denac

Približno 140 km SZ od Berlina leži idilična brandenburška vasica s pomenljivim imenom Rüheshädt (mesto miru – pokopališče). Vasica ob Elbi bi bila bržkone kot vsaka druga nekdanja vzhodnonemška potonila v anonimnosti, če v njej ne bi kraljevale štoklje. In kot vsakemu pravemu kralju pritiče prestol, je tudi sam Rüheshädt postal nemška prestolnica štokelj, ko je bil leta 1996 razglašen za evropsko vas štokelj. Za osvežitev – Evropska vas štokelj je projekt fundacije Euronatur in pravzaprav koncept razvoja podeželja, ki temelji na »karizmatični« beliški štoklji. Častni naziv Evropska vas štokelj prejme le ena vas v državi, kjer gnezdi večje število štokelj in kjer uresničujejo varstvene ukrepe za njeno ohranitev. Doslej je bilo razglašenih 9 evropskih vasi štokelj. Čigoc na Hrvaškem (1994), Nagybjom na Madžarskem (1994), Rüheshädt v Nemčiji (1996), Malpartida de Cáceres v Španiji (1997), Andrid v Romuniji, Mala in Velika Polana v Sloveniji (1999), Tykocin na Poljskem (2001), Marchegg v Avstriji (2002) in Belozem v Bolgariji (2005).

Rüheshädt ima kaj pokazati, saj tamkajšnje življenje dobesedno poteka v poslanstvu zamisli evropske vasi štokelj. V letu 2006 je v slogi s 150 prebivalci klopotalo kar 33 parov štokelj. Skupaj z ljudmi so štoklje letos s kar 79 (!) mladiči ustvarile harmonijo, ki jo dnevno občuduje na desetine obiskovalcev. Prespimo v hotelu Storchenkrug (štokljin vrč), grlo si osvežimo v Storchen pubu (štokljin pub), o štokljah izvemo vse v Storchenmuseumu (muzej štokelj), zvečer pa si

ogledamo katero od prireditev Storchenfestivala (festivala štokelj). Lastniki hiš z gnezdi štokelj so nanje posebej ponosni in jih čuvajo kot svetinje. Povezani so v Storchenklub (klub štokelj), vsak pa ima pred hišo tablo s kronologijo »svojega« gnezda, ki ga sleherno leto dopolni. Pravega razloga za takšno gostoto gnezd in letno produkcijo okoli 80 mladičev pa ne bomo našli v sami vasi, pač pa v bližnji okolici. Zagledali bomo neskončne poplavne travnike ob Elbi, kiskupajs pripadajočimi poplavnimi gozdovi sodijo v 533 km² velik UNESCO-v biosferni rezervat »Flusslandschaft Elbe-Branderburg«. Gre za območje, ki je večje od našega Goričkega. Razprostira se čez pet nemških zveznih držav in zajema 400 km rečnega toka ter 375.000 hektarjev rečnih lok. Biosferni rezervat superlativov v gosto naseljeni Evropi, ki izpolnjuje zamisel razvoja v sozvočju nature in kulture.

V tem okolju je potekala II. Mednarodna konferenca Evropskih vasi štokelj med 26. in 30. julijem 2006, kjer so barve polanskih »štrkov« zastopali župan občine Velika Polana, Damijan Jaklin in predstavnik turističnega društva Velika Polana, Alenka in Ivo Kejžar, ornitološko-ekološki segment pa sva pokrila z Borutom Štumbergerjem. Ko smo se dodobra seznanili s populacijskimi trendi, varstvenimi prizadevanji in upravljavskimi aktivnostmi po posameznih vaseh štokelj, ki smo jih predstavili v kratkih predavanjih, so sledile delavnice na temo naravovarstva, kmetijstva, lobiranja in turizma. Kmetijstvo je pravzaprav najpomembnejši dejavnik vseh varstvenih prizadevanj za ptice kulturne krajine, saj na eni strani biodiverzitetno ohranja, na drugi pa jo opustoši. Zato sva se oba z Borutom udeležila prav delavnice o kmetijstvu. Nepričakovano je sledila spontana ekskurzija. Največji kmet v okolici nas je s kombijem zapeljal na ekstenzivne travnike in pašnike ob Elbi ter nam razkazal območja in

pojasnil postopke, s katerimi po eni strani proizvaja hrano in daje delo ljudem, po drugi strani pa velikopotezno varuje in ohranja naravo. Videli in slišali smo vse, od paše v poplavnem gozdu, etapne mozaične košnje, do ustvarjanja vodnih teles, ki z žabami prehranijo bele štorke v sušnem obdobju. Seveda ni pozabil pokazati tudi hal in površin z intenzivno pridelavo.

In zaključek? Sprejeli in podpisali smo deklaracijo, ki podrobneje opredeljuje vlogo evropskih vasi štorke v naravovarstvenem, gospodarskem in socialnem smislu, ter izdali peticijo za ureditev mednarodnega problema trkov štorke z električnimi žicami. Razumljivo je tudi, da polnska kolonija nujno potrebuje vzdrževane etapno košene ali pašne travniške površine, ki se v zadnjem času zaraščajo. In trenutno je v občini dovolj pripravljenosti za tovrstno upravljanje in razvoj, ki bo sledil poslanstvu evropske vasi štorke, več kot kdaj prej. Temu v prid govori 30.000 obiskovalcev prireditve Polanski dnevi – festivala štorke, naslednice prireditve ob podelitvi naziva Evropska vas štorke leta 1999. Evropska vas štorke je tudi tržna znamka in primer, kako je moč naravovarstvo uporabiti za razvojno perspektivo podeželja: ljudje naj dobijo priložnost za delo in zaslužek doma. To je najbolj učinkovit način za varstvo ptic in narave, kjer je potrebno vzdrževanje kulturne krajine. Do naslednjega snidenja Evropskih vasi štorke nas loči manj kot leto – tokrat v slovenski evropski vasi štorke Veliki in Mali Polani! ●

Popravek

V prejšnji številki revije Svet ptic smo pomotoma zapisali dve napačni imeni avtorjev. Avtor fotografije rumene pastirice (*Motacilla flava*) na strani 21 je Iztok Škornik. Avtor fotografije klavžarjev (*Geronticus eremita*) na strani 24 pa je Marjan Cigoj. Za napaki se jima iskreno opravičujemo.

→ Štorke potrebujejo prijatelje

Rühestädtska deklaracija II članov Zveze evropskih vasi štorke, sprejeta na Mednarodni konferenci evropskih vasi štorke 26.-30. julija v Rühestadtu, Nemčija

I. Evropske vasi štorke, ki jih je v devetih evropskih državah razglasila fundacija Euronatur, so združene v zvezo. V zvezi je zaželeno sodelovanje vseh skupnosti po vsej Evropi, ki zastopajo območja z velikimi populacijami bele štorke in so zavezane njihovem varstvu.

II. Cilj Evropskih vasi štorke je vzpostaviti vzorčni primer ekološko sprejemljivega in trajnostnega regionalnega razvoja. Zveza evropskih vasi štorke skrbi za uresničevanje tega cilja z informiranjem, izmenjavo informacij med vasi, varstvom bele štorke, sodelovanjem po vsej Evropi, stiki z javnostjo in utrjevanjem vloge sleherne evropske vasi štorke, ne glede na njen položaj v Evropi. Zveza je nova priložnost za sodelovanje ruralnih regij Evrope.

III. Člani Zveze evropskih vasi štorke so se zavezali, da bodo: - skrbeli za naravo in varstvo naravnih virov s krovno vrsto belo štorke, - aktivno uresničevali izvirne ideje in akcije na varstvenih območjih, v kmetijstvu, turizmu, regionalnem razvoju kot tudi pri ohranjanju starostnosti in razvoju kulturne identitete z belo štorke, - iskali podpornike in sponzorje za varstvo bele štorke in trajnostni regionalni razvoj z lobiranjem in stiki z javnostjo.

Za Evropske vasi štorke je značilno tesno sodelovanje med lokalnimi skupnostmi, nevladnimi organizacijami, varstvenimi območji in z njimi povezanimi institucijami na regionalnem in nacionalnem nivoju.

Člani se trudijo doseči cilje člena III na osnovi I. člena te deklaracije.

IV. Člani Zveze evropskih vasi štorke pozivajo Svet Evrope EU, občine, politike na regionalnem in nacionalnem nivoju, oblastnike, ekonomiste in druge, da: - podprejo Zvezo evropskih vasi štorke kot poseben primer sodelovanja v Evropi, - promovirajo to zvezo in poročajo o njej v medijih, - spoštujejo in varujejo naravo in naravne vire in se aktivno zavzemajo za njihovo varstvo, - si prizadevajo za naravi prijazno rabo kmetijskih površin, - aktivno podpirajo trajnostno rabo na kmetijskih območjih, v ekonomiji, pri rabi naravnih virov, v ekologiji in kulturi, - predlagajo projekte, ki povezujejo naravovarstvo, regionalni razvoj in razvoj kulturne identitete z gledom, - izboljšajo ali spremenijo načrte subvencij s ciljem doseči trajnostni ruralni razvoj in varstvo biodiverzitete, - se zavzemajo za ohranitev in naravovarstveno upravljanje naravnih vodnih režimov na mokriščih in rečnih ekosistemih, posebej tistih, ki so povezani z bivališči bele štorke.

Dodatek I

Člani Zveze evropskih vasi štorke naj opravljajo naslednje aktivnosti in naloge:

- Varstvo habitatov, namenjenih beli štorke. Ukrepi za izboljšanje prehranjevališč za štorke so poglavitni v vseh vaseh štorke.
- Gnezda v vaseh morajo biti zavarovana in po potrebi postavljeni nosilci za nova. Za to je potrebna finančna podpora.
- Kmetijsko-okoljski programi za varstvo vlažnih travnikov, pomembnih prehranjevališč štorke, niso na voljo v vseh evropskih državah. Preučijo naj se vse možnosti za podporo trajnostne kmetijske rabe.
- Bela štorke je tista, ki privablja turiste v evropske vasi štorke. Informacijski centri za obiskovalce so predpogoj za razvoj trajnostnega, ekološkega turizma. Treba je razviti ponudbo za doživljanje narave tudi zunaj »sezone štorke«.
- K varstvenemu delu za belo štorke je nujno pritegniti čim več mladih, ki bodo nadaljevali delo in regiji zagotovili prihodnost.
- Za učinkovito informiranje javnosti sta potrebni tako spletna stran kot brošura.
- Nujna je komunikacija, izmenjavanje informacij in obveščanje med naravovarstveniki in drugimi skupinami; predstavniki občin, kmeti, mladimi in ženskami.
- Varstvo in izboljšanje počivališč za štorke med selitvijo in zmanjševanje virov ogrožanja na selitvi in gnezdiščih.
- Pri iskanju možnosti financiranja projektov si člani zveze medsebojno pomagajo.

Peticija »Smrt zaradi električnega toka«

Evropske vasi štorke so najpomembnejša gnezdišča štorke in območja ekološkega turizma. Med tretjim srečanjem Evropskih vasi štorke se je izkazalo, da sta trk z električnimi žicami in udar električnega toka na drogovi najpogostejša vzroka smrti bele štorke v Evropi in na selitvi. Da bi zmanjšali nepotrebne populacijske izgube, zahtevamo ustrezne tehnične ukrepe in pravne spremembe, kot je bilo to predlagano v Bonški konvenciji in Svetu Evrope. Pozitivni primer je nov naravovarstveni zakon v Nemčiji, po katerem bo treba vse za ptice nevarne droge zamenjati z nenevarnimi do leta 2012. V Evropskih vaseh štorke je treba električno napeljavo položiti v zemljo in preprečiti trke štorke z žicami. Tak projekt že uresničujemo v nemški evropski vasi štorke – Rühestadtu. Ker nesreče ne poškodujejo le ptic, marveč povzročijo tudi nemajhno gospodarsko škodo, so pticam prijazne napeljave ekonomsko učinkovitejše. Bela štorke ni le simbol ohranjenosti kulturne krajine, temveč ima pomembno vrednost za socialni in ekonomski razvoj podeželja. Za rešitev resnega problema trkov in udarov električnega toka je Zveza evropskih vasi štorke pripravljena dati svojo pomoč podjetjem za distribucijo električne energije in drugim pristojnim službam.

Jerebica //Tomaž Jančar

Podobo naših polj krasijo kite jerebic, ki jih posebej jeseni lahko mnogotere videvamo na strniščih požetih žitnih njiv. Lovskemu tovarišu zaigra srce ob pogledu na tolikšno obilje divjadi. Jerebica je mila ptica, lepo grajena in je toplih barv. Zato jo mnogi lovci radi love. Jerebica ni samo naša daleč najbolj številna kura. Po množtvu je celo na desetem mestu najbolj mnogobrojnih ptičjih vrst naše dežele. Lovci lahko vsako leto polove nad dva milijona komadov, ne da bi se to na jerebičjem rodu sploh kaj poznalo. Mnogim našim posestnikom zato lovski gostje pomenijo nadvse pomemben vir zaslužka.

Nekaj ne bo držalo, kajne da ne?

Kljub temu da se zgodba bere kar se da neverjetno, je vendarle resnična. Le da ni iz Slovenije in tudi iz našega časa ne. S svojimi brezkončnimi gričevnatimi polji, posutimi dovolj na drobno z mejicami in žitnimi njivami, je bila Velika Britanija pred stoletjem eden izmed zemeljskih rajev za jerebico. Podobno je bilo povsod v Evropi, kjer so prevladovala odprta polja z dovolj velikim deležem žitnih njiv.

Tradicionalno evropsko kmetovanje je jerebici ponujalo prav vse, kar je potrebovala za življenje. Najprej gnezditveni habitat. Jerebica gnezdi v odprti krajini. Potrebuje ravno prav gosto in visoko rastje, da ji na eni strani zagotavlja kritje pred plenilci, po drugi strani pa dovolj redko, da ji omogoča dober pregled in lahko gibanje. Njive z ozimnimi žiti so se temu idealu najbolj približale. Nekoč je na poljih mrgolelo vseh mogočih žuželk, posebej kobilic. Tu smo pri naslednjem pomembnem dejavniku jerebičjega habitata, obilni in kakovostni hrani za kebkice. Ti se v prvih treh tednih življenja skoraj izključno prehranjujejo z nevretenčarji, predvsem z žuželkami. Za preživetje jerebic prek zime je pomembno dobro kritje pred plenilci in ustrezen vir hrane. Jerebice se pozimi hranijo z rastlinsko hrano, predvsem s semenji. Obojega je bilo nekoč dovolj na strniščih, njivah v prahi, v različnih mejicah in ozarah. Njive so bile nekoč majhne, robov pa zato veliko. Piko na i so k idealnim razmeram za jerebico prispevali skrbni gospodarji lovišč, ki so na kratko držali zverjad in ptice roparice, da niso pretirano plenile jerebičjega roda.

Poročila o upadanju številčnosti jerebic so se začela kopičiti sredi dvajsetega stoletja, hkrati z začetki intenziviranja kmetijstva. Danes o jerebici in o vzrokih za njeno upadanje vemo več kot o katerikoli drugi ptičji vrsti kmetijske krajine. Ker je bila jerebica zelo pomembna vrsta male divjadi – pred stoletjem so v Evropi postrelili po 24 milijonov jerebic letno – je bil

Veliki skovik (*Otus scops*) je uplenil primorsko plenilko (*Decticus albifrons*), kobilico, ki ji vegetarijanstvo ni ravno pisano na kožo. Ali: ko plenilec postane plen.
Ivan Esenko, Podutik

Program DOPPS-a za oktober - december 2006

Vabimo vas na jesenski cikel rednih DOPPS-ovih predavanj in izletov v letu 2006.

PREDAVANJA

MURSKA SOBOTA

Kraj: Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, Zvezna ulica 10, Murska Sobota; predavalnica v pritličju
Čas: ob 18. uri

23. november 2006: Kmetijstvo, ptice in varstvo narave (predava Luka Božič)

Kmetijska zemljišča pokrivajo velik del Slovenije. Za številne ogrožene ptice so pomemben življenjski prostor. Pri ohranjanju ogroženih vrst so ključnega pomena predvsem tradicionalne kmetijske tehnike, ki jih kmetje marsikje uporabljajo že od nekdaj. Na predavanju bomo izvedeli več o ogroženih pticah kulturne krajine, glavnih virih ogrožanja in možnostih njihovega ohranjanja.

MARIBOR

Kraj: Pedagoška fakulteta Maribor, Koroška cesta 160, Maribor; predavalnica bo posebej označena
Termin: praviloma vsako prvo sredo v mesecu
Čas: ob 18. uri

4. oktober 2006: Let enega leta

Člani Štajerske sekcije DOPPS bodo na predavanju predstavili konkretne akcije, s katerimi so v preteklem letu skupaj prispevali k varstvu ptic.

8. november 2006 (2. sredo v mesecu): Peru (predava Matjaž Kerček)

Na predavanju si bomo ogledali glavne znamenitosti Peruja skozi oči ornitologa. Od pacifiške obale, kjer prebivajo škarjekluni in pingvini, se bomo prek puščav povzpeli do 5000 m visoko v Ande. Tu v višinskih gozdovih prebivajo številne vrste kolibrijev, od ujed pa velja omeniti kondorje.

6. december 2006: Kmetijstvo, ptice in varstvo narave (predava Luka Božič)

Kmetijska zemljišča pokrivajo velik del Slovenije. Za številne ogrožene ptice so pomemben življenjski prostor. Pri ohranjanju ogroženih vrst so ključnega pomena predvsem tradicionalne kmetijske tehnike, ki jih kmetje marsikje uporabljajo že od nekdaj. Na predavanju bomo izvedeli več o ogroženih pticah kulturne krajine, glavnih virih ogrožanja in možnostih njihovega ohranjanja.

CELJE

Kraj: JZ Socio, PE Projektna pisarna Celje zdravo mesto, Slomškov trg 4, Celje
Čas: ob 19. uri

30. november 2006: O izdelavi in nameščanju gnezdilnic (predava Aleksander Pritekelj)

Pozimi, ko v naravi skoraj vse spi, je pravi čas za izdelavo gnezdilnic. S tem lahko pomagamo vrstam, ki zaradi pomanjkanja naravnih dupel vse težje najdejo mesto za gnezdenje. Na predavanju bomo izvedeli, kako se lotimo izdelave gnezdilnic, kam jih nameščamo, kako jih vzdržujemo in še kaj.

LJUBLJANA

Kraj: Grand hotel Union, Miklošičeva 1, Ljubljana
Termin: praviloma vsak prvi četrtek v mesecu
Čas: ob 19. uri

5. oktober 2006: Ptice Namibije (predava Miha Krofel)

Predavatelj je 3 mesece pomagal pri preučevanju gepardov v Zahodnem Kalahariju. Ob delu je bilo tudi veliko priložnosti za opazovanje tamkajšnjih ptic. Na predavanju bomo spoznali predvsem stepske in puščavske vrste ptic.

9. november 2006 (2. četrtek v mesecu): Ptičji kviz (predavata Tanja Šumrada in Jurij Hanžel)

Na predavanju boste imeli priložnost preizkusiti svoje poznavanje ptičjega sveta. Pripravite se na skrivnostne fotografije in skrivnostna vprašanja.

7. december 2006: Vrani, ali jih poznamo? (predava Urša Koce)

Ste vedeli, da so vrani ene izmed najbolj inteligentnih ptic? Gotovo ste že opazovali sivo vrano, ki je pod kolesa vozečih avtomobilov nastavljala zanj po pretrde orehe. Ste vedeli, da so vrani tudi med najpogostejše prezirane ptice? Morda ste se celo že sami jezili zaradi uplenjenega siničjega zaroda ali pa slišali koga, ki se je pritoževal nad storjeno škodo na svojem pridelku. Na predavanju boste spoznali življenjske navade te skupine ptic, ki imajo tako kot vsako drugo živo bitje svoje mesto in vloga v naravi. Predavanje pa bo tudi priložnost za izmenjavo mnenj o problematiki odnosa med njimi in človekom.

RADOVLJICA

Kraj: Knjižnica Tomaža Antona Linhartarja, Gorenjska cesta 27, Radovljica
Čas: 19:30

14. november 2006: Koliko ptic

Živi na Gorenjskem? (predava Tomaž Mihelič)

Letošnjo pomlad so ornitologi po dolgem in počez prečesali Gorenjsko. Od dolin pa do najvišjih vrhov so preštevali in popisovali ptice. Izkazalo se je, da je pestrost vrst tu zelo velika, vmes pa se najdejo tudi redke vrste. Na predavanju nam bo Tomaž Mihelič predstavil rezultate in zanimivosti z letošnjih popisov ptic.

CERKNICA

Kraj: Knjižnica Jožeta Udoviča, Partizanska cesta 22, Cerknica
Termin: vsak tretji četrtek v mesecu
Čas: ob 19:00

19. oktober 2006: O izdelavi in nameščanju gnezdilnic (predava Aleksander Pritekelj)

Pozimi, ko v naravi skoraj vse spi, je pravi čas za izdelavo gnezdilnic. S tem lahko pomagamo vrstam, ki zaradi pomanjkanja naravnih dupel vse težje najdejo mesto za gnezdenje. Na predavanju bomo izvedeli, kako se lotimo izdelave gnezdilnic, kam jih nameščamo, kako jih vzdržujemo in še kaj.

16. november 2006: Ekvador (predava Nataša Šalaja)

Južnoameriška dežela ob ekvatorju, ki je po svoji legi dobila tudi ime, je pestra in zanimiva v vsakem pomenu besede. Na predavanju vas bomo popeljali po andskih višavah, se spustili daleč v amazonski pragozd, na koncu pa obiskali še znamenito otočje Galapagos, kamor pot zanese mnoge ljubitelje narave.

14. december 2006 (drugi četrtek v mesecu): Koconoge kure (predava Tomaž Mihelič)

V družino koconogih kur sodijo gozdni jereb, belka, ruševca in divji petelin. Za vse velja, da živijo skrito, in če ne poznamo njihovih navad, jih je zelo težko opaziti. Celotno družino, predvsem pa gozdnega jereba in divjega petelina, ki živita tudi na Notranjskem, nam bo predstavil Tomaž Mihelič, izvrstni poznavalec te skupine.

IZLETI

Za izlete se prijavite pri vodji izleta ali v pisarni društva na telefon 01 / 426 5875.

21. oktober 2006: Ratitovec (vodi Miha Žnidaršič)

Odpravili se bomo na eno izmed najbolj JV gora Julijskih Alp, za katero so značilna obsežna travnata pobočja. Tu lahko opazujemo krokarje, postovke in včasih celo sokola selca. Na poti nas bodo

spremljale številne vrste sinic, npr. močvirska, gorska in čopasta. Z malo sreče lahko naletimo tudi na gozdnega jereba. Za izlet se zberemo ob 7:30 na parkirišču nasproti gostilne Pujs v Železnikih (pri križišču, kjer se odcepi cesta za Dražgoše).

18. november 2006: Volovja reber (vodi Tomaž Jančar)

Ob 9. uri se bomo zbrali v Ilirski Bistrici. Dobimo se pred Gostilno pri Matetu, ki je ob križišču, kjer se stikata obe glavni vpadnici, iz smeri Knežaka in iz doline Pivke. Od tod se bomo odpeljali do južnih obronkov Snežnika. Ogledali si bomo izjemno krajino submediteranskih suhih travnišč, kjer se načrtuje postavitev vetrne elektrarne. Ogledali si bomo tudi podzemne rove italijanskih vojaških utrd. S seboj imejte toplo terensko obleko in obutev. Prinesite tudi žepne svetilke. Zložne hoje je za 3 do 4 ure. V primeru zelo slabega vremena izlet odpade.

25. november 2006: Izlet za mlade ornitologe na Rudniško jezero pri Kočevju (vodi Mirko Perušek)

Na izletu, namenjenem predvsem mladim in začetnikom, bomo spoznali vrste ptic, ki prezimujejo na jezeru. To so predvsem različne vrste rac, liske, ponirki in slapniki. Pregledali bomo tudi trstišča in grmišča v okolici jezera, kjer se ta čas zadržujejo trstni strnadi in veliki srakoper. Zberemo se ob 9:00 na končni avtobusni postaji v Kočevju. Redni avtobus z glavne avtobusne postaje v Ljubljani odpelje proti Kočevju ob 7:15.

2. december 2006: Ptujsko jezero (vodi Dominik Bombek, tel. 041 880 843)

Na tradicionalnem zimskem izletu na Ptujsko jezero je vedno mogoče opazovati več različnih vrst ponirkov, rac in galebov, med njimi tudi redkejšie goste s severa. Dobimo se ob 9. uri pred gostilno Ribič (pri mostu za pešce na levem bregu Drave).

9. december 2006: Zaliv Sv. Katarine (vodi Igor Brajnik in Bojana Lipej, tel. 051 680 442 ali 05 626 0370)

Obiskali bomo zaliv med Ankaranom in Koprom, znan tudi kot Zaliv Polje. Tu se pozimi na blatnih plitvinah in slaniščih zadržujejo pobrezniki in galebi. Na morju pred zalivom lahko opazujemo žagarje, ponirke, slapnike in druge zimske goste slovenske obale. Dobimo se ob 9:00 pred picerijo v hotelskem kompleksu Adria v Ankaranu.

OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER
1 ne	1 sr	1 pe
2 po	2 če	2 so Ptujsko jezero (vodi Dominik Bombek)
3 to	3 pe	3 ne
4 sr MB Štajerska sekcija DOPPS: Let enega leta	4 so	4 po
5 če LJ Miha Krofel: Ptice Namibije	5 ne	5 to
6 pe	6 po	6 sr MB Luka Božič: Kmetijstvo, ptice in varstvo narave
7 so	7 to	7 če LJ Urša Kocer: Vrani, ali jih poznamo?
8 ne	8 sr MB Matjaž Kertek: Peru	8 pe
9 po	9 če LJ Tanja Šumrada in Jurij Hanžel: Ptičji kviz	9 so Zall v Sv. Katarine (vodita Igor Brajnik in Bojana Lipelj)
10 to	10 pe	10 ne
11 sr	11 so	11 po
12 če	12 ne	12 to
13 pe	13 po	13 sr
14 so	14 to RAD Tomaž Mihelič: Koliko ptic živi na Gorenjskem?	14 če CER Tomaž Mihelič: Kocnoge kure
15 ne	15 sr	15 pe
16 po	16 če CER Nataša Šalaja: Ekvador	16 so
17 to	17 pe	17 ne
18 sr	18 so Volovja reber (vodi Tomaž Jančar)	18 po
19 če CER Aleksander Pritekelj: O izdelavi in nameščanju gnezdilnic	19 ne	19 to
20 pe	20 po	20 sr
21 so Ratitovec (vodi Miha Žnidaršič)	21 to	21 če
22 ne	22 sr	22 pe
23 po	23 če MS Luka Božič: Kmetijstvo, ptice in varstvo narave	23 so
24 to	24 pe	24 ne
25 sr Izlet za mlade ornitologe na Rudniško jezero pri Kočevju (vodi Mirko Ferušek)	25 so	25 po
26 če	26 ne	26 to
27 pe	27 po	27 sr
28 so	28 to	28 če
29 ne	29 sr	29 pe
30 po	30 če CER Aleksander Pritekelj: O izdelavi in nameščanju gnezdilnic	30 so
31 to		31 ne

PROGRAM DOPPS-a oktober – december 2006

PREDAVANJA

MB: Pedagoška fakulteta
Maribor, Koroška cesta
160, Maribor
Termin: praviloma vsako
prvo sredo v mesecu
Čas: ob 18. uri

LJ: Grand hotel Union,
Miklošičeva 1, Ljubljana
Termin: praviloma vsak
prvi četrtek v mesecu
Čas: ob 19. uri

CER: Knjižnica Jožeta Udoviča,
Partizanska cesta 22,
Cerknica
Termin: vsak tretji četrtek
v mesecu
Čas: ob 19. uri

CE: JZ Socio, PE Projektna
pisarna Celje zdravo
mesto, Slomškov trg 4,
Celje
Čas: ob 19. uri

RAD: Knjižnica Tomaža Antona
Linharta, Gorenjska cesta
27, Radovljica
Čas: ob 19.30 uri

MS: Pokrajinska in študijska
knjižnica Murska Sobota
Zvezna ulica 10, Murska
Sobota
Čas: ob 18. uri

motiv za raziskovanje velik. Najboljše in najboljše raziskave so opravili različni inštituti za raziskovanje ekologije divjadi. Najpomembnejši med njimi je zagotovo Game Conservancy Trust (GCT – ustanova za ohranjanje divjadi) iz Velike Britanije.

Za jerebico je še posebej usodno dejstvo, da jo je prizadela menda prav vsaka sprememba v kmetijski tehnologiji. Tako na populacijo deluje cela vrsta neugodnih dejavnikov hkrati.

Kmalu se je izkazalo, da jerebico prizadene uporaba herbicidov. Mehanizem je dokaj zapleten. Herbicide kmetovalci uporabljajo za zatiranje širokolistnih plevelov, ki žitu konkurira za prostor in hranila. Z drastičnim upadom plevelov se je zelo zmanjšalo število nevretenčarjev na poljih, saj so bili ti odvisni od plevelov. Zato pa se je bistveno povečal delež listnih uši. Oboje je usodno vplivalo na preživetje kebkov. Na eni strani zaradi pomanjkanja hrane zavoljo upada števila različnih nevretenčarjev, po drugi strani pa jih je prizadela prekomerno hranjenje z listnimi ušmi, ki so za kebkove neakoven vir hrane. Preživetje kebkov v prvih tednih življenja je marsikje padlo s 40% na vsega 20%. Raziskovalci GCT so ugotovili, da je za zagotavljanje stabilnosti populacije potrebna stopnja preživetja kebkov vsaj 35%. Združbo nevretenčarjev je dodatno prizadela uvedba neselektivnih insekticidov.

Naslednji hud udarec je jerebica doživela zaradi izginjanja primerne mikrohrabitata za gnezditve. Zasluge za to imajo spremembe več kmetijskih praks. Zaradi povečanja gnojenja sta se povečali povprečna gostota in višina rastja. Jerebica začne gnezditi v začetku maja. Ozimna žita, ki so nekdanj biling pomemben delež gnezditvenega habitata, so zaradi povečanega gnojenja zdaj maja že previsoka in preveč bujna. Tudi travniki so v maju večinoma prebujni. Če pa jerebica vendarle gnezdi na travniku, je zarod pogubljen zaradi zgodnejše košnje. Naslednji dejavnik so

vse večje njive, kar je posledica interesa po maksimiranju pridelka. Posledično izginjajo mejice in ozare, ki so še zadnje pribežališče gnezdečim jerebicam. Zaradi naštetih dejavnikov je vse manj tudi hrane in kritja za jerebice pozimi.

Jerebici je številčni razmah omogočil človek. V stoletjih kmetovanja je razvil načine gospodarjenja, ki so jerebici ustrezali. Novi časi so prinesli drugačno kmetovanje. Takšnega gospodarjenja, ki je jerebici zelo ustrezalo, na poljih v Evropi ne bo nikoli več. Zato je žalostna zgodba o velikanskem zmanjšanju številčnosti prej kot ne nepovratna. Upadanje številčnosti je neverjetno obsežno in vztrajno. Od osupljivih 100 milijonov osebkov, kolikor je znašala pozno poletna številčnost jerebic v Evropi pred prvo svetovno vojno, je do konca osemdesetih let populacija upadla za 80 do 90%. V naslednjem desetletju, do preloma tisočletja, se je upad nadaljeval za nadaljnjih 40%. In nič ne kaže, da bi se žalostni trend začel spreminjati. Tu so že prvi znaki krčenja območja razširjenosti. V osemdesetih letih je jerebica izumrla na Norveškem. V Švici, kjer je bila še v šestdesetih letih spomladanska populacija ocenjena na več kot 10.000 osebkov, je jerebica izumrla do konca tisočletja. Zelo blizu izumrtja je jerebica na Irskem, kjer beležijo kvečjemu še 20 gnezdečih parov. V Britaniji se je areal jerebice od začetka sedemdesetih let zmanjšal za četrtno. Vrsta se je umaknila iz večine hribovitih predelov Evrope, kjer je nekdanj gneznila do nadmorske višine 1300 m, zdaj pa jo le še redko najdemo nad 500 m.

Usoda jerebice v Evropi je v rokah človeka. Če bomo tako hoteli, jo bomo ohranili. Kmetovanje bo treba prilagoditi potrebam te ptice. Ni treba, da povsod, zagotovo pa na velikih površinah. Z gospodarskega vidika to pravzaprav pomeni na velikanskih površinah.

Povsod drugod bo jerebica izumrla. ●

1: Za samca jerebice (*Perdix perdix*) je značilna rjava nadočesna prog, ki je pri samici zelo svetla. foto: Tone Trebar

2: Jerebica je z barvo preje zelo dobro prilagojena za življenje na odprtem polju. foto: Tone Trebar

3: Strukturirana tradicionalna krajina z žitnimi njivami je optimalni življenjski prostor jerebice. Bližine gozda se izogiba. foto: Tomaž Mihelič

1

2

3

Izlet na Magrede

//Jurij Hanžel, 16 let

1: Prlivka (*Burhinus oedicnemus*)
foto: Borut Rubinič

2: Ob prihodu na Magrede. V ozadju zaraščajoča se prodišča.
foto: Ivan Kogovšek

3: Imenitno mesto za opoldansko opazovanje ujed!
foto: Ivan Kogovšek

Magredi so kompleks travnišč severno od italijanskega mesta Pordenone. Celotno območje leži na ledeniških nanosih, kar se še najbolj kaže v obliki ogromnih prodišč, ki prepredajo to območje. Zaradi pomembnih populacij vrtnega strnada (*Emberiza hortulana*), črnočelega srakoperja (*Lanius minor*) in prlivke (*Burhinus oedicnemus*) so Magredi opredeljeni kot IBA. Še do nedavnega so bila travnišča zaradi vojaške aktivnosti zaprto območje, prihod javnosti pa je s seboj potegnil kar nekaj motenj, kot so denimo pasje dirke, vožnje s terenskimi avtomobili in spuščanje modelov letal. Po zaslugi tamkajšnjih ornitologov pa k sreči še ni prišlo do uničujočih posegov.

V nedeljo 28. 5. 2006 je tržaško društvo Astore na to območje organiziralo izlet, na katerega smo bili povabljeni tudi člani DOPPS. Prvo zbirno mesto je bil Devin, odkoder nas je Paul Tout odpeljal na Magrede, in sicer po poti, na kateri se novinec zlahka izgubi. Takoj ko smo izstopili, nas je pozdravila pesem velikega strnada (*Miliaria calandra*), le nekaj metrov naprej pa je po grmovju posedal vrtni strnad (*Emberiza hortulana*). Ob tej priložnosti je prišel do izraza tudi nenavadni talent našega vodnika Pierluigija Taiarola. Zna namreč zelo dobro oponašati oglašanje in petje nekaterih vrst. Svoje znanje je najprej pokazal na »lažji« kukavici (*Cuculus canorus*), ki je nemudoma vsa razburjena priletela, nato pa še na »težji« rjavi cipi (*Anthus campestris*), ki se je prav tako odzvala na izzivanje. Povzpeli smo se na nasip, ki poteka vzdolž prodišča, in brž zagledali kupčarja (*Oenanthe oenanthe*), ki je posedal po kupih kamenja. Zanimivo je, da ta vrsta, ki smo je iz naših krajev vajeni na višjih nadmorskih višinah, v Italiji gnezdi le okrog 20 m nad morsko gladino. Le nekaj trenutkov zatem je mimo prijadrala prva ujeda

(izmed mnogih, kot se je izkazalo kasneje) – bil je mlad planinski orel (*Aquila chrysaetos*). Mladostni osebk ujed, ki gnezdi v gorah, so na Magredih dokaj pogost pojav, saj odrasle ptice zaradi hrane in teritorialnih sporov v gorah »naženejo« mlajše v nižine. Le nekaj trenutkov zatem, ko je planinski orel izginil iz našega vidnega polja, pa je priletel še kačar (*Circus gallicus*). Usedel se je na drevo in tako smo ga lahko dolgo in natančno opazovali.

Z avtomobili smo se nato odpravili iskat črnočelega srakoperja. Ko je že kazalo, da z njim ne bomo imeli sreče, smo zagledali ne le enega, temveč kar tri! Dva samca sta se oglašala, tretja ptica, najverjetneje samica, pa je lovila žuželke. Naš krožni izlet se je bližal koncu, pred vrnitvijo na izhodiščno točko smo videli le še nekaj prib (*Vanellus vanellus*). Pot nas je vodila na njivo, kjer se rade prehranjujejo prlivke. Iskanje prlivk se je zaradi njihove varovalne barve izkazalo za zelo težavno. Preden smo zagledali prvo, sta nas preletela še pepelasti lunj (*Circus cyaneus*) in sršenar (*Pernis apivorus*). Kmalu je našo pozornost pritegnil kup, ki se je zelo dobro zlival z okoljem, a se je premikal. Bila je seveda prlivka in tej prvi je kmalu sledilo še nekaj osebkov.

Ko smo se jih dodobra nagledali, pa smo odšli še na zadnjo izletno točko, in sicer na bližnje športno letališče. Sprva mi ni bilo povsem jasno, zakaj se odpravljamo tja, ko pa sem zvedel, da je bila trava pokošena pred kratkim, so mi zadeve postale bolj jasne. Toda niti v najbolj neverjetnih sanjah si ne bi mogel izrisati prizora, ki sem ga zagledal pred očmi. Celotno letališče je kar vrvelo od ujed, ki so bodisi sede na balah sena, bodisi lovile nizko nad travo, nekatere pa so »zgolj« krožile nad območjem. V množici so bili rjavi lunji (*Circus aeruginosus*), pepelasti lunji (*Circus cyaneus*), močvirski lunji (*Circus pygargus*), postovke (*Falco tinnunculus*) in črni škarniki (*Milvus migrans*). Čez območje se redno selijo južne postovke (*Falco naumanni*), a z njimi na žalost nismo imeli sreče. Kljub temu so bile »ujede na kilogram« prava paša za oči in izjemen zaključek tega zares zanimivega izleta. ●

Hraške mlake

//Iris Petrovič

»Poglej, poglej,« se mlad prosnik v prebujenem jutru 10.6.2006, posedajoč na kablu električne napeljave blizu jahalnega centra Janhar v vasi Hraše pri Smledniku, kar ni mogel načuditi zbrani pisani množici ljudi, ki jih niti prežeča oblačnost ni odvrnila od oprezanja po mlakah na robu vasi.

Nestrpno sem se ozirala proti bližnji, po površini nekoliko manjši mlaki in čakala, da voditelja Tone Trebar in Urša Koce po kolovozu skozi košeni travnik, ki ga je na naši desni prekinjala živinska farma, zakorakata proti mlakama. Po nekaj korakih smo uzrli z vodno lečo prekrito in na zahodnem predelu s trstičjem in rogozom obraslo mirno vodno površino, ki jo je nežno valovilo elegantno plavanje velike labodje družine in čofotanje lisk na obrobju trstičja in v njem. Naše navdušenje se je stopnjevalo ob opazovanju para čopastih črnih, katerih oči so kljub oblačnemu jutru rumeno žarele. Izkoristili smo tudi počivanje para rac mlakaric in skozi teleskop opazovali, koliko svatovskega perja je že izgubil samček, medtem pa prisluškovali z oglašanjem in petjem živali prepredeni okolici. Iz trstičja je boječe priplul mali ponirek in le redki so imeli srečo, da so si ga za hip ogledali, saj se je sramežljivo umaknil nazaj v varno zavetje. Med obhodom manjše mlake in hkrati na poti proti drugi nekoliko večji, se je ponosno postavljal rjavi srakoper in v veliki meri dopuščal tešenje naše radovednosti. Pogled nanj je v meni vzbujal mirnost in spokojnost, ki jo je po nekaj korakih z obrobja mešanega gozda prekinil prestrašen kvakač. Ta je vrešče zaplahutal nad našimi glavami in pohitel proti gozdičku na drugi strani mlak. Pretreseni smo nekaj časa oprezali v nebo, takrat pa zagledali sivo čapljjo med letom, ki je v neprekinjeni liniji rezala nebo odhajajočega jutra.

Druga mlaka se je od prve v vsem razlikovala le po obliki in velikosti, tako smo napolnjeni videne lepote, popestrjene z velikim številom in raznovrstnostjo ptic pa tudi z mislijo na čim prejšnji ponovni obisk Hraških mlak, zapuščali ta enkratni biotop. ●

1: Pri Hraških mlakah
foto: Eva Vukelič

2: Labodji samec odločno brani svojo družino. Če smo si prišli preblizu, se je vneto zaganjal v nas.
foto: Urša Koce

→ Postanite član DOPPS, pridružite se nam!

Želite prispevati k ohranjanju našega naravnega bogastva in k povečanju družbene veljave varstva ptic in narave? Morda želite aktivno sodelovati v ornitoloških in naravovarstvenih projektih? Ali pa si želite le prijetne družbe z drugimi ljubitelji ptic in narave?

Vse to vam prinaša članstvo v Društvu za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije DOPPS. Poleg že omenjenih možnosti se boste lahko brezplačno udeleževali številnih izobraževalnih izletov in predavanj širom Slovenije ter prejeli revijo Svet ptic, prvo slovensko poljudno revijo o pticah. Mogoče vas zanima strokovno delo in se boste odločili še za Acrocephalus.

Naše poslanstvo je varovanje ptic in njihovih habitatov. Tega uresničujemo s skupnimi močmi, zato je prav vsak posameznik pomemben člen verige, v kateri lahko pripomore k varstvu narave. Svojo namero o včlanitvi sporočite na naš naslov: **DOPPS, p.p. 2990, 1001 Ljubljana, e-mail: dopps@dopps-drustvo.si ali nas pokličite na 01 426 58 75.** Poslali vam bomo pristopni paket. Postali boste del organizacije, ki deluje v javnem interesu varstva narave in je partner svetovne zveze za varstvo ptic BirdLife International. S tem boste storili uslugo pticam, naravi in nenazadnje tudi ljudem.

1

2

3

Porečje Nanoščice

//Manca Černigoj

1: Utihnila je zadnja taščica v gozdnem zaledju – tik preden se začno oglašati prvi kosci (*Crex crex*).
foto: Manca Černigoj

2: Srnjak (*Capreolus capreolus*)
foto: Tomaž Mihelič

3: Bojana Fajdiga izletnikom pripoveduje o naravnih vrednotah v porečju Nanoščice.
foto: Manca Černigoj

Pod vodstvom biologinje Bojane Fajdiga smo se odpravili na izlet v porečje Nanoščice. Zbrali smo se v Hraščah, v soboto 20.5.2006 zvečer. Z avtomobili smo se odpeljali iz vasi bliže k travnikom in reki in potlej pot nadaljevali peš.

Že sama reka s svojimi pestrim rastlinskim in živalskim svetom je zelo zanimiva, vendar je izlet dobil poseben čar tudi zaradi večerne ure. Dobrodošlico nam je zapel kosci, prisluhnili pa smo tudi petju cikovta in kosa. Kmalu smo z makadamske ceste, mimo razvalin enega izmed mlinov, zavili na travnike in po stezi nadaljevali sprehod. Občudovali smo zadnje hraste, ki so še ostali od nekdanjega gozda, ter številne cvetoče travniške in grmovne vrste. Tako kot se je spuščal mrak, tako so počasi zamrli glasovi ptic pevk, in v pričakovanju oglašanja še kakšnega kosca ali katere izmed sov smo nadaljevali pot. A veter in vreme nam nista bila naklonjena in le od daleč smo ujeli oglašanje kosca, ki pa ga je žal preglasil hrup motorjev s ceste. Nazaj grede smo si nad vodno gladino ogledali netopirje, ki so lovili žuželke. Ustavili smo se še pri ribnikih in z mostu opazovali potočne rake. Na vsej poti nas je spremljalo cvrčanje črčkov, prisluhnili smo tudi bramorju. Nato pa sta nas tik pred odhodom razveselila še dva kosca in dva srnjaka – vsi z glasnim ženitvenim oglašanjem.

Izlet je bil prijeten in poln zanimivosti, mnoge pa so ostale skrite, da se nam morebiti razkrijejo ob naslednjem obisku. ●

GRAND HOTEL UNION

Miklošičeva 1, 1000 Ljubljana

Tel: 01 308 1270, faks: 01 308 1015

E-mail: hotel.union@gh-union.si

www.gh-union.si

GRAND HOTEL UNION
hotel in konferenčni center

ORGANIZIRAMO :

Poročne obrede in slavnostne večerje,
sprejeme, gala večerje, obletnice (30 - 300 oseb)
Zabavni in kulturni program

★ Naj najlepši trenutki ostanejo v najlepšem spominu ★

1

2

Bloke

//Maja Slak, 17 let

Med vožnjo po dolgi in vijugasti cesti, ki je vodila proti Blokam, sem občudovala lepo in mirno okolico. Jutro je kazalo, da bomo imeli 17. junija 2006 čudovito vreme, kot nalašč za izlet. Tokrat sem vzela s seboj tudi fotoaparatus in takoj sem vedela, da mi bo ta dan prišel še zelo prav.

Kmalu sem zagledala Bloško jezero, parkirišče ob njem pa je bilo še čisto prazno, zato sem nekoliko podvomila, da je to res zborna mesto. Mami, ki je bila tokrat v vlogi voznice, mi je zagotovila, da je to pravo mesto. Ta kraj namreč pozna še iz mladih dni, ko je tja hodila na počitnice. Imeli sva še dovolj časa in izkoristili sva lep pogled na jezero za prvo fotografijo.

Okoli osme ure so začeli prihajati še drugi udeleženci izleta. Nekaj je bilo tudi domačinov, ki so nam razložili, da so jezero pred kakšnim letom umetno zabetonirali. Prišli sta tudi voditeljici izleta: Eva Vukelič in Jana Kus Veenvliet. Naposled se nas je zbralo kar lepo število. Po pravici povedano, pričakovala sem manj številčno udeležbo.

Že na samem začetku izleta smo v blatni poti videli še dokaj sveže stopinje medveda in malo naprej rjavo žabo. Kmalu zatem smo v manjšem jezercu sredi travnika opazili družinico rac mlakaric. Pot so nam to dopoldne prekrizali še menišek, krivokljun, kovaček, velika sinica, mlinarček, rumenoglavi kraljiček, drevesna cipa, črnoglavka, siva pevka, ščinkavec, bela pastirica, rjavirakoper... Iz bližnjega gozda smo slišali žolno, za hip smo med letom opazili velikega detla, visoko med nad nami pa je jadrala kanja.

Še zdaleč pa nismo bili pozorni samo na ptice. V travi smo odkrili oblaste in prstaste kukavice (da ne bo pomote, zdaj govorimo že o rastlinah in ne o pticah), vimenjo (vrsta orhideje), kukavičnike, mrzličnika, modrina, bleščavca, brogovito, ogromno je bilo tudi munca ... Opazili smo tudi dve vrsti mesojedk: dolgolistno rosiko in alpsko mastnico, ki sta bili prava paša za oči, še toliko bolj za fotografe. Še dobro, da so bili med nami pravi specialisti za rastline, vsako, ki nas je zanimala, so nam podrobneje predstavili.

Videli smo tudi srnjaka, ki se je z dolgimi skoki oddaljeval od nas. Kmalu smo ga oponašali, ko smo morali prečkati rečico Bloščico. Nekateri so brez pomisleka sezuli čevlje in bosi stopili v vodo, drugim je bilo malo mar za mokre čevlje, jaz pa sem vzela zalet in uspešno zaključila skok na drugi strani. Dokazali smo, da smo izurjeni tudi za večje izzive. Že tudi sama hoja po travniku ni bila kar tako, travnik je bil namreč poln manjših skritih jamic, ravno prav velike, da si stopil vanje. Vendar brez skrbi, vse se je končalo srečno in brez poškodb.

Imeli pa smo tudi pravega strokovnjaka za kačje pastirje in muhe trepetavke, Maartena z Nizozemske. S seboj je imel posebno mrežo za žuželke in nam z velikim veseljem kazal svoj ulov. Povedal mi je veliko novega o žuželkah, jaz pa sem skozi pogovor obnavljala angleščino.

To je bil čudovit izlet, kjer je vsak lahko prišel na svoj račun. Ste še vedno prepričani, da vam ni žal, ker niste bili tistega dne z nami? ●

1 in 2: Na Blokah so nizka barja bogata s kukavicami, ki pa niso ptice. Ena izmed njih je Fuchsova prstasta kukavica (*Dactylorhiza fuchsii*).
foto: Eva Vukelič

Mladinski ornitološki tabor Begunje 2006

//Marjana Ahačič

1: Pred odhodom domov še zadnjič vsi zbrani
foto: Tomaž Mihelič

2: Osnovna šola Begunje, ki je gostila letošnji Mladinski ornitološki tabor.
foto: Tomaž Mihelič

3: Evina skupina je spoznavala ptice v različnih habitatih v Begunjah in njihovi širši okolici.
foto: Polona Vukelič

»Zvečer smo odšli na Pokljuko, poslušat kozače in polhe. Polhi so se kar oglašali, kozača pa ne. Noč smo prespali na prostem, in če se je kdo prepustil domišljiji, da ga je z vsemi skrivnostnimi glasovi izigrala, je imel najverjetneje polne kosti strahu,« opisuje razburljivo življenje na letošnjem, že dvanajstem DOPPS-ovem ornitološkem taboru po vrsti **Aljaž Rijavec**, eden od šestih mentorjev, ki so tokrat skrbeli za dvajset mladih ornitologov.

Mladinski ornitološki tabor je letos potekal zadnji teden v juniju. Izhodišče je bila podružnična šola v Begunjah, teren, na katerem so pod skrbnim vodstvom mentorjev raziskovali mladi ornitologi, pa se je raztezal od obeh izvirov Save na zahodu, vse do Brezij na vzhodu in Jelovice na jugu.

Dvajset mladih ornitologov, starih od enajst do osemnajst let, se je tudi tokrat tradicionalno aktivno vključilo v raziskovalno delo na področju ornitologije in naravovarstva. Spoznali so različne metode dela v ornitologiji in se urili v prepoznavanju ptic, zraven pa se, kot pravijo, imenitno zabavali.

Maja Slak, Matija Dominko, Ivan Kljun, Simon Komar, Neža Kocjan, Jakob Puh, Anže Škoberne, Polona Vukelič, Manca Jereb, Matej

Gamser, Valentin Gregor, Tanja Šumrada, Blaž Blažič, Aljaž Čepon, Marko Mole, Maša Zupančič, Jurij Hanžel, Maja Marčič, Alen Ploj in Mirko Silan, udeleženci letošnjega tabora mladih ornitologov, kljub zgodnjemu vstajanju, napornemu terenskemu delu in strogim zahtevam, ki jih postavlja vsakršno resno raziskovanje, svoje odločitve, da prvi počitniški teden preživijo v Begunjah, niso niti za trenutek obžalovali.

Med Radovno in Begunjščico

Delo na taboru je potekalo v petih skupinah, od katerih je vsaka imela za nalogo raziskati določeno območje ali skupino ptic.

Skupina pod vodstvom **Urše Koce** je ugotavljala, katere ptice se pojavljajo na južnem pobočju Begunjščice, kakšne habitate zasedajo in kakšna je njihova vertikalna razporeditev. Opazili so dvajset vrst, večinoma pevke, pa tudi tri vrste ujed: skobca, planinskega orla in postovko. Skupina pod vodstvom **Eve Vukelič** je preučevala raznovrstnost ptic v različnih okoljih v okolici Begunj; v naseljih, kmetijski kulturni pokrajini, iglastem gozdu in v lokah. V vsakem od teh prostorov so zgodaj zjutraj prehodili dva kilometra dolgo pot in med potjo prešteli in v posebne obrazce zabeležili vse ptice, ki so jih videli ali slišali.

Skupina, ki jo je vodila **Katarina Aleš**, je popisovala skalne lastovke v dolini reke Radovne, kjer so želeli oceniti njihovo število, poiskati gnezda ter opredeliti gnezditvene parametre, ki vplivajo na pojavljanje skalne lastovke v posamezni steni. V popisu so prešteli 14 osebkov in našli 10 gnezd.

4

5

6

Od Rateč do Brezij

Skupina, ki jo je vodil **Aljaž Rijavec**, je bila med najbolj dejavnimi. Seznanjali so se z biologijo in ekologijo koconogih kur ter spoznavali problematiko njihovega raziskovanja. Naterenso odhajali zelo zgodaj, še pred sončnim vzhodom, včasih so noč celo prespali na prostem. Odpravili so se na Begunjščico, Viševnik, Studorski preval, v Zelence, Rateče in Blejski Vintgar. »Sreča nam tokrat ni bila preveč naklonjena, saj smo na vseh raziskovalnih območjih zabeležili le eno najdišče kur in še to je predstavljalo le par peres ruševke, pa vendarle je to dober podatek. Kljub neuspešnemu »lovu« na kure pa sta narava in dobra družba – kar gre vedno skupaj – poskrbeli za ta prečudovito preživeti in nepozabni čas,« je bil navdušen Aljaž.

Mentorja **Matjaž Premzl** in **Aleš Tomažič** sta vodila skupino, ki je s pregledovanjem cerkva in gradov želela zbrati čim večje število podatkov o gnezdenju sov in drugih ptic po zvonikih in podstrešjih. Pregledali so kar 33 cerkva in en grad. Ugotovili so, da cerkve na Gorenjskem niso primerno zatočišče za sove in tudi redko za druge ptice. »Precej dela bo potrebnega, da bomo popravili napačni vtis, ki ga imajo ljudje o živalskih obiskovalcih,« je prepričan Aleš Tomažič. »Ko bodo vsi vedeli, da se netopirji ne zaletavajo v lase, ne pijejo krvi (vsaj pri nas ne ...), da sove ne prinašajo smrti in da golobi ne prenašajo kuge, bodo verjetno tudi cerkve spet pogostejša prebivališča teh sicer redkih in koristnih gostov. Do takrat pa se moramo še naprej truditi, da prebudimo nekoč tako vsakdanji občutek povezanosti z živalmi in naravo nasploh.«

7

Dnevi so bili prekratki za vse, kar bi radi počeli

Simon Komar iz Maribora je bil na taboru tokrat že tretjič. Že nekaj časa je bil član društva, ko se je ob branju prispevkov, objavljenih v Svetu ptic, odločil, da tudi sam pride na tabor. »Že prvič mi je bilo všeč: najbolj to, da je dogajanje aktivno, skoncentrirano, potem dejstvo, da so to po eni strani počitnice in prijetno druženje z ljudmi, ki so mi blizu in podobni, po drugi strani pa teren in raziskovanje. Pa tudi to, da je ob napornem delu vedno tudi čas za zabavo; moje priljubljeno kopanje, na primer.«

Valentin Gregor iz Petanjcev je bil na taboru letos drugič. Tudi on poudarja, kako pomembno mu je druženje z vrstniki, ki jih zanimajo enake stvari na eni strani in veselje ob raziskovanju odkrivanju novega na drugi. »Nenazadnje pa je tabor moja edina priložnost, da grem za nekaj dni od doma, da prespim nekje drugje ... » je še spomnil iskri fant, ki mu je bilo v tistem tednu na Gorenjskem najbolj všeč na Pokljuki, »industriji svežega zraka«, kot jo je slikovito poimenoval.

4: Aljaževa skupina pa je iskala gozdne in poljske kure po goratih predelih Gorenjske.
foto: Marko Mole

5: Katarinina skupina je raziskovala skalne lastovke v stenah doline Radovne.
foto: Eva Vukelič

6: Uršina skupina se je vsak dan vzpenjala na Begunjščico in popisovala ptice nad gozdno mejo.
foto: Urša Koce

7: Aleševa in Matjaževa skupina je imela dvojno nalogo: iskali so sove v gradovih in zvonikih gorenjskih cerkva ter proučevali odziv ptic pevk na posnetek oglašanja malega skovika na Pokljuki.
foto: Tomaž Mihelič

8: Proti koncu tedna se je povečal čas »čepenja« za računalniki, saj je bilo treba obdelati vse zbrane podatke.
foto: Eva Vukelič

9: Na jelovskiškem visokem barju za blatom
foto: Eva Vukelič

10: Prišli so tudi novinarji.
foto: Marko Mole

11: Ob vročih popoldnevih je »prijala« mrzla voda Save Bohinjke.
foto: Polona Vukelič

12: Zaključna predstavitev dela skupin je navdušila številne obiskovalce.
foto: Tomaž Mihelič

Neža Kocjan je bila letos prvič na ornitološkem taboru. Tudi ambiciozni Ljubljanki je tabor izpolnil vsa pričakovanja. »Od sosedse sem lani izvedela, da DOPPS pripravlja imenitne poletne ornitološke tabor, pa sem se kar prijavila. Imenitno je; več kot vem o pticah, bolj me zanimajo. Le dan je prekratek, vsaj trideset ur bi lahko imel ... seveda nam vsem najbolj primanjkuje spanja. Ne vem, kako bo, ko se vrnem v Ljubljano in se septembra spet začne šola, ampak če bo mogoče, bom po tem taboru tudi bolj aktivna v društvu.«

Z veseljem bi šli še na zimski ornitološki tabor!

Matija Dominko iz Dornberka se je tabora udeležil tretjič. Tudi njemu so bili všeč življenje in delo na taboru ter slikovita gorenjska pokrajina. »Le hribi bi bili lahko za spoznanje nižji,« je potarnal, in predlagal, da se, če bi bilo mogoče, kdaj dobijo poleti ali pozno pomladi, ko je v gozdu mogoče opazovati več ptic.

Ivan Kljun iz Prvačine je bil kratek in jedrnat:

»Že pet let hodim na ornitološke tabor: zaradi družbe in ker imam rad ptice. Tudi Gorenjska mi je všeč, tako da je vse, kar pogrešam, le še kakšen tabor na leto več, morda pozimi ...«

Za Jakoba Puha iz Črnuče je bila to prva izkušnja z ornitološkim taborom. »Vse živali me zanimajo, ptice pa še posebej. Kar verjeti ne morem, da smo imeli takšno srečo, da smo videli gnezdo velikega detla; samca, samico in še mladiča! Na tabor bom, če bom le lahko, še prišel. Predvsem bi rad zvedel več o vodnih pticah.«

Mladi ornitologi in njihovi mentorji so ob koncu tabora rezultate enotedenskega dela predstavili na prireditvi v avli podružnične šole Begunje. Tabor so finančno podprli družba Mobitel, Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS, Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo ter Zavarovalnica Triglav, trgovina Črna luknja pa je za čas tabora prijazno posodila namizne družabne igre. ●

Šolski projekt »Spoznamo kosca« v porečju Nanoščice

//Suzana Krečič

Na podružnični šoli Miroslava Vilharja Hruševje smo v okviru ekošole kot načina življenja izpeljali projekt »Spoznamo kosca«. Za projekt sem se odločila, ko sem v reviji Svet ptic prebrala članek o koscu – zelo ogroženi vrsti travniške ptice, ki v večjih gostotah gnezdi tudi v porečju Nanoščice. Veliko učencev naše šole prihaja prav s tega konca. Ta del Pivškega spada v območje, pomembno za ptice (IBA), zdaj tudi območje Natura 2000. Ker je bil eden glavnih kriterijev za vključitev porečja Nanoščice v območje Natura 2000 prav gnezdenje kosca, sem želela, da bi ga učenci spoznali, se o njem nekaj naučili in začutili, da je za naravo treba skrbeti, še prej pa jo moraš seveda tudi dobro spoznati.

Kosca smo skupaj s trinajst učenci spoznavali od meseca marca do junija letošnjega leta. Nazačetku sem jim ptico predstavila in jim prebrala zgodbo Slavka Polaka »Srečko in Živko«, ki je učence zelo motivirala za delo. Skupaj smo izdelali načrt, kaj nas bo pri delu najbolj zanimalo, oziroma na kaj moramo biti najbolj pozorni. Odločili smo se, da se bomo posvetili njegovi zunanji podobi, da bomo raziskali njegovo bivališče, selitev, stopnjo ogroženosti, način varovanja in ohranjanja ter si njegovo bivališče tudi ogledali. Zavzeto smo se lotili dela. Najprej smo prebrskali literaturo in si izpisali zanimive podatke. Učenci so bili nad takim načinom dela zelo navdušeni in tudi doma so brskali po spletnih straneh in knjigah

ter material prinašali v šolo, da smo ga skupaj pregledovali. Nato so učenci v skupinah izdelali plakate, na katerih so prikazali ugotovitve v sliki in besedi.

Povezali smo se tudi z DOPPS-om in od njih prejeli pobarvanke o koscu in zloženko o varovanju koščevega habitata in varnih načinov košnje trave. Pobarvanke so prejeli vsi učenci na šoli in so jih skupaj z učiteljicami prebirali in seveda tudi pobarvali.

V mesecu maju smo pod vodstvom Eve Vukelič z DOPPS-a odšli na ogled koščevega habitata v porečju Nanoščice. Zbrali smo se pri cerkvi v Hraščah in se odpravili na sprehod do Nanoščice. Ekskurzija je bila zelo zanimiva, spoznali smo številne rastline vlažnih travnikov, opazovali nekatere ptice, žal pa kosca nismo slišali, kaj šele, da bi ga videli. Sicer pa smo vedeli, da moraš imeti veliko srečo, da ga lahko vidiš, saj je ta ptica, ki se skriva v travi, izredno plašna. Za oglašanje pa smo bili prezgodnji, saj je kosca nočna ptica in se začne intenzivno oglašati šele po 22. uri.

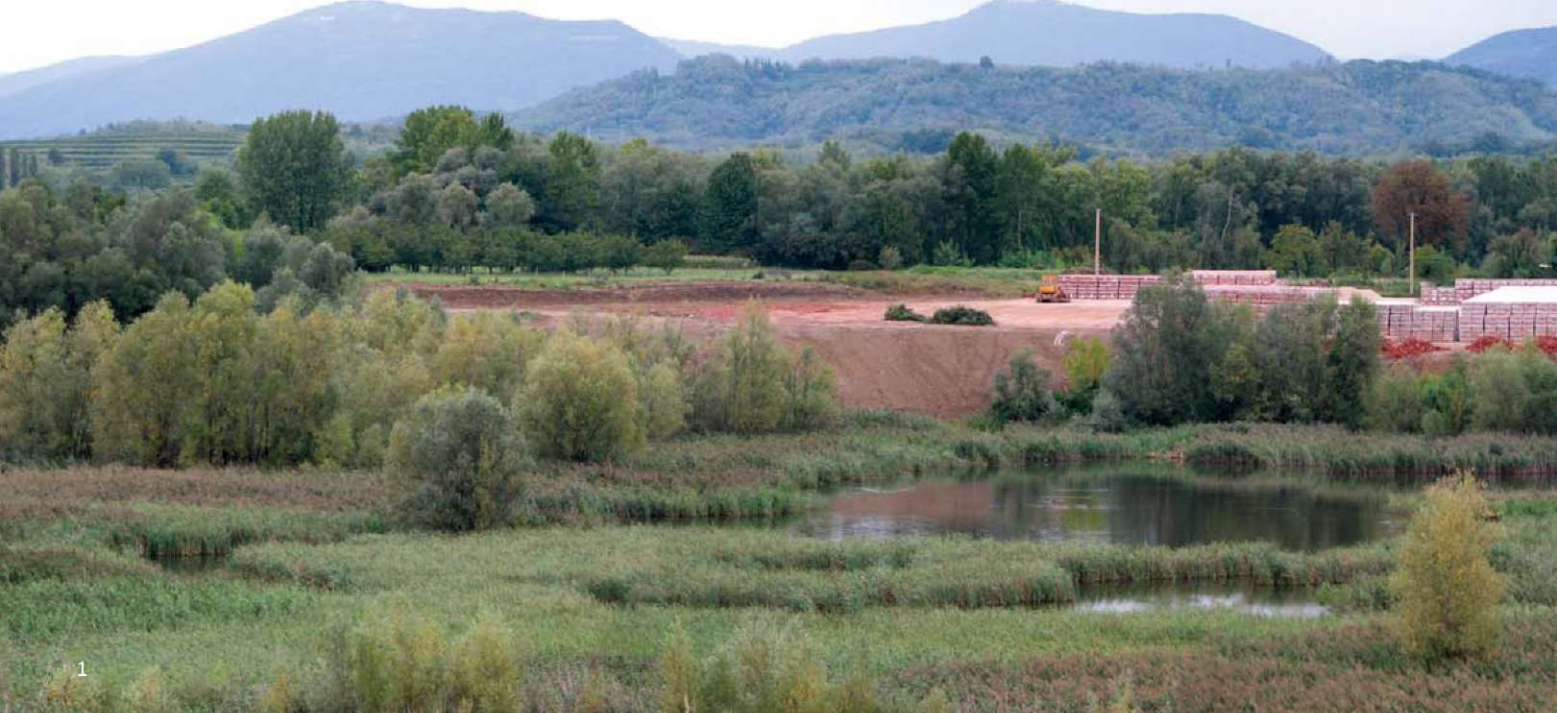
Za zaključek projekta smo pripravili predstavitev, na katero smo povabili starše in druge krajanke. Razobesili smo plakate, slike, na katerih so učenci 1. in 2. razreda kosca likovno upodobili, fotografije z ekskurzije, fotografije kosca, ki smo jih našli, razstavili knjige in revije. Obiskovalcem smo predstavili projekt, način dela in naše ugotovitve. Bili so navdušeni, saj marsikdo za kosca še ni slišal, pa čeprav živi na njihovem pragu.

Projekt smo sklenili z mislijo, da smo se pri delu naučili veliko novega, hkrati pa naredili majhen korak pri varovanju narave.

Mlade moramo naučiti vzljubiti in spoštovati naravo, da bodo do nje skrbni in odgovorni. ●

1: Otroci iz Hruševja spoznavajo svojo najbližjo okolico, kjer domuje kosca (*Crex crex*).
foto: Eva Vukelič

2: Kosca (*Crex crex*)
foto: Hrvoje Oršanič

1

Renški glinokopi

//Tomaž Berce

1: Renški glinokopi
foto: Urša Koce

2: Čapljica
(*Ixobrychus minutus*), ena
najzanimivejših
gnezdišč
na Renških
glinokopih.
foto: Kajetan Kravos

Opis območja

Renški glinokopi so območje na levem bregu reke Vipave v kraju Renče med Mirnom in Volčjo Drago, kjer so pred približno dvajsetimi leti še kopali glino za potrebe Goriških opekarn. Ob izkopavanju zemlje je na tem delu terena nastala jama, v katero se je po končanem izkopavanju stekala voda in jo napolnila. Zaradi potreb opekarne so namestili nekaj črpalk, ki nenehno črpajo vodo in s tem nadzorujejo višino vode, ki bi sicer napolnila nižji del do višine vode v reki. Ko se je obrežje nastalega malega jezera zaraslo, so bile vanj prinesene različne vrste sladkovodnih rib za potrebe športnega ribolova. Ob vhodu v glinokop je aktivni del, kamor nezaposleni ne smemo, lahko pa prečkamo ta del brez težav kot ornitologi. Takoj za tem delom se površje spusti do gladine vode, ki je zaraščeno s trstjem in vrbovjem. Jezero obdajata dva manjša vlažna zaraščena travnika, ki postaneta ob deževju pravo močvirje. Na enem od njiju je tudi majhna mlaka. Pot ob vodi nas vodi do nekaj metrov visokih poševnih ilovnatih sten, ki so rob območja glinokopa.

Dostop

Do glinokopov se pripeljemo tako, da v Volčji Dragi sledimo oznakam za Miren in Bukovico. V Bukovici nato zavijemo levo proti Renčam, se skozi vas zapeljemo po cesti, ki pelje ob

cerkvi, prevozimo 300 metrov in zavijemo proti Goriškim opekarnam na desni strani. Zapeljemo se mimo vhoda v tovarno in tik ob koncu ograje lahko pustimo avtomobil na majhnem parkirišču ob cesti. Do glinokopov pridemo ob ograji po shojeni poti čez majhen travnik.

Ptice na območju

Vodni ekosistem z gosto vegetacijo, obsežni sestoj trstja in zamočvirjeni obrobni del z grmovjem dajejo pticam primeren življenjski prostor. V glinokopih, če prištejemo še okolico tovarniških hal, tako gnezdi približno 45 vrst ptic. Za ornitološko oko je vsekakor najbolj zanimiv gnezditveni čas pozne pomladi in zgodnjega poletja.

To območje vsekakor slovi po čapljici (*Ixobrychus minutus*), ki ima tu najbrž največjo gnezditveno gostoto v Sloveniji. Vsako leto namreč gnezdi od 3 do 5 parov te male čaplje.

V zadnjem času so glinokopi znani tudi po gnezdenju para sive čaplje (*Ardea cinerea*). Sive čaplje se ob vodi zadržujejo v večjem številu čez vse leto, čapljice pa se s selitve vračajo zadnje dni v maju. V gostem sestoj trstja, ki iz vode prehaja v grmovje s posameznimi topoli, gnezdi mlakarice (*Anas platyrhynchos*) ter tukalice, kot so zelenonoga tukalica (*Gallinula chloropus*) in liska (*Fulica atra*). Prav njihovi pretepi in dvorjenja so prava atrakcija maja in junija, kjer jim za areno rabi večja vodna »ploščad«, ki ni pokrita s trstjem. Za zvočno spremljavo skrbijo rakarji (*Acrocephalus arundinaceus*), srpične (*A. scirpaceus*) in močvirsketrstnice (*A. palustris*). Na močvirnem travniku ob glinokopu se spreletavajo prosniki (*Saxicola torquata*) in repaljščice (*Saxicola rubetra*), iz daljave poslušamo petje kukavice (*Cuculus*

canorus), plotnega strnada (*Emberiza cirius*) in spremljamo oglašanje črne žolne (*Dryocopus martius*). Glinokopi in okoliški manjši travnati sestoji so primerno lovišče za ptice, ki gnezdijo v okolici. V trstju pogosto lovita skobec (*Accipiter nisus*) in škrjančar (*Falco subbuteo*), vodne površine kdaj izkoristi tudi vodomec (*Alcedo atthis*), ki gnezdí v bližnji reki Vipavi. Nebo si z lastovkami (*Hirundo rustica* in *Delichon urbica*) in hudourniki (*Apus apus*) delita poljski (*Alauda arvensis*) in hribski škrjanec (*Lullula arborea*), pogosto sem prijadra tudi majhna jata rumenonogih galebov (*Larus michahelis*).

Pozimi voda v glinokopih navadno zamrzne, zato v hladnem obdobju v burji opazimo le nekaj mlakaric in, kot zanimivost, mokoža (*Rallus aquaticus*), ki izkoristi nezamrznjene dele vode ob rastlinju. Mokoža sicer težko vidimo, z malo sreče pa ga slišimo, ko prestrašen zakruli in preleti vodno gladino.

Velike (*Egretta alba*) in male bele čaplje (*E. garzetta*) se tu zadržujejo kot letoletne gostje, medtem ko se kormoran (*Phalacrocorax carbo*) pojavlja samo v zimskem času.

V času selitve glinokopi zaživijo, saj se prav takrat tu redno pojavlja pravi spekter ornitoloških poslastic. Vsako pomlad ter v začetku jeseni je mogoče opazovati pobrežnike, kot so mali (*Actitis hypoleucos*), pikasti (*Tringa ochropus*), zelenonogi martinci (*T. nebularia*). Vodni ekosistem je zanimiv za sive gosi (*Anser fabalis*), reglje (*Anas querquedula*), kreheljce (*Anas crecca*), gosto rastje pa daje zavetje mnogim manjšim selivcem: svilnici (*Cettia cetti*), vriskarici (*Anthus spinoletta*), grmovščici (*Phylloscopus sibilatrix*), severnim kovačkom (*P. trochilus*). Planjavo nad vodo med preletom obišejo tudi lunji (*Circus*

sp.). Drevesa nad vodo izkoriščajo čaplje; rjava čaplja (*Ardea purpurea*) in kvakač (*Nycticorax nycticorax*) sta opazovana vsako leto. Preseneča pa nas predvsem kozica (*Gallinago gallinago*). Na močvirnih travnikih poleg glinokopa sem v času preleta večkrat opazoval po več osebkov, ko so iz trave prestrašene vzletele v značilnem cik-caku.

Ogroženost območja

Glinokope in predvsem ptice, ki tu gnezdijo, ogroža zaprtje vodnih črpalk. Vodstvo opekarn namreč namerava izklopiti črpalke, ki vzdržujejo gladino vode na tem nivoju. S tem bi voda zalila vsa sedanja gnezdišča in nastalo jezero bi bilo namenjeno športnemu ribolovu in rekreaciji. S tem bi izgubili pomembno gnezdišče čaplje v Sloveniji in tudi gnezdišča drugih ptic. ●

V objemu barjanskega kanala

//Ivan Kogovšek

1: Ljubljansko barje, kjer ornitologi in ljubitelji ptic vsako leto štejejo kosce (*Crex crex*). Dogodivščin z nočnih terenov ne manjka.
foto: Eva Vukelič

V noči s četrтка na petek sem se odpravil na Ljubljansko barje popisovat kosca. Ponavadi greva skupaj z ženo Ivico, tako lahko prečim kakšen kos travnika, ona pa avtomobil pelje naokoli po poti. Tokrat sem šel sam.

»Glej, da ne ostaneš v kakšnem blatu, ki vedno rineš do konca,« mi je rekla za popotnico.

Ja, jaaa, si mislim, in že sem v avtu. Noč je bila čudovita, mirna in svetla, nič kaj hladna. Prava noč za popis. V Sinji Gorici sem zavil na desno proti Ligojni. Že prvi postanek ob nekdanji železniški progi se je izplačal. V grmovju je neutrudno pel kobilicar, malo više še eden. V bližini se je oglašal slavček. Na drevju ob Podlipščici sem slišal pegasto sovo. Nisem je še videl, zato sem zakoračil prek travnika do potoka. Slišal sem jo v bližini, videl pa ne. Posvetil sem z baterijo, ki pa je na žalost počasi ugašala. Verjetno sem jo ob tlačenju v nahrbtnik prižgal in tako izpraznil. Sova je utihnila in se ni več oglasila.

Nadaljeval sem pot proti Ligojni. Na desni so bile same koruzne njive, na levi še nekaj travnika, nato spet njive. Pod hribom sem se ustavil in poslušal. Pred menoj je prepevala prepelica, malo dalje slavček, iz vrhniške smeri pa se je zelo od daleč slišal koscec. No, vsaj eden bo, sem si mislil, morda pa le še niso vsega pokosili. Peljal sem se naprej, spet sama koruza. Pot je zavila okoli hriba, skozi Malo in Veliko Ligojno. Na križišču za Podlipo sem se ustavil in poslušal. Kakšnih dvajset metrov pred mano ob prometni cesti je na vso moč pel

koscec. Ni se dal motiti, niže doli proti Vrhniki pa se je slišalo še nekaj. Eden, dva, mogoče celo trije. Zapeljal sem se do Stare Vrhnike, mimo nekdanje kasarne v sam center dogajanja. Kolovoz je bil vse manjši, trava pa kar velika, saj je segala čez havbo malega avtomobila. Nenadoma sem se znašel na koncu. Tudi lovci s svojimi ladami ne gredo več naprej v močvirni travnik. Ustavil sem in poslušal čudovit koncert koscev.

Nadaljeval sem peš še kakih sto metrov. Za menoj desno je pel koscec, drugi z desne povsem blizu, tretji malo dalje, četrti pred menoj, peti malo bolj daleč v levo. Ob koncertu koscev sem užival kakšnih deset minut, se vrnil v avtomobil, vrisal položaje pojočih samcev v karto in, hajd, domov, saj je bil že čas.

Zapeljal sem vzvratno, ostro zavil v levo, da bi čim na krajšem obrnil, takrat pa so posvetile luči navzgor, znašel sem se v nekam čudno ležečem položaju, in glej ga zlomka, avtomobil je namakal svojo »zadnjico« v dokaj plitvem kanalu, poraslim z visoko travo. Na srečo je takoj nasedel in se ustavil. Zlezel sem iz avta, kosci se niso dali motiti in so še kar peli, v bližini se je oglasil srnjak »hav, av, av«, kot bi se mi smejal!

Kaj zdaj? Po mobilcu sem poklical Ivico. »Slišiš, kako pojejo, pridi jih poslušat, pa še tisto vlečno vrv pripelji s seboj ... in tisto gurno s kavljem za vsak slučaj.«

»Se mi je kar zdelo, da ne kličeš samo zaradi koscev!«

»Oh, ti moški,« zavzdihne, »povej, kje si zabredel.«

Še dobro, da je bila ob prvem popisu z mano, tako je takoj našla pot do usodnega kanala. Do njenega prihoda sem se dodobra naposlušal petja koscev, slavčka in cvrčalca.

Zares enkratna noč! ●

1

Velike bele ptice

//Aleš Tomažič

Smešnih dogodkov ptičje narave mi v nekajletnem ornitološkem delovanju res ne manjka. Kar nekaj bi vam jih lahko povedal in kdo ve, mogoče jih tudi še bom. Za tega pa sem se odločil predvsem iz dveh razlogov. Dejstvo, da imam k dogodku pripadajočo fotografijo in bo tako celotna zgodba bolj slikovita, je prvi razlog. Druga stvar pa je ta, da je od tega komaj eno leto in je zadeva še dovolj sveža za natančen opis.

Zgodba se začne 11.8.2005, ko smo se Matjaž, Staša in jaz odločili, da se z avtomobilom odpravimo na krajši izlet do skrajnega severa celinske Evrope in nazaj. Celotno potovanje, ki bi naj trajalo 14 dni, se je počasi bližalo koncu. Prevozili smo že celotno Dansko, del Švedske, Norveško in se deseti dan naposled vozili po čudoviti Finski. Bili smo na poti proti največjemu finskemu jezeru in na njem ležečem nacionalnem parku Linnansaari, ki je znan po tjulnjih. Ker je bil naš čas žal zelo omejen, se nam je precej mudilo od točke do točke. Da bi čim več videli in imeli čim več časa za hojo po parkih, smo po cesti drveli, kako bi rekel, nekoliko čez omejitve.

Nič hudega sluteči smo se peljali skozi čudovito pokrajino tisočerih jezer, ko Matjaž nenadoma zakriči: »Ustavi! Ustavi! Pelikani!« Moja noga je za hip postala težka kot cent in že naslednji hip je bil naš avtomobil parkiran ob robu ceste. Začel sem stegovati roke nazaj v smeri svojega fotoaparata. Matjaž se ni mogel zadržati in je kar zbežal naprej. Jaz sem se ustrašil, da jih bo pregnal, preden jih

utegnem slikati, in sem za njim kričal, naj se ustavi. Naposled sva se oba čisto počasi plazila skozi grmovje, proti obrežju manjše reke, na kateri je Matjaž malo prej opazil pelikane. Ko sem vklopil fotoaparat, sem ugotovil, da mi je že zmanjkalo filma, in tako sem moral teči dobrih 300 metrov nazaj, do avta po nov film. Matjažu sem med tem velel, naj ostane, kjer je, bog ne daj, da bi jih splašil, preden jih slikam. Oborožena z novim filmom sva se pritihovala do zadnjega grmovja, ki naju je ločevalo od teh sila redkih ptic.

Razmaknila sva ga in previdno stopila korak naprej k obrežju. Kar sem v tistem trenutku videl, se mi je za vedno vtisnilo v spomin. Namesto pelikanov sta pred nama mirno plavala dva laboda pevca - velika, bela, lepa in – povsem lesena!

Matjaž je bil nad tem nekoliko razočaran, jaz pa sem se dušil od smeha. To je bila verjetno posledica tega, čemur v avtošoli pravijo tunelski pogled, in dokaz, da tudi izkušenemu ornitologu lahko včasih spodleti. ●

1: Bujna domišljija iz lesenih labodov lahko pričara tudi pelikane!
foto: Aleš Tomažič

→ Sončnična semena

Leto je naokoli in že razmišljamo, kako bomo pozimi, ko pritisne mraz, dali primerno hrano v naše krmilnice, da bodo ptice prišle tudi na naš vrt.

Na DOPPS-u vam tudi letos omogočamo nakup sončničnih semen. Semena so na voljo v vrečah po 10 in 30 kg, cena za kilogram je 160,00 SIT.

Naročila zbiramo najkasneje do 15.10.2006. Prosimo vas, da se držite roka, saj vam lahko le v tem primeru zagotovimo, da boste sončnice res dobili.

Naročila zbiramo po telefonu 041/651-917 (Vojko Havliček) ali 01/426-58-75 (Nevenka Pfajfar) in na elektronskem naslovu vojko.havlicek@amis.net.

Brniška postovka

Ptice, ki živijo na odprtem, je najlažje posneti kar iz avta. Večkrat se odpravim na »lov« ob južni ograji brniškega letališča in prav tam sem srečal vrste, ki se mi jih drugače nikakor ne posreči ujeti v objektiv. Pred kratkim sem naletel na navadno postovko (*Falco tinnunculus*), ki se je usedla na kol, pošteno najeden od zoba časa. Pod nogo je držala pravkar ujeto rovko in mi dala jasno vedeti, da me vidi, saj sem jo opazoval skozi odprto okno avta, obrnjenega počez čez potko. Odločila se je, da se ne bo pustila motiti in je začela malicati. Pustila ni niti dlake.

Miha Podlogar, Ljubljana

Rumeni strnad

Rumeni strnad (*Emberiza citrinella*) je pogost prebivalec travnikov in polj ob letališču Brnik, kjer često poseda na električnih pastirjih tamkajšnjih pašnikov. Ne moti ga ne gosti letalski promet ne množica sprehajalcev.

Anže Kacin, Spodnja Besnica

1

2

Novi upravni odbor

//Urša Koče

1: Damijan Denac
foto: Borut
Štumberger

2: Al Vrezec
foto: Petra Vrezec

Dragi člani, drage članice DOPPS,

na letošnji Skupščini Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, ki je potekala v soboto, 8. aprila 2006, v Grand hotelu Union, so navzoči člani izvolili nove temeljne organe društva: predsednika, podpredsednika in devet članov Upravnega odbora. Pet od teh je rednih članov odbora, poleg njih pa imajo mesto v odboru še predstavniki vseh treh regionalnih sekcij društva in predstavnik zaposlenih. Društvo bodo vodili dve leti.

Dovolite, da vam jih predstavimo. Upamo, da vam bodo kratke, a klene predstavitve vlile zaupanja v njihovo delovanje za dobro društva ter ptic in narave, pa tudi ljudi.

Damijan Denac, predsednik

Damijan je profesor biologije in kemije in je zaposlen na Nacionalnem inštitutu za biologijo.

Član DOPPS-a je od l. 1989. K Društvu ga je pripeljala želja po raziskovanju in odkrivanju narave. Tu je spoznaval ljudi, tako starejše kot mlajše, ki so ga navdihovali in bogatili v vseh pogledih. Navdušujejo ga tereni, naravovarstveno delo in prijateljstvo. V DOPPS-u danes vidi potencial, da premakne društvene norme in vrednote varstva narave na bolje. Član ostaja, ker je prepričan v plemenitost poslanstva Društva, ki deluje v dobro vseh ljudi, ptic in narave.

Damijan je bil na Društvu zaposlen pet let, delal pa je na področju izobraževanja, s prostovoljci, pri varstvu ptic in kot urednik revije Svet ptic. Svočas je bil predsednik Štajerske sekcije ter član Odbora za varstvo narave. V različnih vlogah je sodeloval pri mnogih društvenih projektih.

Meni, da je za Društvo najpomembnejše, da vsem članom da priložnost in jim pomaga, da se lahko uresničijo. To so ornitologi, raziskovalci, predani prostovoljci, ljubitelji ptic, simpatizerji, naravovarstveni aktivisti ... in vsak od teh mora v Društvu najti nekaj zase: znanje o pticah, priložnost za delo in učenje na terenu, prijetno družbo, priložnost za sodelovanje pri akciji ali projektu. Pravi, da brez članov ni ne društva ne pisarne. Meni, da mora DOPPS kot stanovska ornitološka organizacija izpolnjevati tudi to svoje poslanstvo.

Pri varstvu ptic in narave se mu najpomembnejše zdi izobraževanje, iskanje novih priložnosti za ljudi ter raziskovanje.

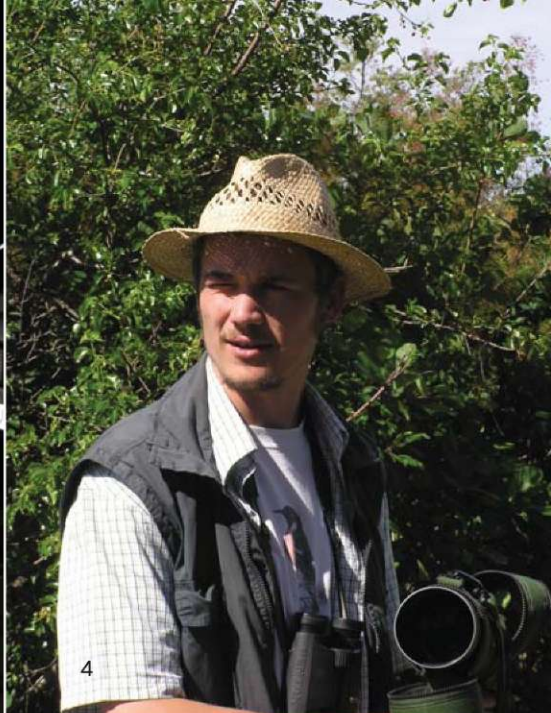
Osebo ga zanima varstvena biologija in ekologija ptic v ožjem pomenu. Posebej priljubljene ptice so mu bela štoklja, navadna čigra in v zadnjem času tudi repaljščica, s katerimi se podrobneje raziskovalno ukvarja. Zanimajo ga rečni ekosistemi in tradicionalna kulturna krajina z interakcijami in soodvisnostjo človeka in ptic. Zanimajo ga ukrepi in načini upravljanja, ki so namenjeni varstvu ptic in hkrati omogočajo ljudem razvojno perspektivo.

Življenje mu poleg ptic in narave zapolnjujeta dve stvari: družina z otroki, drugo pa za zdaj še ohranja kot skrivnost.

Na vprašanje o idealizirani podobi DOPPS-a odgovarja takole: »10.000 zadovoljnih članov, 10 naravnih rezervatov v Sloveniji, Svet ptic z naklado 20.000 izvodov, Acrocephalus kot vodilna znanstvena in strokovna revija v JV Evropi, predvsem pa nobenih starih zamer, obrekovanj in razprtij, samo delo, skoncentrirano na opravljanje poslanstva, ki bi združevalo vse generacije.«

Dr. Al Vrezec, podpredsednik

Al je zaposlen na Nacionalnem inštitutu za biologijo kot raziskovalec in ornitolog. V l. 2004 je bil na Univerzi v Ljubljani imenovan za doktorja bioloških znanosti. Član DOPPS-a je postal l. 1989, ko sta po prebiranju Acrocephalus s prijateljem Borutom

Rubiničem obiskala Dareta Šereta in pogovor z njim ju je navdušil za članstvo. V društvu je sprva našel možnosti za širjenje svojega znanja o pticah, ekologiji, terenskem in raziskovalnem delu, danes pa ga veseli, da lahko s stanovskimi kolegi izmenjuje svoje izkušnje in znanje, pa tudi prijateljstvo. Sodeloval je v Terminološki komisiji, bil je vodja nekdanjega Znanstveno-raziskovalnega odbora društva, tri leta pa je deloval kot urednik ornitološke revije *Acrocephalus*. Že vseskozi sodeluje tudi pri različnih popisih ptic.

Društvo so zanj ljudje, ki so povezani na prijateljski in strokovni ravni. Vidi ga kot skupino ljudi s podobnimi usmeritvami in zanimanjem, a vendar različnimi sposobnostmi, katerih aktivnosti pa se pri varstvu ptic in narave med seboj pomembno dopolnjujejo. Poglobljene raziskave ptic vidi kot osnovo za konkretno naravovarstveno delo. Njegovo ornitološko pot so zaznamovale sove, še posebej kozača, lesna sova in koconogi čuk, s prijateljem Borutom pa je na dalmatinskih otokih odkrival tudi sredozemskega galeba. Poleg ptic ga še posebej zanimajo žuželke in raki, prepričan pa je, da je vsako bitje v naravi enako pomembno za njeno nemoteno delovanje. Ptice mu kot odlične pevke dajejo tudi navdih za pevsko ustvarjanje.

Dare Fekonja, član upravnega odbora

Dare je po izobrazbi grafik – tiskar, zaposlen v tiskarni Hren. Član DOPPS-a je 11 let, včlanil pa se je, ker je ob včlanitvi dobil popust pri nakupu Zimskega ornitološkega atlasa. V društvu ga vseskozi navdihuje prepričanje, da so člani dobri ljudje, ki delajo v službi narave. Dare tudi predava, vodi izlete in popisuje ptice. Redno animira in vodi na izlete skupine otrok iz vrtcev in osnovnih šol in jih pobliže seznaja s pticami. Meni namreč, da je pri varstvu ptic in narave še posebej pomembno delo z mladimi, seveda pa tudi z vsemi člani DOPPS-a in drugimi ljubitelji ptic in narave. Želi si, da bi Društvo upravljalo čim več zaščitenih območij in s tem pripomoglo k zmanjšanju

zastrupljanja okolja ter k ohranjanju habitatov ptic in drugih živih bitij. Kot ornitologa ga še posebej zanimata gnezditvena biologija rjavega srakoperja in plavčka. Življenje pa mu poleg ptic zapolnjujeta družina in fotografija.

Jernej Figelj, član upravnega odbora

Jernej končuje študij agronomije, član DOPPS-a pa je deseto leto. Kot člana ga navdušujejo ptice in varstvo narave ter dobra družba, največ časa in energije pa v Društvu nameni popisovanju ptic. Sodeluje pri različnih popisih: za novi ornitološki atlas gnezdil, pri monitoringu kvalifikacijskih vrst na območjih Natura 2000, pri zimskem štetju vodnih ptic ... Večkrat vodi društvene izlete, občasno pa tudi predava. Želi si, da boji za naravo ne bi bili potrebni, saj bi ljudem ostajalo več časa, ki bi ga preživeli v naravi in se ukvarjali s pticami, ki jih privlačijo. Jerneja najbolj zanimajo ptice gozda in kulturne krajine, še posebej v zahodni Sloveniji. Poseben pomen daje prav slovenskim pticam in naravi ter njihovem varstvu. Meni, da je pri varstvu narave zelo pomembno dvigovanje kulture in spreminjanje odnosa vseh ljudi do nje. Poleg ornitologije ga veseli še veliko drugih stvari, denimo glasba in šport.

Jakob Smole, član upravnega odbora

Jakob je zaposlen na Inštitutu Lutra, kjer se ukvarja z vidro. Po izobrazbi je diplomiran univerzitetni biolog. Član društva je že 15 let, k pticam in društvu pa sta ga od navdušenja nad vodnimi hrošči in drugimi živalcami v najstniških letih pripeljala prijatelja Luka Božič in Damijan Denac. Danes ga še posebej zanimajo ptice vodnega okolja in zgodovinski vidiki ornitologije. K članstvu v DOPPS-u ga že od začetka vzbujajo prijateljstvo, kolegialnost in altruizem. Z vodenjem društva se je spoznal že kot član nekdanjega Izvršilnega odbora, več let pa je sodeloval v uredniškem odboru revije *Svet ptic*. Kot pomembne društvene vsebine vidi naravovarstveno delo in delo s člani, zlasti mladimi. Želi si, da bi bil DOPPS

3: Dare Fekonja
foto: Vojko
Havliček

4: Jernej Figelj
foto: Eva Vukelič

5: Jakob Smole
foto: arhiv Lutra

6

7

8

6: Rudolf Tekavčič
foto: Pavel Remškar

7: Aleš Tomažič
foto: Damijan Denac

8: Andrej Figelj
foto: Urša Koce

dobro uigrana organizacija s predanim članstvom in strokovno ter poslovno močno pisarno. Pri varstvu ptic in narave zagovarja potrebo po varovanju življenjskega prostora. Pomembna se mu zdi zavest o altruističnem delovanju, velik pomen pa daje tudi druženju s podobno mislečimi ljudmi.

Rudolf Tekavčič, član upravnega odbora

Rudolf je po izobrazbi grafik – tiskar, zaposlen v tiskarni Schwarz kot komercialni direktor. Član DOPPS-a je že od leta 1981, ko je k Društvu pristopil na pobudo kolegov obročkvalcev, kot zunanji sodelavec Prirodoslovnega muzeja Slovenije s področja obročkovanja ptic. Glavna društvena aktivnost je bila tedaj popisovanje gnezdečih ptic Slovenije, kar je bil tudi zanj nov izziv, zato je k popisu z veseljem pristopil. Kasneje je sodeloval še pri popisu za Zimski ornitološki atlas in v letih popisa je k Društvu prirasel. Že l. 1982 je bil izvoljen v tedanji Izvršilni odbor, leto kasneje pa je postal predsednik. V tej funkciji je ostal do l. 1992. Istočasno je kot tehnični urednik pomagal Iztoku Geistru, glavnemu uredniku *Acrocephalus*. Meni, da je pomembno, da člani društva aktivno sodelujejo pri varstvu ptic in narave ter da se udeležujejo društvenih dejavnosti, kot so predavanja, akcije in izleti, ki jih zanje pripravljajo v pisarni. Pomembno se mu zdi, da Društvo vsako leto izpolni zastavljene cilje.

Meni, da je pri varstvu narave pomembno spoštovanje sprejetih zakonov in mednarodnih konvencij s strani države, žalosti pa ga, da je v realnosti drugače. Pomembno se mu zdi tudi ohranjanje območij, ki so namenjena pticam, ter ohranjanje čistih voda.

V ornitologiji ga še posebej zanima preučevanje selitvenih poti ptic in vpliv vremena na ptice, zato si na terenu vedno beleži tudi vremenske podatke. Zanimajo pa ga tudi redke vrste in njihov življenjski prostor. Življenje mu poleg ptic zapolnjujejo družina, gorsko pohodništvo in strelska dejavnost v okviru strelskega kluba.

Aleš Tomažič, član upravnega odbora

Aleš je študent biologije, član DOPPS-a pa je od l. 1997. V Društvo ga je pripeljala učiteljica biologije v osnovni šoli. Kot člana ga navdihujeta prijateljstvo in zavedanje, da lahko nekaj dobrega naredi za naravo. Aleš v okviru Društva vodi izlete, občasno predava, sodeluje pri naravovarstvenih akcijah in popisih ptic ter za ptice, naravo in društvene dejavnosti skuša navduševati tudi druge ljudi. V društvu se mu najpomembnejša zdi povezanost članov, ko se bojujejo za iste vrednote. DOPPS vidi kot organizacijo, ki ima dovolj moči, da izpolni svoje ambicije v prid pticam in naravi. Najpomembnejše se mu zdi osveščanje ljudi ter vzgoja odgovornega odnosa do narave. Ker je to počasen proces, kot neizogibno dejstvo vidi tudi aktivno ohranjanje vrst in njihovega življenjskega prostora z delom društva. V ornitologiji ga najbolj navdušuje popisovanje za novi ornitološki atlas gnezdk, še posebej v predelih Slovenije, ki so njemu neznani, kjer nikoli ne ve, kaj bo videl in kaj lahko pričakuje. Veliko »prostega« časa mu vzame fakulteta, poleg časa, ki ga preživi ob pticah in v naravi, pa se veseli tudi tega, ki ga preživi z dekletom.

Andrej Figelj, predstavnik pisarne DOPPS

Andrej je naravoslovno-matematični tehnik, zaposlen na DOPPS-u, član Društva pa je deset let. Pravi, da ga je v Društvo pripeljala želja po znanju o pticah, osebno pa Tomaž Mihelič z njegovo neomajno dobro voljo in optimizmom. Eden glavnih motivov za članstvo je bila društvena strokovna ornitološka revija *Acrocephalus*. Član DOPPS-a ostaja zaradi velikega števila podobno mislečih in čutečih ljudi, ki skušajo skupaj doseči zastavljene naravovarstvene cilje. Poleg redne službe v DOPPS-u sodeluje še v mnogih prostovoljnih akcijah Društva, npr. pri popisih za novi atlas gnezdk Slovenije, pri zimskem štetju vodnih ptic ... V ornitologiji ga še posebej zanimajo toploljubne vrste ptic, zlasti na Primorskem. Meni, da so izobraževanje, raziskovanje ptic in naravovarstveno delo tri najpomembnejše

dejavnosti Društva. Želi si, da bi bil DOPPS tako prepoznaven v javnosti, da bi ga ta sprejemala kot avtoriteto pri varstvu narave in ptic. Meni, da bi to pozitivno vplivalo na število članov ter sponzorje pa tudi mnoge investitorje, ki bi se pred začetkom megalomanskih projektov posvetovali tudi z DOPPS-om. Trdi, da je pri varstvu narave najpomembnejše lokalno prebivalstvo. Po njegovem mnenju so po tem, ko domačini začno verjeti v pozitivne učinke varovanja narave tudi za njihovo lokalno skupnost, koraki za doseganje naravovarstvenih ciljev postali samo še formalnost.

Andreja poleg ptic in narave razveseljuje tudi njegova družinica.

Dejan Bordjan, predstavnik Štajerske sekcije DOPPS

Dejan je absolvent študija biologije. Član DOPPS je postal pred petimi leti po zanj navdušujočem izletu na Pohorje, ki ga je organiziralo Društvo študentov biologije. Bil je edini udeleženec in tam je spoznal, da so lahko ptice njegova najboljša pot do znanja o naravi. Pravi, da je to znanje kot član DOPPS-a tudi dobil. Znanje o pticah in naravi mu zapolnjuje življenje. Kot aktiven član Društva se je udeleževal izletov in jih nekaj tudi vodil. Udeležuje se delovnih akcij, popisuje za novi ornitološki atlas gnezdil Slovenije. V DOPPS-u vidi organizacijo, ki se je sposobna upreti uničujočim posegom v naravi, organizacijo, ki izobražuje in združuje, kar pa je po njegovem mnenju pri varstvu narave zelo pomembno.

Leon Kebe, predstavnik Notranjske sekcije DOPPS

Leon je univerzitetni diplomirani inženir gozdarstva, zaposlen v Notranjskem regijskem parku kot strokovni vodja. Član DOPPS-a je že trinajsto leto, pri tem pa vztraja zaradi dobrega in prodornega delovanja društva ter družbe dobro mislečih in prijaznih ljudi. V društvo se je včlanil zaradi veselja do narave in zanimanja za življenje ptic, ki jih, kot pravi, lahko opazujemo vedno – podnevi in ponoči ter v kateremkoli letnem času.

Najbolj ga zanimajo selitvene poti ptic in biologija ptic na selitvi ter gozdne ptice. Leon je vodja Notranjske sekcije, nekaj časa pa je bil na društvu tudi zaposlen. Sodeloval je pri več projektih, denimo pri izdaji obeh knjig o mednarodno pomembnih območjih (IBA), pri urejanju revije Svet ptic ... Pri društvenem delu se mu najpomembnejše zdi sodelovanje s člani in izobraževanje ter širjenje članstva in poslanstva društva v vse mogoče smeri. Njegova želja je, da bi društvo imelo več močnih regionalnih sekcij, ki bi jih pisarna dobro koordinirala, ter številno članstvo. Pri varstvu ptic se mu zdi najpomembnejše medsebojno sodelovanje.

Leonu ob vseh aktivnostih v naravi življenje napolnjuje predvsem sin Nejc.

Žiga Iztok Remec, predstavnik Ljubljanske sekcije DOPPS

Žiga je absolvent študija biologije molekularne smeri. Član DOPPS-a je od leta 1999, k Društvu pa ga je pripeljal sošolec in dobri prijatelj Jošt Stergaršek. Pri članstvu vztraja, ker v Društvu najde veliko dobrega, to so ljudje, ideologija in aktivnosti. Aktivno se udeležuje predavanj, vodi izlete in akcije ter popisuje ptice, že nekaj let pa je tudi predsednik Ljubljanske sekcije DOPPS. Meni, da je v Društvu poleg vloge, ki jo ima pri varstvu ptic in narave, pomembno tudi druženje članov na prijetnih družabnih srečanjih. Želi si, da bi imelo Društvo številno članstvo, ki bi zmoglo uveljavljati naravovarstvene interese, ter da bi imele vse vrste na planetu enakovredne možnosti za svoj obstoj. Pri preučevanju ptic ga še najbolj zanimajo pobrezniki in ptice severnih območij, rad pa zbrano opazuje tudi najbolj pogoste vrste. Kar opazi, vestno zapisuje v beležnico. Poleg narave in ptic ima rad gorsko kolesarjenje, tek na smučeh, druženje s prijatelji, fotografijo in solne lučke. ●

9: Dejan Bordjan
foto: Ana Vidmar

10: Leon Kebe
foto: Jasna Zalar

11: Žiga Iztok Remec
foto: avtoportret

avtorji:

Marjana Ahačič
 Andrej Figelj
 Tomaž Jančar
 Bojana Lipej
 Andrej Medved
 Tadeja Oven
 Borut Rubinič
 Nataša Šalaja
 Željko Šalamun
 Barbara Vidmar
 Eva Vukelič

fotografi:

1: Tomaž Jančar
 2: Tina Ploj
 3: Igor Brajnik
 4: WorldParrotTrust.org
 7: Ivan Esenko
 9: Eva Vukelič
 10: Andrej Vizi
 11: Željko Šalamun
 12: Mateja Celestina

1//Novice z Volovje rebri

Tik pred dopusti smo končno dočakali odločitev Agencije RS za okolje o okoljevarstvenem soglasju za vetrno elektrarno na Volovji rebri. Naše razočaranje je bilo neizmerno. Najprej zato, ker je ARSO dovolila postavitev 33 vetrnic. Potem pa nad kakovostjo odločbe same. Posebej moti dejstvo, da je ARSO v odločbi ignorirala mnoge ključne argumente naravovarstvene strani, investitorjeve pa postavljala v ospredje.

Skupaj z odvetnikom Tomažem Petrovičem smo nato sestavili obsežno pritožbo proti soglasju. Pritožbo zdaj obravnavajo na Ministrstvu za okolje in prostor, odločitev pričakujemo v roku enega meseca. Pomembno dejstvo je, da je ARSO zavrnila izdajo soglasja za ro vetrnic, ki so bile načrtovane znotraj območja Natura 2000 ali tik ob meji, in sicer zaradi prekomernega vpliva na Naturo 2000. S tem so posredno potrdili, da nezakoniti izrez Volovje rebri iz Nature pomeni odstranitev ključne prepreke postavitvi vetrnic v to naravovarstveno izjemno območje.

V začetku julija smo dočakali pomembno sodno zmago. Upravno sodišče je razsodilo, da je Ministrstvo za okolje in prostor naše društvo nezakonito izključilo iz postopka izdajanja okoljevarstvenega soglasja. S tem nam je bila kršena pravica branjenja naravovarstvenih argumentov. Sodišče je ministrstvu naložilo, da nas vrne v postopek. Vendar se je na sodbo pritožil investitor Elektro Primorska, tako da naš primer zdaj obravnava vrhovno sodišče.

Za konec naj vas opozorim na društveni izlet na Volovjo reber 18.

novembra. Pridite in se na lastne oči prepričajte o lepotah območja. TJ

2//Prikaz pticam prijazne košnje v Pesnici

V zadnjem letu so se tako prijateljske kot strokovne vezi med našim društvom in predstavniki ekoloških kmetov zelo okrepile. V okviru posveta na idilični ekološki kmetiji Zupanič - Metz v Pesnici pri Mariboru, ki ga je 16. avgusta organiziralo Združenje za ekološko kmetovanje SV Slovenije, je poleg predstavitve strokovnih vsebin potekal tudi prikaz pticam prijazne košnje travnikov.

Posveta in prikaza košnje so se udeležili večinoma lokalni ekološki kmetje. Seznanili so se z delom našega društva, predvsem z aktivnostmi za vzpostavitev dolgoročnega varstva kosa, v okviru katerih so bila izdelana tudi priporočila za upravljanje vseh ekstenzivnih travnikov na posebnih varstvenih območjih Natura 2000 v Sloveniji. S podobnimi posveti si na društvu prizadevamo za informiranje o pomenu ohranjanja ekstenzivnega kmetovanja na območjih Natura 2000, saj se zavedamo, da lahko prav kmetje ogromno prispevajo k ohranjanju ogroženih vrst ptic.

Na ekološki kmetiji Zupanič - Metz v Pesnici znajo poskrbeti za naravo, ptice in tudi obiskovalce, o čemer priča paleta ekoloških proizvodov znamke Biodar, ki so pridelani brez vsakršne uporabe kemičnih pripravkov za varstvo rastlin. Eko-izdelke s kmetije Zupanič - Metz, kot na primer jabolčni sok, pirino moko, rdeči fižol, sveže sadje in marelično marmelado, je moč dobiti na ekološki tržnici v Mariboru. Ljudje za naravo, narava za ljudi. AM

3//Urejanje Škocjanskega zatoka dobro poteka

Obnovitvena dela v Škocjanskemu zatoku so se s pridobitvijo gradbenega dovoljenja začela z vso močjo. Ministrstvo za okolje in prostor je 28. julija izdalo delno gradbeno dovoljenje za I. in II. fazo urejanja rezervata, ki obsegata glavnino del v rezervatu.

V okviru prve faze bo izvajalec SCT d.d. do oktobra 2006 zaključil gradbena dela za vzpostavitev sladkovodnega močvirja in krožne učne poti na Bertoški bonifiki, kjer je graditev pred izdajo dovoljenja potekala v okviru del v javno korist. Do konca leta načrtujemo tudi ureditev opazovališč ob krožni učni poti, ki bo predvidoma do konca leta že odprta za obiskovalce.

Druga faza obsega vse aktivnosti za obnovo in ureditev habitatov v brakičnem delu rezervata, in sicer ureditev kasete 5A za odlaganje sedimenta, odstranjevanje 200.000 kubičnih metrov sedimenta iz lagune, ureditev plitvin, polojev in otočkov v laguni in ureditev pritokov sladke in morske vode. Kasete za odlaganje sedimenta je že urejena, odstranjevanja sedimenta pa se bo izvajalec predvidoma lotil oktobra. Obnovo in urejanje Škocjanskega zatoka poleg Ministrstva za okolje in prostor sofinancira tudi Evropska skupnost iz programa LIFE III Narava, urejanje opazovališč pa Evropski sklad za regionalni razvoj v okviru Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006. NŠ

4//Dogovor gojiteljev in varstvenikov ptic

Znano je, da lov živali v naravi za trg ljubiteljskih gojiteljev lahko resno ogrozi nekatere vrste, na primer papige. Zato je Zakon o ohranjanju narave leta 1999 uvedel sistem dovoljenja za gojitev živali, ki jih izdaja Agencija RS za okolje. Sistem je ostal na pol poti, saj Ministrstvo za okolje in prostor še ni izdalo pravilnika, ki bi določil seznam vrst, za katere dovoljenje za gojitev ni potrebno. Posledica tega je stanje, ki ne ustreza nikomur. Na eni strani morajo gojitelji pridobivati dovoljenja za gojitev tudi naravovarstveno popolnoma neproblematičnih vrst, kot sta na primer papiga skobčevka ali kanarček. Po drugi strani pa so naravovarstvene službe obremenjene z nepotrebno birokracijo in se zato ne morejo v zadostni meri posvetiti zares ogroženim vrstam. Zato sistem ni nikoli zares zaživel.

Krovni organizaciji slovenskih gojiteljev in varstvenikov ptic (Zveza društev za varstvo in vzgojo ptic Slovenije in DOPPS) smo se zato spomladi letos dogovorili, da bomo pripravili skupni predlog seznama vrst ptic, za katere naj dovoljenje za gojitev ne bi bilo potrebno. Usklajeni seznam, ki vsebuje 315 vrst ptic, smo poslali na Ministrstvo za okolje in prostor konec avgusta. Na seznamu so vrste, ki so zanimive za gojitev. Soglasno na seznam nismo uvrstili avtohtonih vrst ptic in tistih eksotov, ki so ogroženi na globalnem nivoju.

Iztok Cilenšek, predsednik ZDVVPS, ki je ves čas koordiniral pripravo seznama na strani gojiteljev, je dogovor takole komentiral: »Veseli smo, da smo z DOPPS-om dosegli dogovor. S tem bo v prihodnje našim članom

prihranjenega ogromno časa in denarja za pridobivanje neživiljenjskih dovoljenj. Po drugi strani pa se nam zdi prav, da za ogrožene vrste ptic dovoljenja ostanejo.«

Z ministrstva in z agencije so izrazili načelno pripravljenost, da naš predlog v najkrajšem možnem roku uvrstijo v novi pravilnik. TJ

5//DOPPS na 5. Ekoprazniku v Ljubljani

Inštitut za trajnostni razvoj je prvi teden v septembru v Ljubljani pripravil Teden živeti dobro – živeti eko in zdravo, ki se je zaključil z že petim Ekopraznikom. Na živahni sobotni prireditvi se je predstavilo tudi naše društvo.

Teden živeti dobro – živeti eko in zdravo se je pričel z okroglo mizo na temo »Ekološko kmetijstvo v Sloveniji leta 2013«, ki se je udeležil direktor DOPPS Andrej Medved. Predstavniki Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstva za okolje in prostor ter Ministrstva za zdravje, predstavniki ekoloških kmetov ter različnih nevladnih organizacij so izmenjali mnenja in vizije o razvoju sektorja ekokmetijstva in ekokivil v Sloveniji.

Prireditve je zaokrožil zdaj že tradicionalni Ekopraznik, katerega osrednji dogodek je bila sobotna ekotržnica na Pogačarjevem trgu v Ljubljani. Številne obiskovalce sta na bogato založenih stojnicah čakali pestra ponudba številnih ekoloških kmetij iz Slovenije in sosednjih držav ter ponudba izdelkov in storitev za eko in zdravo življenje. Tudi letos so utrip ekopraznika popestrile organizacije in društva, ki se zavzemamo za varstvo narave in kakovostnejše življenje.

6//Srečanje evropskih partnerjev BirdLife International

Srečanje evropskih partnerjev BirdLife International (EPM-European Partnership Meeting 2006) je tik pred vrati. Dogodek, katerega organizacijo smo prevzeli v DOPPSu, se bo pričel 13. oktobra 2006 v hotelu Mons v Ljubljani. Poudarek srečanja bo na prispevku partnerstva BirdLife International pri zaustavitvi upadanja biotske pestrosti do leta 2010 in načinih doseganja tega cilja.

Najbolj zanimiv dogodek srečanja bo prav gotovo partnerski sejem, ki ga bomo pripravili v večernih urah prvega dne. Na njem se bo predstavilo več kot 40 ornitoloških organizacij iz vse Evrope, na stojnici pa se bodo udeleženci lahko med drugim seznanili s projektom Spring Alive (Pomlad prihaja!), v katerem smo v letošnjem letu sodelovali z vašo pomočjo tudi mi.

Obisk so napovedali tudi predstavniki Global Council-a, ki se bodo po koncu EPM-ja sestali na svojem rednem srečanju in na katerem bomo predstavili naravovarstveno delo društva.

Srečanje partnerjev BirdLife je vključeno tudi v sklop dogodkov z imenom Bilateralni fokus, ki odsevajo različne oblike sodelovanja med Kraljevino Nizozemsko in Republiko Slovenijo. BV

DOPPS se je na prireditvi predstavil s pestrimi publikacijami, ki smo jih s stojnice v samem centru dogajanja razdelili radovednim mimoidočim, predvsem pa z odgovori na številna vprašanja obiskovalcev tržnice. Barbara Vidmar, Petra Vrh, Urša Koce, Žiga Iztok Remec in Aljaž Rijavec so ves dan pojasnjevali, katere ptice živijo okoli nas, kaj jih ogroža, s čim jih lahko hranimo, kaj lahko storimo, da ohranimo njihov življenjski prostor, kaj se dogaja na Ljubljanskem barju, kako sta povezana skrb za ptice in zdravo življenje. Veliko obiskovalcev je izrazilo željo, da bi radi ptice okoli nas tudi bolje poznali po imenu in videzu. Želja teh ljudi bo tudi kmalu izpolnjena, saj so vedoželjneži dobili

7//Ornitofon: Ptice se zaletavajo v steklene površine

Če ste pod svojim oknom našli poginule ptice, je lahko prav vaše okno nenamerna past zanje. Ptice namreč stekla ne prepoznavajo kot oviro, ki se ji je treba izogniti.

V zadnjih desetletjih se je zunanja podoba stavb korenito spremenila. Boljši izolacijski materiali, poceni energija ter želja po večji naravni osvetlitvi prostorov so omogočili gradbenikom in arhitektom, da pri graditvi uporabljajo steklo v veliko večji meri kot nekoč. Že sam pogled na novozgrajene večnadstropne poslovne objekte in hotele nam ta trend pokaže v vsej svoji veličini. Prav tako nam vizualna primerjava družinske hiše iz sedemdesetih let prejšnjega stoletja z današnjo, novozgrajeno pokaže na bistvene razlike v načinu graditve in potrebah ljudi.

Znanstvene raziskave so pokazale, da ptice stekla ne prepoznajo kot oviro, ki se ji morajo izogniti. Tudi principov odseva ali odbijanja svetlobe od stekla ne razumejo, zato so najpogostejši razlog, da se ptice zaletijo v steklo, prav odsevi. Ptice se namreč osredotočijo na predmete, ki se odsevajo v steklu, ne pa na samo površino stekla, zato se velikokrat z nezmanjšano hitrostjo zaletijo vanj. Verjetnost, da pride to trkov, je še večja, ko se v steklu vidijo odsevi dreves, neba, oblakov in drugih naravnih dejavnikov. Ko ptica leti proti takemu steklu, obenem vidi svoj odsev, ki leti nasproti, kar jo še dodatno prepriča, da leti znotraj letalnega koridorja. Posledica vseh naštetih dejavnikov je trk ptice v steklo.

Poleg odsefov je drugi najpogostejši razlog trkov v okna sama prosojnost stekla. Ptica namreč stekla preprosto ne opazi. Če pa so za steklom še okrasne sobne rastline, ki so zelo vabljive za ptice, se verjetnost trka še bistveno poveča. To najbolj pride do izraza tam, kjer so okna na dveh straneh objekta. Ptice si predstavljajo, da bodo zletele skozi objekt, na drugo stran, pa jih nevidno steklo ustavi.

Tretji, najmanj nevaren, čeprav pogost razlog omenjenih trkov je spomladanska nervoza teritorialnih samcev. Posamezna ptica se vztrajno zaganja v lasten odsev v steklu ali drugi gladki površini, misleč, da je vsiljivec, ki ga mora pregnati. Ta vztrajnost se še poveča, če je gnezdo v neposredni bližini stekla. Prej ali slej pa ptica vendarle ugotovi, da je početje jalovo, in odneha.

Če ste torej pod svojim oknom našli poginule ptice, je lahko prav vaše okno nenamerna past zanje, ki pa jo je mogoče odstraniti. Načinov, kako to doseči, je več. Bistvo vseh pa je pticam omogočiti, da steklo opazijo. Najpreprostejši način je, da pustimo stekla umazana, kar zelo zmanjša motečo odbojnost. Ker pa tega ne maramo, lahko na steklo prilepimo ali obesimo različne silhuete. Ni pomembno, da so v obliki ujed. Pomembno je le, da jih ptice opazijo in da so silhuete dovolj na gosto postavljene. Vse drugo je odvisno od vaše iznajdljivosti, pozornosti pri opazovanju narave in dobre volje. **AF**

letake za evropski dan opazovanja ptic, kjer bodo lahko pod strokovnim vodstvom na različnih koncih Slovenije spoznali ptice in za ptice primerna območja.

Na naši stojnici so se ustavljali tako turisti kot redni obiskovalci ljubljanske tržnice, kmetje, študentje, naključni obiskovalci in otroci. Večina izmed njih je že marsikaj vedela o pticah in njihovem življenju, a so bile teme,

povezane z varstvom ptic in narave, za mnoge še vedno novost. Razlog več torej, da na takšnih in podobnih prireditvah sodelujemo tudi v prihodnje. **MA**

8//Dijaki iz Francije na Ljubljanskem barju

Štirideset dijakov iz ene izmed francoskih srednjih kmetijskih šol je maja v okviru izmenjave s kmetijsko šolo

Grm iz Novega mesta obiskalo Slovenijo. Na eni izmed številnih ekskurzij so si ogledali tudi Ljubljansko barje. Ker so jih posebej zanimala ptice v povezavi s kmetijstvom in varstvom narave, so z veseljem obiskali poskusno posestvo Vrbovski deli.

Z zanimanjem so poslušali kratko predstavitev DOPPS-ovih naravovarstvenih prizadevanj na Barju in želeli izvedeti čim več o pticam prijaznem gospodarjenju. Prav tako so pozorno poslušali kratko predavanje o ogroženem koscu. Povedali smo jim, kakšne so njegove navade, kje živi in zakaj je ogrožen. Dogovorili smo se, da se ga zvečer odpravimo poslušat, pa se nam je, na naše veliko presenečenje, oglasil kar sredi belega dne!

Francoski dijaki – večina jih je bila prvič pri nas – so bili navdušeni nad vso Slovenijo. Presenečeni so bili nad pestro in ohranjeno naravo, predvsem pa so, kot so povedali, globoko občutili razliko med francosko intenzivno in slovensko, še vedno v veliki meri ekstenzivno kulturno krajino. Teme, o katerih smo govorili med njihovim obiskom na Barju, so bile za večino izmed njih sicer nove, naravovarstveni vidiki kmetijstva pa kljub temu za vse izjemno zanimivi. **EV**

9//Prenovljena spletna stran Škocjanskega zatoka

www.skocjanski-zatok.org
V okviru projekta »Natura Primorske« smo prenovili spletno stran NR Škocjanski zatok, kjer so na voljo osnovni podatki o rezervatu, bodoči ureditvi rezervata, njegovem rastlinskem in živalskem svetu, o projektih, ki se uresničujejo na tem območju, ter še mnogo zanimivih informacij za obiskovalce naravnega rezervata. Dodali smo nove rubrike, med ka-

terimi je fotogalerija z več kot 50 različnimi slikami, ki vas bodo popeljale v zanimivi svet tega enkratnega mokrišča. Med drugim je zanimiva rubrika »Aktualno«, kjer vas bomo redno obveščali o vseh dogodkih, prireditvah, novostih in zanimivih opažanjih na terenu, tudi o novo opaženih vrstah ptic. Tu so vam na voljo tudi vse številke biltena »Oaza na pragu Kopra«.

Vsebine na spletni strani so v slovenskem in angleškem jeziku, v prihodnje pa bodo predstavljene še v italijanskem jeziku.

Vabimo vas, da si spletno stran ogledate, še posebej pa rubriko »Obnova Škocjanskega zatoka«.

Projekt »Natura Primorske« sofinancira EU (Evropski sklad za regionalni razvoj) v okviru Programa pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija Italija 2000-2006. **BL, TO**

10//Na terenu v Črni Gori

Juljski obisk severa Črne gore, kamor se je skupaj z biologom in snemalcem Gregorjem Šubicem odpravila tričlanska ekipa DOPPS (Luka Božič, Sašo Weldt in Borut Rubinič), je prav gotovo eden prijetnejših delov projekta »IBA for your future«, ki ga društvo uresničuje v sodelovanju s črnogorskim Centrom za zaščito in proučevanje ptic (CZIP).

V osrčju Nacionalnega parka Durmitor smo se srečali z ekipo osmih obetajočih črnogorskih ornitologov, zdaj že prisrčnih prijateljev s prejšnjih srečanj: Milanko Aleksić, Milico Dajović, Mihailom Jovičevićem, Milošem Pavičevićem, Andrejem Vizijem, Jeleno Vuković, Snežano Vuksanović in Srdo Žarić. Šest dni smo skupaj odkrivali pestrost ptičjega sveta črnogorskega »Sjevera« in se

navduševali nad presunljivo lepoto narave tega koščka Evrope.

Glavni namen tokratnega druženja je bil ekipi predstaviti nekaj osnovnih metod odkrivanja in popisovanja ptic na terenu, ekološko vlogo ptic kot pomembnega dela ohranjenih ekosistemov ter posameznih vrst kot značilnih indikatorjev najpomembnejših habitatov za ptice in druga živa bitja. Vsak dan smo se posvetili drugemu okolju in drugi skupini indikatorskih vrst ptic specifičnega okolja.

Vse najpomembnejše dogodke in aktivnosti šestdnevnega dogajanja je z videokamero profesionalno posnel Gregor Šubic iz Kawka production s.p. Tako smo dobili tudi izjemno priložnost, da temu za vse udeležence bogatemu in prisrčnemu druženju še okrepimo pomen, ki je sedaj strnjen v obliki kvalitetnega dokumentarnega video zapisa. Slednji bo prikazan tudi v zadnjem, zaključnem delu projekta jeseni letos, ki bo namenjen promociji Mednarodno pomembnih območij za ptice (IBA) v Črni gori. **BR**

11//Na Ljubljanskem barju že nastaja učna pot

Na Ljubljanskem Barju, natančneje na DOPPS-ovem poskusnem posestvu Vrbovski deli, ki smo ga vzpostavili v okviru projekta Life kosec, so tudi v letošnjem poletju potekale številne aktivnosti za vzpostavljanje pticam prijaznega življenjskega prostora. Tako je bilo v avgustu in septembru pokošenih približno 20 ha travnikov ter z namenom obnove travnikov zmulčanih približno 3 ha z grmovjem zaraščajočih se površin. Na slednjih se bodo v nekaj letih spet izoblikovali travniki, ki jih bo mogoče kositi in ki bodo postali primeren življenjski

prostor tako za ogroženega kosca kot številne druge travniške ptice.

Večino pokošene trave so pospravili okoliški kmetje. Brez njihove pomoči pri spravilu stelje tako obsežnega dela ne bi zmogli. Košnja je potekala od konca julija naprej, v času torej, ko ni bilo več videti, da bi kosci še krmili mladiče.

Začeli smo tudi s pripravami na učno pot, ki bo potekala po nastajajočem naravnem rezervatu. Očistili smo goste grmovje na 1,5 kilometra dolgi trasi in pripravili vse potrebno za postavitev opazovalnice in informativnih tabel. **ŽŠ**

12//V tednu Evrope tudi o pticah

Na povabilo informacijskega centra delegacije Evropske komisije v Sloveniji smo v »Tednu Evrope« v začetku junija v Centru Evropa v Ljubljani za dvajset otrok iz ljubljanskega vrtca France Prešeren pripravili kratko delavnico o pticah.

Tudi ljubljanske malčke, ki imajo mnogokrat precej manj stika z naravo kot njihovi vrstniki s podeželja, ptice zelo zanimajo. Skupaj so posedli po predavalnici in se z navdušenjem pogovarjali o pticah, ki jih poznajo, in o pticah, ki so jim všeč. Večina je bila najbolj navdušena nad elegantnimi štorcljami in mogočnimi orli. Izkazalo se je, da otroci ptice kar dobro poznajo, posebej tiste, ki jih redno videvajo. Radovedno so si ogledovali peresa, kosti in gnezda ptic; najbolj zanimiva se jim je zdela lobanja kanje. Povedali so, da pogosto opazujejo ptice in jih imajo radi, o njihovem življenju, navadah in značilnostih pa so želeli izvedeti kar se le da veliko novega. **EV**

TELEFON

Si še predstavljate
življenje brez Mobitela?

15

**let svobode
gibanja**

